افغانستان

د **2011** کال شپږ میاشتنی راپور
په وسله واله جګړه کې د ملکي وګړو ساتنه

UNAMA

د افغانستان لپاره د ملګرو ملتونو مرستندویه پلاوي

کابل، افغانستان
جولای **2011**

د افغانستان نقشه

ماخذ: د ملګرو ملتونو د کارتوګرافۍ مرکز، نیویارک

افغانستان

د **2011** کال شپږ میاشتني راپور
په وسله واله جګړه کې د ملکي وګړو ساتنه

د افغانستان لپاره د ملګرو ملتونو مرستندویه پلاوي

کابل، افغانستان
جولاي **2011**

ماموريت/ واك

دغه شپږ مياشتني راپور چيګ په افغانستان کيګ د ملکګرو ملتونو د مرستندويه پلاوي (يوناما) د بشري حقونو خګانکګي له خوا په وسله واله جکګؤه کيګ د ملکي کسانو د ساتنيګ په اؤه برابر شوي د 2011 د جنورة د لومؤة ورحګيګ خګخه د جون تر ديرشميګ نيتګيګ پوريګ موده رانغاؤي.

دغه راپور د يوناما د هغه صلاحيت له مخيګ تيار شوي چيګ د ملکګرو ملتونو د امنيت د شورا له خوا د 1974 (2011) پريکؤيګ په اساس ورته ورکؤيګ شو؛ خګو د ملکي کسانو وضعيت وخګاري ، د دوي د ساتنيګ په موخه هخګيګ همغږيګ کؤي، حساب ورکوونه تقويه کؤي، او د بنيادي ازاديو او بشري حقونو په بشپؤ أول تطبيق کيګ مرسته وکؤي چيګ د افغانستان اساسي قانون او د نؤيوالو تؤونونو برخه چي افغانستان يي غؤيتوب لري ، په حګانکګؤي أول د شګحګو د دوي له تګولو بشري حقونو خګخه د برخمن کيدلو په اؤه هخګيګ وکؤي.

يوناما يو لؤ فعاليتونه تر سره کوي چيګ هدف بيګ په ملکي وکګؤو د جکګؤيګ د اغيزو راکمول دي لکه: په خپلواك او بيګ پلوه أول د داسيګ حادثو خګارنه چيګ د ملکي خلکو د وژنيګ يا ژوبليګ لامل کګرحګي، د وسله واله نشګتو خګخه د اغيزمنو ملکي کسانو د ساتنيګ په اؤه دفاعي فعاليتونه او نور نوشګتونه چيګ په نشګتو کيګ شګکيليګ خواويګ د بشرپالنيګ او بشري حقونو د نؤيوالو قوانينو، د افغاسنتان د اساسي قانون او نورو قوانينو له احکامو سره مطابقت ته رابولي.

په راپور کې کارول شوي لغتونه

هوايي برید: له الوتکې څخه ویشتونکي مهمات چې د ناډې هوايي ملاتړ په موخه الوتکې او ناډې هوايي کومک چورلکې برید او هغه بریدونه شامل دي چې بې پیلوټه جنګي الوتکې یا ډرون یې تر سره کوي.
اي بي پي: افغان سرحدي پولیس
اي ایل پي: افغان سیمه ییز پولیس
اي این اي: افغان ملي اردو
اي این اي پي: افغان ملي کمکي پولیس (اربکي)
اي این پي: افغان ملي پولیس

اي این ایس ایف: افغان ملي امنیتي ځواکونه، یوه اصطلاح چې افغان سرحدي پولیس، ملي اردو، ملي پولیس او د ملي امنیت اداره په کې شاملیږي.

اي پي **3**: د افغان عامه ساتنې پروګرام
اي پي آر پي: د افغان د سولې او بیا یوځای کېدنې پروګرام
بي بي آي اي آي: په ځان پورې تړلي تعبیه شوي چاودېدونکي توکي؛ وګورئ : آي اي آي
بېګ آي اي: د جنګ د زیانونو ارزونه

تلفات: ځایي په دوه ګوني توګه ألبه بندي شي:

- مستقیم: هغه تلفات دي چې په مستقیم ډول د وسله والې جګړې له امله رامنځته کیږي. لکه داسې تلفات چې د نظامي عملیاتو په ترڅ کې رامنځ ته کیږي چې د دولت پلوه ځواکونو له خوا اجراء کیږي (افغان او نړیوال نظامي ځواکونه) لکه د ځان ژغورلو عملیات، هوايي بریدونه، د نیولو او تلاشۍ عملیات، دیاغیتوب ضد یا ترهګري ضد عملیات. دغه راز په دې کې هغه تلفات هم شاملیږي چې د دولت ضد عناصرو فعالیتونو له امله لکه په نښه شوې وژنې، تعبیه شوي چاودېدونکي توکي او یا له حکومت پلوه ځواکونو سره د مستقیمه ښکلتیا په پایله کې رامنځته کیږي.
- نور تلفات: هغه تلفات چې په غیر مستقیم ډول له وسله والې جګړې څخه راپیدا کیږي لکه د جنګګې پاتې شویو توکو له چاودنې، په محبسونو کې مړینه، د ناکافي طبي شرایطو د نشتوالي له امله مړینې چې د نظامي عملیاتو په ترڅ کې پیښیږي او په داسې ځایونو کې چې طبي پاملرنې ته لاس رسي مخنیوي شوي وي او یا موجود نه وي. په دې تلفاتو کې هغه مړینه هم شامل ده چې د مرګګانیو پیښګو مسوولیت په پوره اطمینان سره نه شي په ګوته کیداي لکه هغه مرګ ژوبله چې د اُزو د تبادلې په پایله کې رامنځ ته کیږي.

ماشومان: د ماشوم د حقونو د کنوینسیون له مخې ماشوم داسې یوه شخص په حیث تعریف شوي چې عمر یې له 18 کلونو څخه کم وي (17 کلن هم ماشوم دي). د دې تر څنګګ د روم اعلامیه د افغانستان دولت په 2003 کې تصویب کړې ، چې د هغې له مخې د 15 کلونو څخه کم عمره ماشومان په دولتي عسکري لیکو کې او یا غیر دولتي ډلو کې شاملول ا و ګمارل ، چې په فعال ډول په جنګګ کې برخه واخلي جنګي جرم ګڼګل کیږي د 8 مادې (2) (ب)(xxvi) او 8 مادې (2) (ت) (vii) .

ملکي/ خوندي جنګګیالي :د بشرپالنې د نړیوال قانون له مخې "ملکي کسان" هغه افراد دي چې په جنګګ کې شامل نه وي (د نظامي/ملیشې قوتونه نه وي) یا په جنګګ کې د یوې خوا په منظمو وسله والو ډلو کې غړیتوب ونه لري یا هغه کسان دي چې د (عمومي پاڅګون)[1] غړي نه وي. ملکي کسان کیداي شي چې د بریدونو په وړاندې د خوندیتوب تضمین له لاسه ورکړي که چیرې دوي په نښګتو کې په مستقیم ډول برخه واخلي. د ملکي کسانو په څېر، یو جنګګي فرد چې hors de combat وي (ژوبل شوي، ناروغ، د ویجاړ شوي کښتي عمله ، توقیف شوي یا اوهم تسلیمیدونکي) یا هغه څګوك چې د وسله والو قوتونو په طبي یا مذهبي پرسونل پورې اړه ولري، هم دبرید څخه د خوندیتوب حق لري.

سي او ایم- ایساف: په افغانستان کې د نړیوال امنیتي مرستندویه ځواکونو قوماندان.

اي او ایف پیښګې: د زیات ځواك کارولو (عکس العمل شګودلو) پیښګېګې ، چې د ځواك د ساتني پیښګو ته اشاره کوي. په دې کې داسې حالات شامل دي چې کله ملکي کسان نظامي قطارونو ته د ناډې کیدو یا له هغو څخه د مخکې کیدو په وخت کې د نظامي پرسونل اخطارونو ته پام و نه کړي او یا د تلاشۍ په پوستو کې لارښوونو ته توجه و نه کړي.

اي ایچ ایل: د بشر پالنې نړیوال قانون
آي اي پي: داخلي بې ځایه شوي وګړي

---

[1] عمومي پاڅګون ته د ژنیو په دریم تړون کې اشاره شوې "د یوې ازادې خاورې اوسیدونکي، چې د دشګمن په ناډې کیدو سره په یو ناڅاپي ډول وسلې ته لاس کوي چې د تیري کوونکو مخنیوي وکړي، بې له دې چې ددې لپاره وخت ولري چې په منظمو نظامي واحدونو کې تنظیم شي، په دې شرط چې ښکاره وسلې په ښکاره وکګرځوي او د جنګګ قانون او دودونه مراعات کړي." (4 (1)) ماده.

آي سي آر سي: د سره صليب نړيوال کميټه

آي اي أي: تعبيه شوي چاوديدونکي وسيله. يو بم چيګ د دوديزيګ نظامي طريقيګ په خلاف په نورو طريقو جوړيږي او کارول کيږي. نوموړيګ چاوديدونکيګ وسيله کيداي شي د ځګانمرکګي بم په شکل کيګ استعمال شي لکه په ځګان پوريګ تړليګ تعبيه شوي چاويدونکي توکي (بي بي آي اي أي)، دغه راز له ليريګ خګخه کنترول شوي تعبيه شوي چاوديدونکيګ وسيليګ (ار سي آي اي أي)، په موټګر کيګ ځګاي په ځګاي شوي او تعبيه شوي چاوديدونکي توکي (وي بي آي اي أي) او د فشار په ذريعه چاوديدونکيګ وسيليګ هم په ديګ أله کيګ راځګي.

حادثيګ: هغه پيشګيګ دي چيګ په وسله والو جګګړو کيګ ملکي کسانو ته تلفات اوړي. د يوناما د بشري حقونو ځګانګګيګ په راپورونو کيګ هغه تلفات نه دي شامل چيګ د جنايي پيشګو په پايله کيګ پيشګيږي.

نړيوال نظامي ځګواکونه: په ديګ ځګواکونو کيګ ټګول بهرني عسکر شامليږي چيګ د ايساف او په افغانستان کيګ د امريکا د ځګواکونو (د ازادۀ د پايښګت د عملياتو په شمول) يوه برخه وي او د ايساف د قوماندان (سي او ايم- ايساف) تر امر لانديګ کار کوي. دغه اصطلاح دغه راز په هغو ځګواکونو بانديګ هم د تطبيق وړ ده، چيګ د ايساف د قوماندان تر امر لانديګ نه دي، لکه ځګينيګ ځګانګګړيګ ځګواکونه.

ژوبليګ: د جسماني سختو ژوبلو يا ټګپي کيدنو مختلف أولونه په کيګ شامليږي. د يوناما د بشري حقونو ځګانګګيګ په أيتابيس کيګ د جسماني ژوبليګ درجه نه ده شامله. د اروايي ټګګان يا دماغي جوړك پيشګيګ په ژوبلو کيګ نه دي شامليګ.
آي ايم يو: د ازبکستان اسلامي حرکت.

ايساف: په افغانستان کيګ امنيتي سوله ساتي ځګواکونه. ايساف د ملګګرو ملتونو د منشور د VII فصل له مخيګ د سوليګ د پياده کولو ماموريت يا دنده لري. ايساف د ملګګرو ملتونو د امنيت د شورا په امر او صلاحيت ځګاي په ځګاي شوي دي. د 2003 کال په اګګست کيګ د ملګګرو ملتونو او د افغانستان د حکومت په غوښګتنه د ناټګو سازمان د ايساف مشرتابه په غاړه واخيسته. د ايساف قواويګ اوس مهال د6 جون ،2011 پوري (132،457) تنه سرتيري لري، چيګ له 48 هيوادونو خګخه راغلي او په شپږو سيمه ييزو برخو کي تنظيم شوي، چي مرکز ييګ په کابل کيګ دي . د 2008 د نوومبر خګخه د ايساف قوماندان په افغانستان کيګ د امريکايي ځګواکونو قوماندان هم دي، که خګه هم د مراتبو سلسله بيګله پاتيګ شويګ. د امنيت د شورا 1943 (2010) شميره پريکړه ليك د ايساف په اړه مخکيني پريکړه ليکونه تصديق کوي او د 2011 د اکتوبر تر 31 نتګيګ پوريګ د نورو 12 مياشتو لپاره د ايساف ماموريت غځګوي.

ايم او آي: د کورنيو چارو وزارت
ناټګو: د شمالي اتلانتيك د تړون سازمان. د ناټګو د سازمان غړي هيوادونه د ايساف اساسي مرستندويه هيوادونه دي. ايساف وګګوري.
اين أي ايس: د ملي امنيت رياست. د افغانستان د دولتي استخباراتو اداره
اين جي او: نادولتي سازمان/اداره.

نا دولتي وسله واليګ أليګ/دولت ضد عناصر (اي جي ايز): دولت ضد عناصر. په ديګ أله کيګ ټګول هغه اشخاص او أليګ راځګي چيګ د افغانستان د دولت او نړيوالو نظامي ځګواکونو په ضد په وسله واله جګګړه کيګ همدا اوس ښګکيل دي. په ديګ عناصرو کيګ هغه کسان راځګي چيګ د طالبانو په نامه پيژندل شوي او دغه راز اشخاص او أليګ چيګ بيلا بيل هدفونه لري او تر مختلفو نومونو لانديګ راځګي لکه د حقاني شبکه، حزب اسلامي او د القاعده متحدين لکه د ازبکستان اسلامي حرکت، د اسلامي جهاد اتحاد، لشکر طيبه او جيش محمد.

دولت پلوه ځګواکونه
- افغان دولتي ځګواکونه: ټګول ځګواکونه چيګ په ټګولو نظامي او نيمه نظامي ځګواکونه چي د د بغاوت ضد عملياتو کيګ برخه اخلي او په مستقيمه يا غير مستقيمه توګګه د افغانستان د دولت تر ولکيګ او اداريګ لانديګ دي. په ديګ ځګواکونو کيګ افغان ملي اردو، افغان ملي پوليس، افغان سرحدي پوليس، اين أي ايس په شمول نور ځګواکونه هم شامل دي.
- نړيوال نظامي ځګواکونه (نړيوال نظامي ځګواکونه) او نور دولتي ارګګانونه.

آر سي آي اي أي: له ليريګ خګخه کنترول کيدونکيګ تعبيه شويګ چاوديدونکيګ وسيله، آي اي أي وګګورئ.

ايس وي بي آي اي أي: په نقليه وسيله کيګ د ځګان مرګګي بريد تعبيه شويګ چاوديدونکيګ وسيله

ايس او پي: معياري عملياتي کړنلاره
ايس او ايف: ځګانګګړي عملياتي ځګواکونه

په افغانستان کيګ امريکايي ځګواکونه: يا "يو ايس فور- اي" په افغانستان کيګ د فعالو امريکايي ځګواکونو د قومانديګ او کنترول مرکز دي .يو ايس فور- اي د جنرال أيوياً پتګريوس تر قومانديګ لانديګ دي، چيګ د ناټګو/ ايساف عمومي قوماندان هم دي. دديګ تنظيم په اساس، چيګ د 2008 له اکتوبر خګخه په کار لويدلي چي عسکر يي د ازادۀ دپايښګت په عملياتو کيګ شامل و د يو ايس فور -اي تر عملياتي کنترول لانديګ راغلي دي. د ايساف او او اي ايف د قومانديګ تسلسل يو له بله بيګل دي او توپير سره لري.

يو اين أي ايس ايس: د ملګګرو ملتونو د خونديتوب او امنيت ځګانګګه

یوناما: په افغانستان کیگ د ملکگرو ملتونو مرستندویه پلاوي
یو این ایچ سي آر: د کأوالو لپاره د ملکگرو ملتونو عالي کمیشنري

وي بیگ اي اي أي: په نقلیه وسیله کیگ تعبیه شویگ چاودیدونکیگ وسیله ؛ وکگورئ آي اي أي

فهرست

میتودولوژي i
په نشگته کیگ د شگکیلو خواوو قانوني مسوولیتونه ii
ملکیان / ژغورل شوي جنکگي افراد v

لنأیز 1
سپارشگتنیگ 9

د دولت ضد عناصرو او د ملکي کسانو ساتنه 11
عمومي کتنه 11
د ملکي تلفاتو په اوډه د طالبانو ویناویگ 12
د ملکي قراردادیانو په نشگه کول.......... 14
د خوندي حگایونو په نشگه کول او خاینانه بریدونه 15
د حگانمرکگو برید کوونکو په توکگه د ماشومانو کگمارل، روزل او کارول 16
د دولت ضد عناصرو تکتیکونه 17
د تعبیه شویو چاودیدونکو توکو په ذریعه بریدونه 18
حگانمرکگي او پیچلي بریدونه 19
په نشگه شویگ وژنیگ 21
په جنکگي سیمو کي د انتقال پروسه 22

دولت پلوه حگواکونه او د ملکي کسانو ساتنه 23
د ایساف اعلامییگ 23
د ملکي تلفاتو په اوډه خگیوٌنیگ 25
د حکومت پلوه حگواکونو تکتیکونه 25
هوایي بریدونه 26
د شپیگ پر مهال بریدونه 29
حگمکني جنکگونه او وسله والیگ نشگتیگ 30
په کاروانونو او پوستو کیگ د قویگ زیاته کارونه 31

لومؤة ضمیمه: د مة میاشت د افغان ملکي کسانو لپاره مرکگونیگ میاشت 32
د ملکي تلفاتو په اوډه د یوناما د یویگ اؤخیزیگ بیانییگ په اوډه د اسلامي امارت وینا 33

د اسلامي امارت د **2011** کال د جون د **12** وینا په غبرکگون کیگ د یوناما حگواب **35**

میتودولوژي

یوناما د ملکي کسانو د تلفاتو راپورونه په دیگ ذریعه کره کوي چیگ د امکان په صورت کیگ د تلفاتو په سیمه کیگ خگیزنیگ کوي، د امکان تر حده پوریگ له أیرو منابعو سره مشوریگ کوي او دمعلوماتو بیلا بیل أولونه راغونأوي چیگ د اعتبار او رشگتینتوب له مخیگ ارزول شوي وي. د هریگ پیشگیگ په خگیزنه او تحلیل کیگ، یوناما زیاته هخگه کوي چیگ د امکان تر حده پوریگ له مختلفو منابعو خگخه راټگول شوي معلومات او نظریات کره او کنترول کؤي. په دیگ لؤ کیگ د عیني شاهدانو او په مستقیم أول د زیان من شویو کسانو بیانونو ،نظامي برخه والو (د افغانستان د حکومت او نؤیوال نظامي حگواکونو په کگأون) محلي کلي/د ولسوالۍ او ولایت چارواکو، مذهبي او د تگولنیگ د مشرانو او هغه معلومات شامل دي چیگ په مستقیم أول د ساحیگ له کتنیگ خگخه او د پیشگیگ له حگاي خگخه لاس ته راغلي اجناس/مدارك او شواهد او د هغوي فزیکي ازمایشگت، له روغتونونو او روغتیایي اسانتیاوو خگخه کتنه، ویأیوکگانیگ او تصویرونه، د ملکگرو ملتونو د امنیت او مصوونیت د څگانگگیگ او د دیگ سازمان د نورو ادارو راپورونه، د دویم لاس د سرچینو بیانونه، د خبري رسینو راپورنه او له نا دولتي موسسو او دریم کگوي له خوا راټگول شوي معلومات په کیگ شاملیږي.

چیریگ چیگ امکان وي، تحقیقات د قربانیانو او/ یا د حادثیگ د عیني شاهدانو په مستقیم شهادت او د پیشگیگ د حگاي په پلتگنو ولاؤ وي. په حگینو وختونو کیگ، خاصتا په داسیگ وخت کیگ چیگ د امنیتي ستونز و له امله لاس رسي محدود وي، او دغه أول تحقیقات ممکن نه وي. په داسیگ وختونو کیگ یوناما یو لؤ تخنیکونه کاروي چیگ له معتبرو شبکو خگخه معلومات تر لاسه کؤي او خگومره چیگ ممکنه وي له أیرو منابعو خگخه معلومات تر لاسه کوي او د اعتبار اوباور له مخیگ ییگ کره کوي.

په کوم حگاي کیگ چیگ یوناما د یویگ پیشگیگ په اؤه له معلوماتو د کره والي خگخه اأأمنه نه وي، د هغیگ په اؤه راپور نه ورکوي. په حگینو قضیو کیگ تحقیقات شگایي خگو اونۍ وخت ونیسي، مخکیگ له هغه چیگ نتیجیگ ته ورسیږو. د دیگ مانا دا ده چیگ د ملکي تلفاتو په اؤه نتیجیگ شگایي چیگ بیا نویگ شي حگکه چیگ نوي معلومات را رسیږي او په تحلیل کیگ ورخگخه استفاده کیږي . په کوم حگاي کیگ چیگ معلومات شگه خگرکگند نه وي، نتیجه کگیري نه کیږي خگو چیگ نور اعتباري او قناعت بخشگونکي شواهد لاس ته نه وي راغلي او له دیگ خگخه پرته قضیه تؤل کیږي او د احصایوي راپور کیگ د هغیگ خبر نه شاملیږي.

په حگینو وختونو کیگ په راپور کیگ د قربانیانو ملکي هویت (موقف) په بشپؤ أول نه شي ثابتیدلاي او یا د اختلاف وؤ تگکي وي، په داسیگ قضیو کیگ، یوناما د بشرپالنیگ د نؤیوال قانون معیارونه په پام کیگ نیسي او داسیگ نه کگنگي چیگ د جنگگ لپاره د عمر په لحاظ برابر نارینه ملکي او که جنگگي افراد دي. بلکه دا أول ادعاءکگانیگ په پیشگیگ پوریگ د اؤوندو حقایقو پر بنیاد ثابتوي. که چیریگ د یوه یا خگو قربانیانو موقف خگرکگند نه وي، دغه أول مرکگانة پیشگیگ د ملکي کسانو د تلفاتو په عمومي شمیر کیگ نه کگنگل کیږي.

په وسله واله نشگته کیگ د ملکي تلفاتو د ساتنیگ په اؤه د راپورنو او تحلیل لپاره یوناما په 2009 کیگ یو الیکترونکي دیتابیس پرانیستي دي. أیتابیس داسیگ طرح شوي دي چیگ د معلوماتو سیستماتیکه اغیزمنه او هم شکله تگولونه او تحلیل اسانه کوي، چیگ د جنس او عمر په لحاظ د معلوماتو ویشل هم په کیگ شامل دي. په عملیاتي أکگر کیگ د ستونزو له امله لکه د کگأو نظامي علمیاتو خگرنکگوالي، او د لومؤنیو سرچینو ناتواني چیگ په أیرو قضیو کیگ نه شي کولاي د بیلا بیلو نظامي برخه والو/ دولت ضد وسلوالو په منحگ کیگ توپیر وکؤي او کله چیگ هیخگ یوه خوا د یویگ پیشگیگ مسوولیت نه وي منلي، یوناما د یویگ خاصیگ پیشگیگ مسوولیت نه خو دولت پلوه او نه دولت ضد حگواکونو ته نه منسوبوي .

یوناما د دیگ ادعا نه کوي چیگ په دیگ راپور کیگ شته احصاییگ دیگ بشپؤیگ وي، شگایي یوناما په عملیاتي چاپیریال کیگ د ستونزو او محدودیتونو له امله د ملکي تلفاتو راپور پوره نه وي ورکؤي.[2]

په نشگته کیگ د شگکیلو خواوو قانوني مسوولیتونه

یوناما په دیگ باور ده چیگ په افغانستان کیگ وسله واله جکگؤه د افغانستان د دولت، چیگ د بین المللي نظامي حگواکونو ملاتؤ ورسره دي (په دیگ راپور کیگ او په افغانستان کیگ "دولت پلوه" حگواکونه بلل شوي دي) او د أیرو غیر دولتي وسله والو ألو ترمنحگ (په دیگ راپور او په افغانستان کیگ د دولت ضد عناصر کگنگل شوي) داخلي وسله واله جکگؤه ده.

په نا دولتي وسله والو ألو کیگ هغه منظمیگ وسله والیگ ألیگ شاملیگ دي چیگ بیلا بیلیگ سابقیگ، انکگیزیگ او د قوماندیگ بیلا بیل جوؤشگتونه لري، لکه طالبان، د حقاني شبکه، حزب اسلامي او نور. په وسله واله نشگته کیگ تگولیگ شگکیلیگ خواویگ (افغان وسله وال حگواکونه، نؤیوال نظامي حگواکونه، او نا دولتي وسله والیگ ألیگ) د نؤیوال قانون له مخیگ شگکاره مسوولیتونه لري چیگ ملکي کسان وساتي.

(i) د بشرپالنیگ د نؤیوال قانون له مخیگ مسوولیت

---

[2] خگرنکگه چیگ په مزار شریف کیگ د 2011 د اپریل له لومؤۀ د جون تر 19 نیتگي پوریگ د یوناما دفتر عارضي أول تؤلي و، دغه راپور د 2011 کال له مارچ خگخه تر جون پوریگ د شمالي زون په اؤه معلومات نه لري.

افغانستان د ژنیو د 1949 کال د خګلورو تؤونونو یو غړي هیواد دي. د 1949 کال د ژنیو د خګلور تؤونو مشترکه دریمه ماده حد اقل معیارونه تګاکي چیګ دولتي او غیر دولتي وسله والیګ ألیګ بیګ باید په داخلي وسله واله نشګته کیګ مراعات کؤي.

دغه راز، افغانستان د 1997 کال[3] د ژنیو د اضافي دویم پروتوکول غړي هیواد هم دي، چیګ په وسله واله جګګړه کیګ دملکي کسانو د ساتنیګ مساله حل کوي. پروتوکول د ملکي کسانو په وژاندیګ او د هغو اجناسو په ضد حملیګ منع کوي، چیګ د ملکي کسانو د بقاء لپاره ضروري کګڼګل کیږي، دغه راز، اضافي دویم پرتوکول تګول هغه عملونه او تهدیدونه منع کوي، چیګ اصلي هدف بیګ د ملکي کسانو په منځګ کیګ د ویرې او أار خپرول وي، د افغانستان حکومت او نړیوال نظامي حګواکونه، چیګ دولتونه بیګ د ژنیو د اضافي دویم پروتوکول غړي هیوادونه دي، د دغه پروتوکول د احکامو په مراعات کولو مکلف دي.

د 1949 کال د ژنیو د خګلورو تؤونو او د اضافي پروتوکولونو خګو اوصول د بین المللي عرفي قانون[4] برخه کګرځګیدلیګ او تر تګولو زیات اؤونده اصول چیګ افغان نظامي حګواکونه ، نړیوال نظامي حګواکونو او غیر دولتي وسله والیګ ألیګ بیګ د داخلي وسله والیګ نشګتیګ د شګکیلو خواوو په خګیر باید مراعات کؤي دا دي:

❖ تشخیص: ملکي وکګؤي په عمومي أول او ملکي انفرادي اشخاص باید تر برید لاندیګ رانه شي.[5] "[شګکیلیګ خواویګ] باید په هر وخت کیګ د ملکي خلکو او جنګګي افرادو او د ملکي او نظامي هدفونو ترمنځګ توپیر وکؤي."[6]
❖ تناسب: "هغه برید چیګ کیداي شي په تصادفي أول د ملکي کسانو د وژنیګ، ژوبلیګ، د دیګ دواړو سبب وکګرځګي او شګایي د هغو مشخصو او مستقیمو نظامي برياوو په پرتله أیریګ زیاتیګ وي چیګ له برید خګخه بیګ تمه کیږي."[7]
❖ په برید کیګ احتیاط: "ملکي کسان باید په عموم أول د نشګتیګ له خطرونو خګخه په امن کیګ وساتل شي."[8] په نظامي عملیاتو کیګ په پرلپسیګ أول باید دیګ ته پاملرنه وشي چیګ ملکي خلګ تلف نه شي او ملکي شیانوته زیان ونه رسیږي. او په پوره أول احتیاط وشي چیګ "هدف بیګ د ملکي کسانو د تصادفي تلف کیدلو، ملکي شیانو ته د زیان رسیدلو او د ملکي وکګؤو د ژوبل کیدلو خګخه مخنیوي وي او په هره پیشګه کیګ د دغو بریدونو اندازه حد اقل اندازیګ ته راتګیتګه شي."[9]

تګول هیوادونه چیګ اوس مهال په افغانستان کیګ له نړیوالو نظامي حګواکونو سره مرسته کوي، لکه په افغانستان کیګ نړیوال سوله ساتي حګواکونه (ایساف) د امریکا حګانګګؤیګ قواویګ، د ازادة د پایشګت د عملیاتو غړي حګواکونه یا هغه حګانګګؤي حګواکونه چیګ د قوماندیګ د دغو جوړښګتونو له حدودو خګخه بهر فعالیت کوي د ژنیو د 1949 کال د تؤونونو غړي هیوادونه دي. تګول هغه هیوادونه چي افغانستان ته یي نظامي حګواکونه استولي د 1977 اضافي لومړي او دویم بروتوکول غړي نه دي ،خو د دي سره د هغو اصولو په مراعات کولو مکلف چي د نړیوال عرفي قانون برخه ده.

(ii) د بشري حقونو د نړیوال قانون لاندیګ مسوولیتونه

د بشري حقونو نړیوال قانون هم د وسله والیګ نشګتیګ او هم د سولیګ په وخت کیګ د تطبیق وړ کګڼګل کیږي. لکه خګنګګه چیګ د عدالت نړیوالیګ محکمیګ وییلي دي: "هغه ساتنه چیګ د بشري حقونو د تؤونونو له امله رامنځګ ته شوي د وسله والیګ جګګؤیګ په حالت کیګ نه بیګ اعتباره کیږي ."[10] د بشري حقونو نړیوال قانون د بشري پالنیګ د نړیوال قانون سره یو حګاي (نافذ قانون چیګ په یوه خاصه مساله باندیګ حاکمیت لري) د وسله والیګ نشګتیګ په وخت کیګ د تطبیق وړ دي.

افغانستان د بشري حقونو خګو نړیوال تؤونونه لاسلیك کؤي دي،[11] چیګ په هغو کیګ د مدني او سیاسي حقونو نړیوال تؤون شامل دي او د افغانستان دولت په دیګ مکلف کوي چیګ د دولت د حاکمیت په ساحه کیګ تګولو اوسیدونکو اشخاصو او ددوي د بنسټګیزو بشري حقونو ساتنه وکؤي.

---

[3] افغانستان د 2009 د نوومبر په 7 د 1977 کال دویم اضافي پروتوکول تصویب کؤ چیګ د همدیګ کال د أسمر په 24 نافذ شو.
[4] دغه مسله د نړیوال سره صلیب د کمیتګیګ له خوا هم تایید شویګ چیګ وییل شوي د ژنیو د خګلورو تؤونونو او لومړي اضافي پروتوکول خګو قاعدیګ د بین المللي عرفي قانون په خګیر منل شوي او د دغو اصولو أیري په نړیواله او داخلي وسله واله نشګتو کیګ مراعات کیږي. (د نړیوال سره صلیب کمیتګه، د بشرپالنیګ نړیوال عرفي قانون، ایأیتګ: جان ماري - هینکارتګس او لوییز دوسوالد بیك (سي یو-پي/آي سي آر سي- کګامبریج- 2005
[5] اضافي دویم پروتوکول، 13 (2) ماده.
[6] اضافي لومړي پروتوکول 48 ماده. وکګورئ 51 (2) ماده چیریګ چیګ ملکي کسان باید د برید هدف ونه وکګرحګي او 52 (2) ماده چیریګ چیګ "بریدونه باید یوازیګ په نظامي هدفونو پوریګ محدود پاتیګ شي."
[7] اضافي لومړي پروتوکول 51 ماده (5) (ب) وکګورئ په بریدونو کیګ د احتیاط په اؤه 57 ماده.
[8] دویم اضفاي پروتوکول 13 ماده (1)
[9] لومړي اضافي پروتوکول 57 ماده (1) او 2 (الف) ii
[10] په نیول شوي فلسطیني خاوره کیګ د دیوال د جوړولو قانوني پایلي، مشورتي نظریه. آي سي جي راپورنه 2004، مخ 178، پراکګراف 105- 106 وکګورئ د بشر پالنیګ د بین المللي قانون په اؤه ونیاویګ په: ذروي وسلو د تهدید یا د کارولو د مشروعیت په اؤه، مشورتي نظریه، د اي سي جي راپورونه 1996، مخ 240، پراکګراف 25.
[11] افغانستان د بشري حقونو د بین المللي لاندنیو تؤونو او معاهدو یو غړي هیواد دي: د مدني او سیاسي حقونو نړیوال تؤون په 24 اپریل 1983؛ د اقتصادي اجتماعي او کلتوري حقونو تؤون 24 اپریل 1983؛ د نژادي تبعیض د تګولو شکلونو د له منحګه وړلو بین امللي تړون، 5 اګګست 1983؛ د

به افغانستان کیګ نا دولتي فعالین، د غیر دولتي وسله والو ألو په کګأون نه شي کولاي چیګ په رسمي أول د بشري حقونو دنړیوالو تړونونو غړي شي او په رسمي أول دوي د دغو تړونونو له مخیګ مسوولیت نه لري، هغه حدود چیګ له مخیګ بیګ نا دولتي فعالین د بشري حقونو د نړیوال قانون نړیوال قانون په وړاندیګ ژمن پاتیګ کیداي شي په نړیوال قانون کیګ لاینحل پاتي شوي ،[12] خو سره له دیګ هم په زیاتیدونکي أول منل شویګ چیګ په کوم حګاي کیګ چیګ غیر دولتي فعالین، لکه طالبان په عملي أول کنترول لري، دوي باید په هغه منطقه کیګ د افرادو د بنستګیزو بشري حقونو احترام او ساتنه وکړي.[13]

لکه خګنګګه چیګ د ملکګرو ملتونو د امنیت شورا د دغیګ شورا په 1325 پریکړه لیك کیګ تګینګګار کړي دي، د تګولو دولتونو لپاره أیره اړینه ده چیګ د بشري حقونو د نړیوال قانون او د بشرپالنیګ د نړیوال قانون اړوند حکمونه په شګحګو او نجونو باندیګ تطبیق کړي او د وسله والیګ نشګتیګ په وخت کیګ د شګحګو او نجونو لپاره د جنسیت پر بنیاد د تاوتریخوالي د پیشګو په وړاندیګ خوندي وي.[14]

(iii) د بین المللي جنایي قانون په وړاندیګ مسوولیتونه

افغانستان په 2003 کیګ د بین المللي جنایي محکمیګ د روم اساسنامه لاسلیك او له هغیګ سره یو حګاي شو. له دیګ امله افغانستان لومړني مسوولیت لري چیګ د نړیوالو جرمونو په اړه تحقیق وکړي، لکه جنګګي جرمونه، د بشریت ضد جرمونه او نسل وژنه د خپلو محاکمو په صلاحیت کیګ هغه په عدلي أول تعقیب کړي. که افغانستان و نه غواړي او یا ونه شي کولاي چیګ دغه کار وکړي، بین المللي جنایي محکمه کولاي شي په افغانستان کیګ خپل صلاحیتونه عملي کړي.

هغه دولتونه چیګ نظامي حګواکونه بیګ په افغانستان کیګ د بین المللي نظامي حګواکونو په لیکه کیګ شامل دي او د افغانستان د شخړیګ یوه خوا ده او د بین المللي جنایي محکمیګ اساسنامه بیګ لاسلیك کړیګ ده، مسوولیت لري چیګ هغه جرمونه تحقیق او تعقیب کړي چیګ د جنایي محکمیګ د قضاوت په ساحه کیګ وي او د دوي اتباع په افغانستان کیګ ددغو جرمونو په ارتکاب تورن وي، د بین المللي جنایي محکمیګ د اساسنامیګ 8 (2) (اي) (آي) ماده د ملکي کسانو د ساتنیګ په اړه حکم کوي چیګ "په قصدي أول په عام ولس باندیګ یا په انفرادي اشخاصو، چیګ په مستقیم أول په شخړو کیګ شامل نه وي په مخامخ أول برید کول" په داخلي وسله والو نشګتو کیګ جنګګي جرم ګڼګل کیږي.

IV. د ملي قوانینو په وړاندیګ مسوولیتونه

دولت ضد عناصر کیداي شي چیګ د افغانستان د جنایي قوانینو له مخیګ په شخړو کیګ د برخیګ اخیستنیګ له امله تر تعقیب لاندیګ ونیول شي، په دیګ سربیره د افغانستان د حکومت د نظامي حګواکونو غړي او د نړیوال نظامي حګواکونو غړي د دوي د خپلو دولتونو د ملي قوانینو د نقض له امله د پوښګتنیګ او حساب ورکولو وړ دي.

شګحګو په وړاندیګ د تبعیض د تګولو شکلونو د له منحګه وړلو تړون، 5 مارچ 1983؛ د شکنجیګ او نورو توهینوونکو او غیر انساني جزا او چلند د منع کولو تړون، 26 جون 1987؛ د ماشوم د حقونو تړون، 27 اپریل، 1994؛ او دماشومانو د حقونو ، دماشومانو د پلورلو، د ماشومانو د فحاشة او د پورنوګګرافة د منع دکنوانسیونو اختیاري بروتوکول، 19 اکتوبر کال 2002؛ او په وسله واله جګګړه کګیګ د ماشوم کګأون په باب د تړون اختیاري پروتوکول چیګ د 2003 کال د سپتمبر په 24 تصویب شوي دي. منبع :
http://www.aihrc.org.af/English/Eng_pages/X_pages/conventions_af_z_party.html

[12] د بشرپالنیګ د بین المللي قانون د تطبیق لپاره د زیاتو معلومات لپاره وګګورئ: اندریو کګلپهام، د غیر دولتي فعالینو د بشري حقونو مسوولیتونه (اکسفورد، د اکسفور د پوهنتون چاپ 2006).

[13] د ملګګرو ملتونو عمومي سر منشي، په سریلانکا کیګ د حساب ورکونیګ په اړه د عمومي منشي د کارپوهانو د پلاوي راپور 2011، 31 مارچ پراګګراف 188. دغه راز وګګورئ د لیبیا په عربي جمهوریت کیګ د بشرپالنیګ د بین المللي قانون د نقض په اړه د خګیړنو د بین المللي کمیسیون د تحقیقاتو راپور A/HRC/17/44 1 جون 2011.

S/RES/1325; See also S/RES/1820 14

ملکیان / ژغورل شوي جنګګي افراد

یوناما د ملکي کسانو لپاره هغه تعریف کاروي چیګ د بشرپالنیګ د نړیوال قانون معیارونه خګرکګندوي. د بشرپالنیګ د نړیوال قانون له مخیګ "ملکي" کسان هغه خګوك دي چیګ جنګګي اشخاص نه وي. (د نظامي/ نیمه نظامي حګواکونو غړي) یا د منظمو وسله والو ألو غړي چیګ د شخړیګ یوه خوا او هغه کسان چیګ د عمومي قیام[15] برخه نه وي.

یو ملکي شخص کولاي شي چیګ خپل موقف له لاسه ورکړي که چیریګ دا په وسلواله نښګتو کیګ مستقیمه برخه واخلي.
د بشرپالنیګ نړیوال قانون په شخړه کیګ له شګکیلو خواو خګخه غوښګتنه کوي چیګ د نظامي عملیاتو په ترخګ کیګ تل د ملکي کسانو او جنګګي افرادو ترمنځګ تشخیص وکړي. هغه کسان چیګ په شخړه کیګ برخه نه اخلي یا له دیګ وروسته په کیګ برخه نه اخلي تضمین شوي دي او باید برید ور باندیګ ونه شي. لکه د ملکي کسانو په خګیر، هغه جنګګي افراد چیګ (ژوبل شوي، ناروغه ، ویجاړه شوي کشګتي عمله، توقیف شوي یا تسلیمیدونکي کسان وي) یا هغه کسان چیګ د وسله والو حګواکونو د روغتیایي یا مذهبي پرسونل برخه وي د بشرپالنیګ د نړیوال قانون لاندیګ له بریدونو خګخه خوندي دي.

د افغانستان په شرایطو کیګ دغه راپور د خلکو د بیلا بیلو کتګګوریو په وړاندیګ بریدونه مستند کوي چیګ په جګګړو کیګ شګکیلیګ خواوویګ نه دي لکه د عامه خدمتونو کارمندان، شګوونکي، د روغتیایي کلنیکونو کارمندان، په عامه خدمتونو کیګ شامل کسان، سیاسي مشران او ددفترونو خاوندان، د نا دولتي موسسو کارمندان او د ملکي پولیسو پرسونل چیګ د جنګګي افرادو په خګیر وظیفي نه تر سره کوي او دولت ضد عناصرو پر ضد عملیاتو کیګ برخه نه اخلي.[16]

یوناما په دیګ باور ده چیګ "ملکي" اصطلاح په افغانستان کیګ په جګګړه کیګ د شګکیلو خواوو له لوري په بیلا بیل أول تعبیرېږي او تر یوه حده پوریګ دغه حقیقت هغه توپیرونه توضیح کوي چیګ د جګګړیګ د شګکیلو خواوو له لوري د ملکي تلفاتو ثبتول او د شمیر په اړه بیګ راپور ورکول کیږي.

یوناما د دیګ یادونه کوي چیګ حکومت ضد عناصر حګینیګ داسیګ کسان چیګ په قانوني أول د "ملکي" اشخاصو په جمله کیګ راحګي تر برید لاندیګ راولي. دغه عمل د بشرپالنیګ نړیوال قانون سره مغایرت کي دي. د مثال په أول طالبان د 2010 کال په کړنلار کیګ دولتي کارمندان، قراردادیان، أریوران، ژباړونکي او نور په داسیګ لست کیګ شامل کګنګي چیګ باید ووژل یا ونیول شي.[17] طالبانو په هغه بیانیه کیګ چیګ د 2011 کال د پسرلي بریدونه بیګ خګرګګندول په دغه لست کیګ د افغاني کابینیګ وزیران د پارلمان او د سولیګ د شورا غړي هم شامل کړي دي.[18]

په قصدي أول د دغو ملکي کسانو په نښګه کول او وژل د بشرپالنیګ د نړیوال قانون نه سرغړونه ده. د بشرپالنیګ د نړیوال قانون له مخیګ یوازیګ نظامي هدفونه د برید لپاره مشروع هدفونه دي. ملکي کسان مشروع نظامي هدفونه نه دي، خو که دوي په مستقیم أول په جګګړه کیګ برخه اخلي.

---

[15] د 50 مادي لومړي پاراګګراف د لومړي پروتوکول د ژنیو د کنوانسونونو لومړي پراګګراف مقایسه کړئ. وګګورئ: نایلز میلخګر، "د بشرپالنیګ د بین المللي قانون لاندیګ په دښګمنیو کیګ د مستقیمي برخیګ اخیستنیګ په اړه لارښګوونیګ." 2009، ا جولاي.

[16] یوناما هغه پولیس افسران جنګګي افراد کګنګي چیګ په مستقیم أول په نښګتو کیګ برخه اخلي. په دیګ کیګ د افغانستان ملي پولیس، محلي پولیس، سرحدي پولیس شامل دي چیګ په معمول أول د یاغیانو ضد فعالیتونو کیګ برخه اخلي، خو که داسیګ شواهد پیدا شي چیګ د هغیګ په خلاف وي. یوناما د افغانستان ترافیك پولیسو او نور پولیس افسران، چیګ یوازیګ د ملکي پولیس وظیفیګ اجراء کوي د جنګګي افرادو په توګګه نه پیژني.

[17] د افغانستان اسلامي امارت "لایحه" د افغانستان د اسلامي امارت د مجاهدینو لپاره د چلند اصول) مۀ 30، 2010. دویمه برخه د بندیانو په اړه، 11 پراګګراف. د هغو قراردادیانو لپاره چیګ کفارو ته تیګل، توشګیګ یا نور مواد رسوي، او د کفارو او د دوي د مزدوریګ اداریګ لپاره ودانۀ جوړوي، د نظامي امنیتي کمپنیو لوړ او ټګیټګ رتبه کارمندان، ژباړونکي، او أریوران چیګ دښګمن ته اجناس رسوي که ونیول شي، د مرګګ سزا ورته اور یدلي کیږي که چیریګ قاضي د دوي د شګکاره فعالیت په اړه ثبوت ولري. په یوه ولایت کیګ چیګ قاضي نه وي مقرر شوي، هلته د مرګګ په سزا د محکومیدلو او یا دمجرم کګنګل کیدلو د فیصلیګ واك له والي سره دي. خګلورمه برخه: د هغو کسانو په اړه چیګ د دښګمن لپاره په ساختماني کارونو کیګ یا د موادو په رسولو کیګ لګګیا وي. 25 فقره: که چیریګ تایید شي چیګ هغه قراردادیان یا انحصار کوونکي چیګ د کفارو او مزدورو سازمانونو لپاره مرکزونه جوړوي یا تیګل ور رسوي چیګ هغوي مجهز کړي، مجاهدین باید د دوي منابع وسوحګوي او هغوي ووژنګي، یا که چیریګ دوي ونیول شي او قاضي ته شواهد په لاس ورشي چیګ دوي په رښګتیا په دغو فعالیتونو کیګ شامل وو، هغوي ته د مرګګ سزا اوریدل کیږي. که په هغه ولایت کیګ قاضي نه وي مقرر شوي،د مرګګ او شواهدو مسالیګ والي ته سپارلیګ کیږي، او 26 فقره: کله چیګ تایید شي چیګ قراردادیان ددښګمن لپاره کارګګر او نوري مرستیګ برابروي، دوي به ووژل شي.

[18] د افغانستان اسلامي امارت: "د پسرلنیو عملیاتو په اړه د افغانستان د اسلامي امارت د رهبرۀ شورا وینا" اپریل 30، 2010- 2 فقره: د عملیاتو په ترخګ کیګ د مجاهدینو د بریدونو لومړني هدف باید په بهرنیو یرغلګګرو، د دوي د جاسوسي شبکو په غړو، په نورو جاسوسانو، د کابل د مزدوریګ اداریګ لوړ رتبه مامورینو، په ملکي او نظامي برخو کیګ، د کابینیګ غړي، د پارلمان غړي، د بهرنیو او محلي کمپینو مشران چیګ د دښګمن او قراردادیانو لپاره کار کوي، او دریمه فقره: خګرنګګه چیګ د امریکا د جاسوسي ادارو غړي، د مزوردي اداریګ رسمي کارمندان او د افغانستان د خلکو او د جهاد دښګمنانو خپل حګانونه په اصطلاح د سولیګ د جرګګیګ تر شا پټګ کړي دي او زیار باسي چیګ د امریکا د اشغال د دوام لپاره لار هواره کړي، او د جهاد په نوم، د مذهبي او قومي مشرانو په نوم دغه فعالیتونه کوي، او غواړي چیګ مجاهدین د اشغالګګرو په وړاندیګ له جهاد خګخه منع کړي او افغان مجاهد ولس د امریکا غلامي او تسلیمي ته تشویق کوي، نو له امله د شورا غړي د مجاهدینو د بریدونو هدف ګګرحګیداي شي. د عملیاتو په ترخګ کیګ دوي د خپل نقش له مخیګ دوي د دښګمن په لیکو کیګ شمیرل کیږي.

د یوناما د غوشګتني پر اساس ایساف د ملکي کسانو تعریف داسي کوي دي: "د ملکي کسانو او جنګګي افرادو ترمنحګ د ناتو/ایساف واحدونه د جنګګ د قانون تګول د تطبیق وؤ حکمونه مراعات کوي. هغه مشخص طرز العملونه او خاص میتودونه چیګ ایساف ییګ د مشروعو هدفونو د تشخیص کولو لپاره کاروي په داسیګ یوه کچه طبقه بندي شوي چیګ په عام أول د هغو خپرول مجاز نه دي."[19]

[19] له ایساف سره د بریشګنالیکونو تبادله، جون 27، 2011.

لنأیز

"سهار و او زه په کور کي وم چي دا پيشګه وشوه. زما لور او زما دوه وريري د يوه ديني عالم خګخه د قرآن کريم د زده کؤيګ لپاره مدرسيګ ته روانيګ ويګ. کله چي هغوي له کوره ووتليګ، ما ليدل چيګ د هغوي په لاسونو کيګ قرآن کريم و. هغوي په واقعيت کيګ خوشحاله نجونيګ ويګ او تل به يي ما ته ويل چي کله دوي لوي شي نو غواړي چي أاکتګرانيګ شي چيګ د خلکو او د خپل مور او پلار خدمت وکړي. د تعبيه شوي ماين له چاودنيګ خګخه وروسته زه خبر شوم چي زما لور او دواړه وريري تګپي شوي دي. مونږ هغوي روغتون ته يووؤليګ خو زما د يويګ وريريګ تګپونه أير جدي وو او په حق ورسيدله. نورو دوو ماشومانو به زما خګخه د هغيګ په هکله پوښګتل او ما به ورته ويل چي هغه شګه ده او کور کيګ ده، خو حقيقت دا دي چي هغه نوره د هغوي سره نشته او دوي بيا سره لوبيګ نه شي کولاي او نه هم بيا يو حګاي شګوونحګي ته تلاي شي. دا ماشومان د جګګؤيګ د هيڅګ پلو سره تؤلي نه وو، دوي د خپليګ راتلونکيګ په هکله اميدونه لرل، خو ديګ بيهوده جګګؤيګ له دوي خګخه د دوي د راتلونکي اميدونه او ژوند واخيست."

د خوست ولايت خګخه يو قومي مشر چي د 2011 کال د مارچ په 15 مه يويګ چاودنه کيګ د خپليګ لور او وريرو (چي 10 او 12 کاله عمرونه يي وو) مرکګ او تګپي کيدل بيا نوي.[20]

د 2011 کال لومؤنة شپږ مياشتو کي وسله واليګ جګګؤيګ د ملکي وکګؤو په ژوند زياتيګ غمجنيګ اغيزيګ پريګ ايشګيي اود ملکي وکګؤولپاره يو تت انحګور خګرکګندوي. لکه خګنګګه چي جګګوه په سويل او سويل ختيحګو د ددوديزي جګګؤيګ سيمو کي سخته شويګ ده او په شمال او لويديحګ کي نورو ولسواليو ته هم غحګيدليګ ده، ملکي وکګؤي د خونديتوب د لا تګيتګيګ کچيګ سره مخ شوي دي. په عين حال کيګ،نا دولتي وسلواله ألو يا د حکومت ضد عناصرو د مرکګوني نتيجو درلودلو سره خپلو تکتيکونو ته تغير ورکؤ. د دولت ضد عناصرو په زياتيدونکيګ توکګه د ناقانونه جنګګي وسيلو او لارو خګخه استفاده کوي چي په کيګ تعبيه شوي چاوديدونکو توکو، په حګانګګؤي توکګه هغه چي د قرباني سره د تماس په پايله کي چوي او د حګمکنيو ماينونو غونديګ عمل کوي، بي له تفکيکه په هر چا، چي کله وربانديګ قدم کيشګودل شي او يا کومه نقليه واسطه پريګ وخيژي نو بيا انفجار کوي، په موخه بيزه توکګه د لوړ پوړو ملکيانو مخامخ په نشګه کول او وژنيګ او د روغتونونو په أول له تيري خګخه په خوندي حګايونو بانديګ بريدونه شامليږي.

[21] دا تکتيکونه د افغانانو د ژوند اساسي حق، او د نړيوالو بشردوستانه قوانينو د اهدافو د تفکيك، او نسبيت او احتياط د اصولو خګخه سرغړونه ده ، چي د جګګؤيګ تګوليګ خواويګ - دولتي ضد عناصر، افغان امنيتي حګواکونه او نړيوال وسله وال حګواکونه - په ديګ مکلفوي چي د جګګؤي پر وخت د ملکي وکګؤو د مرکګ ژوبليګ په حد اقل کچه کي ساتلو ته بشپړه پاملرنه وکړي .

د 2011 په نيمايي کي يوناما د افغانستان په جګګوه کيګ يوحګل بيا د شګکيلو خواو خګخه په کلکه غوشګتنه کوي، چيګ د ملکي وکګؤو د ساتنيګ لپاره لا أير او تګول لازم تدابير ونيسي.

د 2011 کال په لومؤة نيمايي کيګ يوناما **1462** د ملکي وکګؤو مؤينيګ ثبتيګ کؤي چي د 2010 کال د همدغه موديګ په پرتله 15 سلنه زياتوالي خګرکګندوي[22]. هغه اساسي بدلونونه اوجريان چي په 2011 کال کيګ د ملکي تلفاتو د زياتيدو لامل کګرحګيدلي، د تعبيه شوو چاوديدونکو توکو زيات او پراخه استعمال، زيات پيچلي حګان وژونکي بريدونه، د انفرادي وژنو پراخه کمپاين، د جبهه يي جګګؤو زياتيدل، او په هوايي بريدونو کيګ د ملکي وکګؤو د تلفاتو زياتيدل (په حګانګګؤي توکګه د آپاچي هيليکوپترونو له لاريګ) دي.[23]

په تګوله کي د 2011 کال په لومؤة نيمايي کيګ د ملکي تلفاتو 80 سلنه د دولت ضد عناصرو ته منسوب شوي (د 2010 کال په پرتله 28 سلنه لوؤوالي خګرکګندوي) ،14 سلنه دولت پلوه حګواکونو ته منسوبيږي (د 2010 کال په پرتله 9سلنه تګيتګوالي شګيي) او شپږ سلنه نامعلومو خواوو ته منسوب شوي.

د دولت ضد عناصرو له خوا حګايي پر حګاي شوي چاوديدونکي توکو اود حګان وژونکو بريدونو تکتيك د تګولو ملکي تلفاتو سم نيمايي (49 سلنه) د مرکګ ژوبليګ لامل شوي دي. د تعبيه شوو چاوديدونکو توکو له امله د ملکي خلکو مؤينه د 2010 کال د همدغيګ موديګ په پرتله 17 سلنه لوؤوالي په کګوته کوي ،چي دا د 2011 کال په لومؤي نيمايي کيګ يواحګيني تر تګولو أير وژونکي لامل دي. حګايي پر حګايي شوي چاوديدونکي توکي د 444 ملکي خلکو د مؤينيګ لامل شوي چي دا په افغانستان کي د ملکي وکګؤو د مؤينيګ 30 سلنه او دولت ضد عناصرو ته د منسوبو تلفاتو 38 سلنه تشکيلوي.

---

[20] د 1011 کال د مارچ په 15 مه نيتګه د جګګؤيګ د زيانمن شويو د پلار/تره سره د يوناما مرکه چي د مارچ د مياشتي په 15 مه نيتګه د خوست ولايت په نادرشاه کوتګ ولسوالي کي يوه چاودنه وشوه چي يوه د شګوونحګي زده کوونکيګ په کي ووژل شوه او دوه نجونيګ تګپيانيګ شويګ.

[21] دپرسونل ضد ماينونو د استعمال، زيرمه کولو، انتقال او له منحګه وؤلو په اړه کنوانسيون، د 1997 د سپتمبر مياشتي 18 مه: د ماينونو د منع د تړون پر اساس د پرسونل ضد ماينونو استعمال، توليد، انتقال او د قرباني سره د تماس په پايله کي چاوديدونکو ماينونو ذخيره کول منع دي. افغانستان د ديګ تړون غؤيتوب لري. دهغو ماينونو په استعمال کي چي د فشار له امله انفجار کوي، د نظامي او ملکي اهدافو تر منحګ په کي تفکيك نه شي کيدلاي. "هره أله چي له ديګ أول ماينونو خګخه استفاده کوي، د منع شوو وسلو او منع شوو جنګګي وسيلو د استعمال له کبله نړيوال بشر دوستانه قوانين او د افغانستان قوانين تر پشګو لانديګ کوي". طالبانو په 1998 کي د پرسونل ضد حګمکني ماينونو په توليد ، تجارت او ذخيره کولو بنديز اعلان کؤ. د حګمکنيو ماينونو په اؤوند د طالبانو د اسلامي امارت 1998 کال د اکتوبر د 6 نيتګيګ اعلاميي تر خګنګګ د راپور 47 فوتګ نوتګ (لمن ليك وکګورئ.

[22] يوناما د 2011 کال په لومؤيو شپږو مياشتو کي 2،144د تګپي کيدنيګ پيشګي ثبت کؤي دي چي د تګول تګال 3،606 ملکي تلفاتو له جمليګ خګخه (1،462 د مؤيني او 2،144 تګپيان دي) ، چيګ د ا شميره د 2010 کال د لومؤيو شپږو مياشتو په پرتله 10 سلنه لوؤوالي په نشګه کوي .

[23] د ملکګرو ملتونو د مصونيت او امنيت (UNDSS) د برخيګ له خوا ددرج شوو معلوماتو پر اساس د 2003 ر ا پد يګ خوا چي د لومؤي حګل لپاره أيري د نا امنة پيشګيګ ثبت شوي دي ، د 2011 کال لومؤي نيمايي کي 11،826 پيشګو په ثبت سره تر تګولو زياتيګ د نا امنة پيشګي راپور شوي دي ، چي د د 2010 کال په همديګ موده کيګ 8242 پيشګيګ او او د 2009 کال په همديګ موده کي 5،095 پيشګي رامنحګ ته شوي دي . سويلي او سويل ختيزيګ سيميګ د ديګ پيشګو 64 سلنه تشکيلوي، چيګ نأديګ له دريو خګخه دوه برخيګ کيږي. خو بيا هم د پيشګو د مياشتيني زياتوالي له مخيګ لوديحګه سيمه د 35 سلنيګ په زياتوالي په لرلو سره تر تګولو لوؤ حګاي نيسي. جبهه يي جګګؤيګ او د چاودنو تر سره کول د پيشګو 71 سلنه تشکيلوي. (UNDSS) د 2011 کال په جون کي د بل هر وخت په پرتله د نا امنة تر تګولوأيريګ پيشګيګ ثبت کؤي دي

د یوناما له نظره تګول هغه چاودیدونکي توکي چیګ د قرباني د تماس سره چوي په حقیقت کي حګمکني ماینونه دي ،حګکه چیګ د هغیګ شکل او جوؤشګت داسیګ دي چي د پرسونل ضد حګمکنیو ماینونوپه خګیر عمل وکؤي او هم دیګ وسیلو ته ورته خاصیت لري.
د دولت ضد عناصرو له خوا د فشار سره چاودیدونکي توکي داسي عیار یإي ، چیګ د قدم کیشګودلو سره او که یا نقلیه واسطه وربانديګ وخیژي چي د 10 خګخه تر 100 کیلو کګرام وزن ولري، انفجار وکؤي. د فشار له امله چاودیدونکي وسیلو خګخه أیر ي بیګ د20 کیلو کګرامه چاودیدونکو موادو خګخه جوؤ وي چیګ د یو معیاري، د تګانك ضد ماین دوه برابره مواد دي، خو بیا هم د پرسونل ضد وزن سره په تماس کیګ انفجار کوي. د فشار سره چاودیدونکو توکو د شکل او جوؤشګت له امله چیګ د تګانك د ویجاؤولو وؤتیا لري خو د یو دروند پرسونل ضد حګمکني ماین په موخه کارول کیإي. هغه ملکي وکګؤي چیګ په دیګ چاودیدونکو توکو پخپله تیریإي او یا نقلیه واسطه چلوي د خپل حګان خګخه د دفاع توان نه لري او د ژوندي پاتیګ کیدلو أیر کم امکان بیګ لیدل کیإي. د دولت ضد عناصرو له خوا په افغانستان کي کاریدونکي چاودیدونکي توکي نإدیګ دوه په دریمه برخه داسیګ شکل او جوؤشګت لري چیګ د فشار په پایله کیګ انفجار کوي[24].
د 2011 کال په لومؤة نیمایي کیګ د حګان وژونکو بریدونو په حملو کي 276 ملکي خلك وژل شوي دي چي د تګول تګال ملکي تلفاتو 19 سلنه (دولت ضد عناصرو ته 24 سلنه منسوب تلفات) تشکیلوي. سره له دیګ چیګ د حګان مرکګو بریدونو شمیر د تیر کال د همدیګ دوریګ سره تقریباْ برابر دي، خو د ملکي وکګؤو د مؤینیګ شمیره د حګان مرکګو بریدونو په پایله کي له بل هر تکتیك خګخه تر تګولو زیات لوؤ والي خګرکګندوي، چیګ د تیر کال د همدیګ مودیګ په پرتله52 سلنه زیاتوالي شګیي. حګان وژونکي بریدونه په دیګ کال کیګ أیر پیچلي وو او اکثره وخت په کیګ له خګو تنو برید کوونکو خګخه په حیرانونکو بریدونو کیګ کار اخیستل شوي چي زیات شمیرملکي افغانان په کیګ وژل شوي دي.
انفرادي وژنو د تیر کال په شان په لوؤه کچه دوام پیدا کؤي چي په دیګ بریدونو کیګ د ولایتي شورا غؤي، د پولیسو قوماندانان، د سولیګ شورا غؤي، قومي مشران او هغه جنکګیالي چیګ د جنګګ جبهه بیګ پریشګیګ او د دیګ هخګه کیګ دي چي بیرته خپلو تګولنو سره یو حګاي شي، په دیګ وژنو کیګ په نشګه کؤاي شوي دي. د 2011 کال د جنورة او جون تر منحګ مهال کي 190 په نشګه شویګ د وژنو پیشګیګ ثبت کؤي دي، په داسي حال کیګ چیګ د 2010 کال په همدیګ موده کیګ 181 په نشګه شویګ د وژنو پیشګیګ ثبت شوي ویګ.

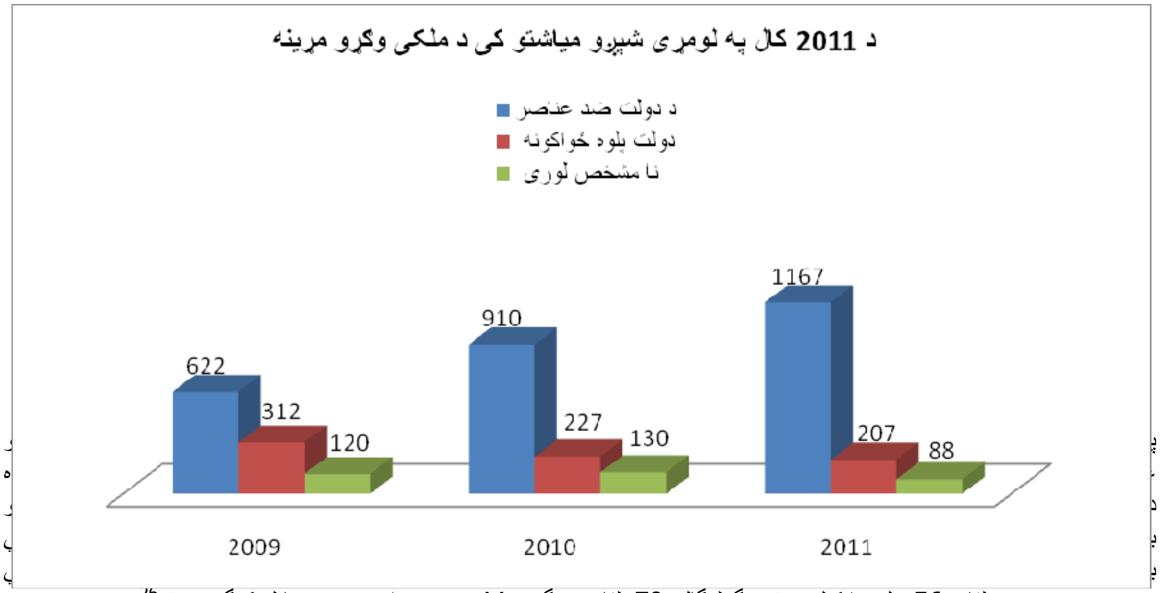

بریدونو ته منسوب تلفات 56 سلنه تشکیلوي (د تګولتګال 79 تلفاتو خګخه 44 یي د هوایي برید په پایله کیګ دي)[26].
د حګمکنیو جګګؤو او وسله والو نشګتو په نتیجه کي د ملکي وکګؤو مرکګ ژوبله هم د 2011 کال په لومؤیو شپږو میاشتو کیګ په خګرکګند أول زیاته شویګ ده. د حګمکنة جګګؤیګ په پایله کیګ 304 ملکي وکګؤي مؤه او 354 تګپیان شوي وو، چي د ملکي خلکو په مؤینه کي 36 سلنه لوؤوالي راغلي، خو په مجموع کیګ په ملکي مرکګ ژوبله کیګ د 2010 کال په پرتله اته سلنه لوؤوالي خګرکګندوي چي د حګمکنیو نشګتو په مهال رامنحګ ته شوي دي. یوناما د حګمکنة جګګؤیګ په پایله کیګ د دولت ضد عناصرو ته د

---

[24] یونا ما د 2011 کال د جولاي په 10 مه نیتګه د ایساف د ماینونو ضد خګانګګیګ سره مرکه وکؤه. په تیرو 12 میاشتو کیګ د ایساف او افغان امنیتي حګواکونو له خوا 20،000 چاودیدونکي توکي له منحګه یوؤل شول ، چي له دي جملیګ 13،000 په اؤه تخنیکي معلومات راتګول شول چي د تګولو پاك شویو 65 سلنه جوؤوي. د چاودیدونکو توکو 90 سلنه یي د فشار د تختیګ چوؤشګت لري ، له دیګیګجملیګ خګخه 69 سلنه بیګ د قرباني سره د تماس په پایله کي انفجار کوي.. 48 لمن لیك /پا ورقي وکګورئ .

[25] هوایي بریدونو کي هغه تګول بریدونه شاملیإي چي د نظامي الوتکو خګخه په کیګ د بمونو/کګولیو غورحګول اجراء کیإي چي په کیګ تګولیګ الوتکیګ، هلیکوپترونه او بي پیلوتګه الوتکیګ راحګي.

[26] د 2011 کال د جون په 25 مه د آیساف د ملکي تلفاتو د خګارنیګ خګانکګیګ سره یوه لیدنه کي یوناما ته معلومات ورکؤل شول چي آیساف په دیګ راپور کیګ شګودل شوو د نإدیګ هوایي بریدونو کي له AH-64 آپاچي هلیکوپترونو خګخه کار اخلي.

188 ملکي کسانو مؤینه ، او دولت پلوه حګواکونو ته 66 سلنه د ملکي وکګوو مؤینه ، او د50 ملکي وکګوو مؤینه د شګکیلو خواو د أزو په تبادله کي مستند کؤیګ ده.
د شپیګ له خوا د تلاشة عملیات د دوه سلنیګ ملکي تلفاتو لامل شوي، چي د 2010 د لومؤي نیمایي په پرتله یو لإ خګه تګیتوالي خګرګکندوي. یوناما د شپیګ د مهال د تلاشة د عملیاتو په پایله کیګ د 30 ملکي خلکو مؤینیګ او د 14 تګپي کیدنیګ پیشګي ثبت کؤي دي.[27] سره له دیګ، د افغان ولس تر منحګ د دیګ أول عملیاتو پر وؤاندیګ کرکه او نا خوشګي زیاته شویګ ده . کله کله د شپیګ د تلاشة دعملیاتو خګخه وروسته له تاو تریخوالي خګخه أك لاریونونه هم تر سره شوي دي چي د ملکي وکګوو په مرکګ ژوبله تمام شوي دي ، لکه په ننکګرهار، کندهار او د تالقانو په شګار کیګ په لاریون کونکو د پولیسو له لخوا کګولة وورولیګ شویګ او په پایله کیګ ییګ ملکي تلفات رامنحګ ته شول.

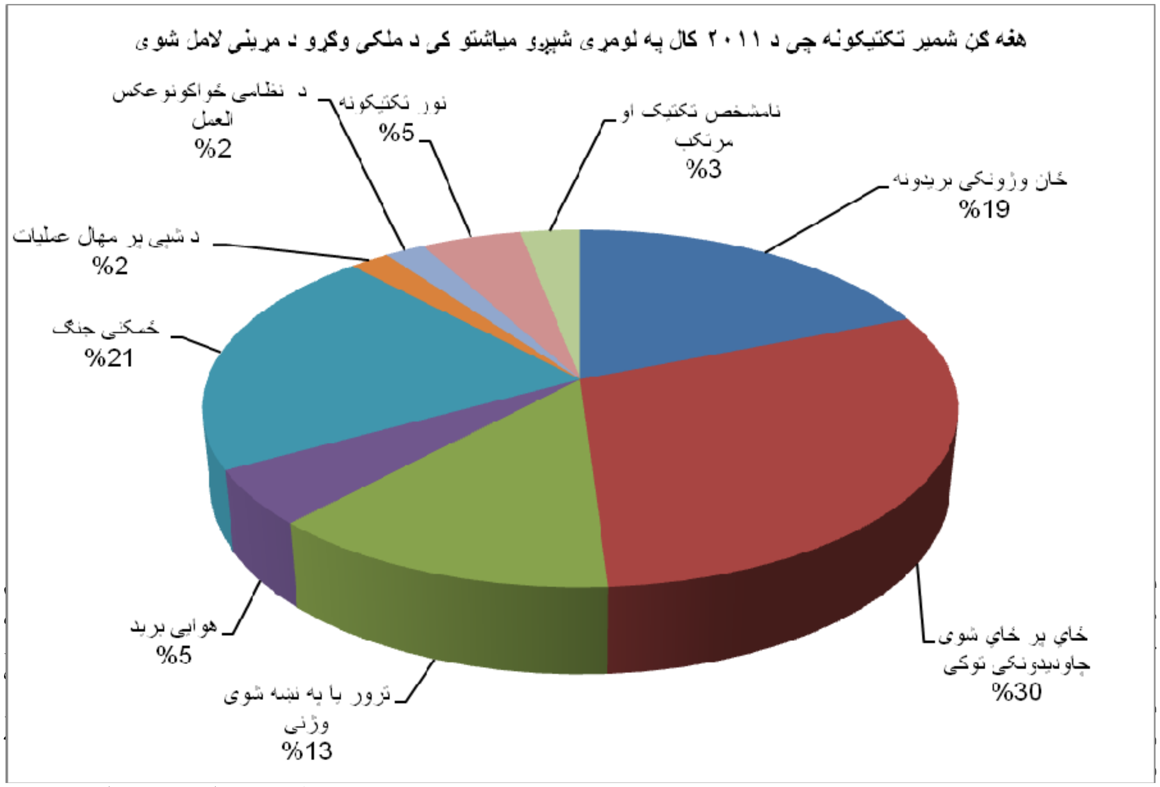

د دي سره چي د دولت ضد عناصرو په تکتیك کي بدلون لیدل شوي د 2011 کال په لومؤة نیمایي کیګ نوي حګایونه په نشګه کؤي دي. یوناما لومؤي حګل پر دوه روغتونونو د بریدونو کره پیشګیګ ثبت کؤي دي کوم چیګ د بشر پالنیګ قانون د اصولو له مخیګ خوندي حګایونه دي. طالبانو د هغه حګان وژونکي برید مسؤلیت ادعاء وکؤه چیګ د مئ په 21 یي په کابل کیګ په نظامي روغتون برید ترسره کؤ او په پایله کیګ د طب پوهنحګة شپږ محصلین مؤه او 23 نور ییګ تګپیان کؤل. یوناما پر روغتون دویم برید هغه وخت درج کؤ کله چیګ د جون په 25 یو حګان وژونکي برید کونکي د لوګګر ولایت په ازره ولسوالة کیګ په ملکي روغتون کیګ خپلو چاودیدونکو توکو ته انفجار ورکؤ، چیګ په پایله کیګ ییګ 20 تنه ووژل ، د مؤو د جملیګ خګخه د واکسین لپاره کتار کي ولاړ 13 ماشومان وو او 43 نور ییګ تګپیان کؤل چي کګنګ شمیر ییګ شګحګیګ او ماشومان وو.
د 2011 په نیمایي کیګ په وسله واله نشګته کیګ د ماشومانو استعمال او جلبول هم یوه ستره اندیشګنه راوتګوکیده. د مئ د میاشتیګ په لومؤة نیتګه د پکتیکا ولایت کیګ یوه 12 کلن حګان وژونکي، چي یوناما تر دیګ دمه تر تګولو کم عمره برید کوونکي ثبت کؤي، برید تر سره کؤ چي دریګ ملکي وکګؤي په کي ووژل شول او 12 تنه تګپیان شول. همدا شان یوناما د برید پر مهال د شګحګینه برید کونکو په شمول د شګحګینه حګان وژونکي پیشګیګ ثبتیګ کؤي دي. د جون د میاشتیګ په خګلورمه نیتګه طالبانو د هغه برید د مسؤلیت ادعا

---

[27] د کګال کارلوتګا لیکل شویګ مقاله وکګوری: د شپیګ له خوا عملیات؛ د طالبانو مخنیوي خو افغانانو لپاره ملکي مرکګ ژوبله ، نیویارك تګایمز د جولاي 8، 2011. د ناتګو او افغان چارواکو ته په منحګني أول په یویګ میاشت کیګ د 300 د شپیګ دعملیاتو راپور ورکؤل شوي . یوناما مشاهده کؤیګ ده چیګ د شپي له خوا دعملیاتو په هکله کره او دقیق ارقام لاس ته راوؤل ستونزمن کار دي او عمده لامل یي د عملیاتو په هکله د شفافیت نشتوالي دي ، په پراخه کچه دا عملیات د آیساف، ملي اردو، نؤیوالو او ملي حګانکګؤیو حګواکونو او سرحدي پولیسو له خوا په یواحګیګ او یا په کګأه سره تر سره کیإي. یوناما د ایساف خګخه أیر حګل د شپیګ د عملیاتو د ارقامو او اوشګتي ملکي تلفاتو په اؤه غوشګتنه کؤیګ ده ، خو آیساف د شمیرو د محرم والي له امله د معلوماتو د ورکؤیګ خګخه أأه کؤیګ ده . د کاري چاپیریال او معلوماتو ته د محدود لاس رسي ته په پام سره، شګایي یوناما د شپییګ له خوا د عملیاتو د ارقامو او د دیګ په پایله کیګ د ملکي تلفاتو بشپؤ راپورونه لري.
[28] د 2007 را پدیګ خوا له کومه وخته چي یوناما د ملکي وکګؤو تلفات ثبت کؤي دي د مئ میاشت 368 د ملکي تلفاتو په درلودلو سره تر تګولو زیاته مرکګونیګ میاشت وه او ورپسي جون د360 تلفاتو سره دویمه راحګي . د د یګ ترمخه د 2010 کال د اکګست میاشت 350 ملکي تلفاتو درلودلو سره لومؤة حګایي نیولي و چیګ د تګاکنو خګخه وؤاندیګ په افغانستان کي د تاو ترخوالي أك وخت کګنګل کیده.

وکړله، کله چي یويګ شل کلنيګ حګان وژونکيګ برید کوونکيګ د کونړ ولایت د مروريګ په ولسوالۀ کي پر یوه امریکایي کاروان برید تر سره کړ. د جون په 26 مه نیتګه د اروزکګان ولایت په چارچینو ولسوالۀ کي یوه اته کلنه نجلۀ هغه مهال مړه شوه چي د حګان وژونکي برید کوونکي په توکګه ورخګخه کار واخيستل شو. د دولت ضد عناصرو ديګ ماشومي نجلۀ ته د چاودیدونکو توکو یوه بسته ورکړه چي حګان سره يي یوسي او کله چي د پولیسو یوه موټګر ته ورنږدېيګ شوه، نو د ریموټګ کنټګرول په ذریعه ورته انفجار ورکړل شو چي په کيګ یواحګيګ همدا ماشومه ووژل شوه او بل هیچا ته تاوان و نه رسیده.
یوناما د طالبانو هغه تکتیکونه ثبت کړي دي چي ملکي خلك ییګ د زور دلاريګ په خپل ملاتړ مجبور کړي دي. د بیلګګيګ په توکګه د چاودیدونکو توکو حګايي پر حګايي کول، په نشګه شويګ وژنيګ، او د ملکي کسانو پر وړاندیګ نور عمدي بریدونو له اُار سره سره ، طالبانو د تهدید هغه تکتیکونه لکه د شب نامو خپرول، شفايي کګواشګ، اختطاف او ناقانونه پوستو ايجادول چي تګولنيګ په ديګ باندیګ مجبوره کړي چي د دوي سره مرسته وکړي ، ادامه ورکړيګ ده. د مئ په میاشت کيګ د دولت سره د تړاو په کګمان ملکي وکګړو ته د کګواشګ ترخګنکګ په لوکګر، نورستان، کونړ، ننکګرهار ،سرپل او غور ولایتونو کي، د اختطاف ،په تکګ راتکګ بندیز او د شب نامو استولو راپورونه ورکړل شوي دي چي ملکي وکګړو ته کګواشګونه شوي چيګ له خپلو دندو لاس واخلي.
یوناما مشاهده کړيګ ده چيګ د طالبانو لخوا د ملکي وکګړو د تلفاتو کمشګت کيګ د پرمختکګ په هکله د 2011 کال لومړۀ نیمايي پر مهال، د اپریل او مئ په میاشت کيګ په وار وار اعلامیي خپريګ شوي دي خو سره له ديګ هم د نړیوال بشر پالنيګ قانون سره سم تګاکلي هدف په سمه توکګه نه دي په نشګه شوي چي په ریشګتینيګ توکګه د ملکي وکګړو تلفات را کم کړي[29]. طالبانو ملکي وکګړي په مستقیم أول خپل هدف کګرزولي دي او د هغوي وژلو ته يي ادامه ورکړيګ ده او پرته له تفکیکه يي د هغه وسلو خګخه کاراخستلي چي بیلګګه يي د فشار په نتیجه کي چاودیدونکو توکو استعمال دي. طالبانو د ملکي وکګړوعمدي او په نشګه شویو وژنو ته ادامه ورکړيګ ده ، او د دولت ضد عناصرو په لویه کچه کګنګ شمیر بي تفکیکه وسلوخګخه په حګانکګړيګ توکګه د فشار په نتیجه کي چاودیدونکو توکي استعمال کړي دي. دغه چاودیدونکيګ وسیليګ د پرسونل ضد ماين ورته عمل کوي چيګ د نظامي او ملکي هدف ترمنحګ توپیر نه شي کولاي چيګ له ديګ امله غیر قانوني وسلي کګنګل کيږي. هره هغه أله چيګ د فشار په نتیجه کيګ چاودیدونکي توکي استعمالوي او د جنکګي ممنوعه وسلو او وسیلو خګخه کار اخلي د بشرپالنيګ د نړیوال قانون او د افغاستان د قانون خګخه سره غړونه کوي.
د 1998 پر مهال طالبانو د پرسونل ضد ماینونو استعمال منع اعلان کړ او د اعلامیي په صادرولو سره ییګ د غندنيګ تر خګنکګ د ديګ کارول یو غیر اسلامي او غیر انساني عمل وکګنګلو [30] . نو د طالبانو د هر فرد له خوا د فشار سره چاودیدونکو وسیلو استعمال د طالبانو د حګمکني ماين د بندیز د اعلامیي خګخه سرغړونه ده. یوناما د طالبانو خګخه غوشګتنه کوي چي په علني توکګه ديګ د ديګ وسلو په استعمال خپل تعهد تکرار کړي چيګ د طالبانو له خوا د ديګ نور کارول سملاسي بند شي.
د نړیوالو حګواکونو خګخه افغان حګواکونو ته د امنیت د مسؤولیت انتقال د 2011 کال د جولاي د میاشتيګ په 20 نیتګه تګاکل شوي، چي د ديګ ترمخه په رسمي توکګه افغان سیمه ییزو پولیسو پروکګرام د هیواد په یو شمیر سیمو کيګ پیل شوي دي. یوناما د افغان محلي پولیسو د پروکګرام په هکله د حکومتي چارواکو او د تګولنو مشرانو د مختلفو نظریو راپورونه لاس ته راوړي دي. یوناما محلي پولیسو کيګ د خلکو په جذب او د هغوي د هویت د تصدیق، دهغوي د اجراآتو خګخه د نظارت ،کنټرول او قوماندیګ په برخه کيګ هم حګینيګ اندیشګنيګ او کتنيګ لري. د بیلګګيګ په توکګه، د 2011 کال د جون په میاشت کيګ د لغمان په ولایت کيګ سیمه ییزو دولتي چارواکو، د ولسوالۀ د شورا غړو او نورو د تګولنيګ وکګړو داسيګ راپور ورکړي چي دا پروسه یواحګيګ د ولسوالیو په کچه د زورواکانو په کنټګرول کيګ ده او د محلي پولیسو جذب ییګ په اتفاق سره "د پخوانیو جهادیانو په وسلوبیا سمبالول کګنګلي دي چيګ د حکومت او نړیوالیګ تګولنيګ له خوا بيګ وسليګ شوي وو." حګینو خلکو دا پروسه د کلي په کچه د دولت د مخالفینو د نفوذ خګخه د مخنیوي لپاره یو موزون قدم کګنګلي په داسي حال کيګ چيګ حګینو نورو د قوماندان سالارۀ، له قدرت خګخه ناوړه استفاديګ او د جرمونو د زیاتیدلو د زیات امکان په سبب خپليګ اندیشګنيګ شریکيګ کړي دي.
د هلمند ولایت په مارجه ولسوالۀ کيګ د تګولنيګ مشرانو یوناما ته په أاکګه کړيګ ده چي سیمه ییز پولیس سیمیګ ته د طالبانو د بیا راستنیدو خګخه مخنیوي کوي خوبیا هم هغوي وویل چيګ داد د وخته وړاندیګ دي چيګ ایا سیمه ییز پولیس د ديګ وړتیا لري چي اوږد مهاله ثبات به تګینکګ کړاي شي.
د کورنیو چارو وزارت سره یوحګاي، هغه نړیوال حګواکونه چي د سیمه ییزو پولیسو په برخه کيګ کار کوي د محلي پولیسو خګخه ديګ په جدي توکګه نظارت او مراقبت وکړي. د ديګ لپاره چيګ دا پروکګرام د ملکي وکګړو خوندي ساتنه أاأمنه کړي، ديګ ته اړتیا

---

[29] د افغانستان اسلامي امارت (د رهبرۀ شورا د سپرلي موسم د عملیاتو د پیل اعلامیه 30 اپریل 2011 او د افغانستان د اسلامي امارت، په کندهار کي 48 ساعته عملیات ،، بشپړ راپور 10 مئ 2011. د دي سره د راپورهغه برخيګ ته مراجعه وکړئ چي ملکي وکګړو د تلفاتو پر مهال طالبانو له خوا د اعلامیو په اړوند ده.

[30] د افغانستان د اسلامي امارت د حګمکني ماینونو په هکله د 1998، د اکتوبر د 6 میګ نیتګيګ اعلامیه:
1: په نړیواله کچه د (افغانستان د اسلامي امارت) د حګمکني ماینونو په تولید ، تجارت ، ذخیره کولو او استعمال د بشپړ بندیز غوشګته کوي او په ديګ اړوند په فعاله توکګه بشپړيګ همکارۀ ته چمتو دي . 2- په ملي کچه د افغانستان اسلامي امارت د حګمکنیو ماینونو په تولید ، تجارت ، ذخیره کولو او استعمال باندیګ بشپړ بندیز اعلانوي ، او د افغانستان اسلامي امارت د افغانستان زیانمن شوي ولس او نړیوالیګ تګولنییګ سره د هر أول ماینونو د نه استعمال ژمنه کوي . 3. د افغانستان اسلامي امارت د تګولو وسله والو مخالفینو ألو خګخه غوشګتنه کوي چي د ماینونود استعمال ، تولید ، تجارت او ذخیره کولو خګخه ديګ أ أه وکړي او نورديګ د کړیدولو او زیانمن شویو افغانانو د زیان لامل نه شي. 4. هغه خګوك چيګ په افغانستان کيګ حګمکني ماینونه د ذاتيګ ، سیاسي او نور اختلافونو له امله استعمالوي ، د اسلامي قانون په رنګا کيګ به مجازات کيږي. 5. د افغانستان اسلامي امارت د اوتاوا د تړون امضا ء کونکوغړو خګخه مننه کوي ، او په کلکه د هغو هیوادونو خګخه غواړي چي تر اوسه ییګ دا تړون نه دي امضاء کړي ،چيګ د حګمکني ماینونو تولید ، تجارت ، ذخیره کول او استعمال سم لاسي بند کړي او د اوتاوا تړون ته درناوي وکړي.
امضاء او مهر : د اسلام خادم امیرالمؤمنین ؛ (مجاهد) ملا محمد عمراخوند .
داسي کوم سند وجود نه لري چي طالبانو دا اعلامیه لغوه کړيګ وي.
دزیاتو معلوماتو لپاره:http://www.the-monitor.org/index.php/publications/display?url=lm/1999/afghanistan

لیدل کیږاي چي قوماندە او کنترول کیګ شګه والي ته وده ورکوي او د ناوړه چلند او جرمونو کیګ د شګکیلتیا پر مهال دیګ چتګك اجراات تر سره شي.

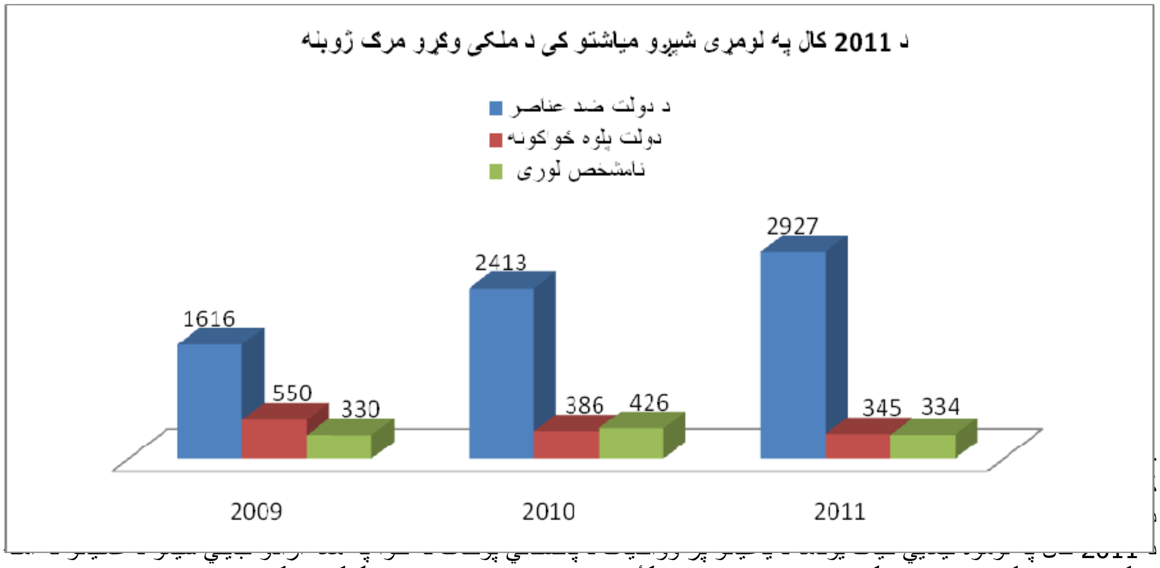

د 2011 کال په [illegible]
چیګ دغه سیمیګ د کنړ او ننکګرهار د ولایتونو سره کګأه پوله لري، د ملکي تلفاتو پیشګیګ ثبتیګ کوې دي. دا عملیات د ملکي وکګوو د مرکګ ژوبلیګ او د سلکګونو خلکود بیګ حګایه کیدلو لامل ګګرحګیدلي دي. د کنړ ولایت چاروکو دا تائید کوه چیګ د جون د میاشتیګ د 15-30 نیتګیګ تر منحګ مهال کیګ 289 میزائیل له پاکستان خګخه افغانستان ته ویشتل شوي دي چي شیګګل، سرکانګو، ناوۀ، دانګګام او اسمار ولسوالیو کیګ پریوتي او 14 تنه بیګ وژلي دي (اته ماشومان دي) او 16 تنه یي تګپي کوې دي. د ننکګرهار ولایت د ګګوشتیګ ولسوالة چاروکو هم د دیګ راپور ورکوې چي په وروستیو میاشتو کیګ داسیګ د ګګولیو وریدل هلته هم روان وو چي د ولسوالة مرکزته د 2000 خلکو د بیحګایه کیدلو سبب ګګرحګیدلي دي. د سرحد د کنتګرول په برخه کیګ د امنیتي حګواکونو ناتواني د دولت مخالف وسلوالو د فعالیت لپاره زمینه پراخوي ،او د دولت ضد عناصرو پر ضد عملیات تل ملکي وکګوو ته د تاوان رسولو پایلیګ لري.

د 2011 کال د لومؤیو شپاو میاشتو په ترخګ کیګ د جګګوو د شدت موندلو په وجه د ملکي وکګوو لپاره د امنیت خرابوالي د دیګ لامل ګګرحګیدلي دي چیګ ملکي وکګوي د خپلیګ ساتنیګ او پناه لپاره أیر کم حګایونه پیدا کوای شي. د ملکي وکګوو د بیطرفة وضعیت یا حالت په زیاتیدونکي توکګه د تهدید سره مخ دي حګکه چي دوي "د جګګوؤیګ د دوو اوخونو په منحګ کیګ راګګیر دي". ملکي وکګوي د دواوو اوخونو د مختلفو او متضادو غوشګتنو او الزاماتو سره مخامخ دي چي په نتیجه کیګ ملکي خلك صرف نظر له د یګ چیګ خګوك د چا طرف نیسي، د تهدید او تاو تریخوالي سره مخ کیږاي. لکه د هلمند ولایت د مارجیګ ولسوالة یو اوسیدونکي یوناما ته داسیګ وویل:

"طالبان هر کور ته چي وغواوي په زوره ورحګي. وروسته بیا له هغه کور خګخه أزیګ کوي او بیا آیساف او ملي اردو پر هغه کور أزیګ کوي. خو که زه طالبانو ته ووایم چي زما کور ته دیګ نه راحګي، نو طالبان به ما ووژني. نو حګواب به خګه وي؟ یا به آیساف ما وژني او یا هم طالبان. خلك په دیګ أول ژوند نه شي کولای."[31]

په تګولیزه توکګه د ملکي وکګوو مرکګ ژوبله، صرف نظر له دیګ چي خګوك بیګ مسؤول دي، د کورنیو او تګولنو پر ژوند غمجن او تل پاتي اثر غورحګوي. ملکي وکګوي به هغه وخت کګتګونکي وي چیګ په افغانستان کیګ په بشپوه توکګه د ملکي وکګوو تلفات را کم شي. یوناما په جګګوه کیګ د شګکیلو خواوو خګخه په کلکه غواوي چیګ لا زیاته هخګه وکوي چیګ د ملکي وکګوو بیطرف والي ته احترام وکوي، د ملکي وکګوو ساتنیګ ته زیات پام وکوي او د خپلو قانوني مکلفیتونو سره حګان برابر کوي خګو چیګ ملکي تلفات او ملکي تګولنو ته زیان اوول راتګیتګ کوي.

---

[31] د 2010 کال د آکګست په 23 مه د مارجي خګخه بي حګایه شوو وکګوو سره د یوناما مرکه.

لومؤي ضمیمه 1: یوناما د جون پر یوولسمه نیتګه په مطبوعاتي اعلامیه کیګ ویلي وو چیګ د مئ د میاشتیګ په جریان کي 368 ملکي وکګوو وژل ثبت کوې چي د دیګ تلفاتو 80 سلنه د حکومت ضد عناصرو ته منسوب کوای شوي وه. د هغیګ په حګواب کیګ طالبانو د جون په 12 یوه اعلامیه خپره کوه چي د تلفاتو د ارقامو سره بیګ خپل مخالفت شګودلي و او د پیشګو یو لست بیګ ورکوي و چیګ کګوندیګ یوناما هغه پیشګیګ نه دي حساب کوي. یوناما د هغو خګخه د هریګ یویګ پیشګیګ وضعیت چیګ د طالبانو له خوا په حګوابي اعلامیه کیګ یادیګ شویګ ویګ، و ارزاوه او د جون د میاشتیګ په شلمه نیتګه بیګ دطالبانو د پیشګو لست ته حګواب واستاوه ،چي یوناما د هریګ یویګ پیشګیګ پلتګنه تر سره کوېګ وه.

سپارښتنې

یوناما او د افغانستان د بشري حقونو خپلواک کمیسیون د ملکي وګړو د مړګ ژوبلې په هکله د 2010 کال په خپل کلني راپور کې ځینې اساسي سپارښتنې کړې دي چې د ملکي وګړو ساتنې ته وده ورکوي. په جګړه کې ښکیلو خواوو دا سپارښتنې په بشپړ ډول نه دي عملي کړې. یوناما پر هغو سپارښتنو بیا تأکید کوي او په لاندې توګه نور تګې پرې زیاتوي:

د دولت ضد عناصرو ته

- د تناسب تفکیک او احتیاط د اصولو په شمول نړیوالو بشر دوستانه قوانینوته درناوي او د متابعت له لارې د ملکي وګړو د مړګ ژوبلې مخنیوي وکړي.
- د (ملکي) لفظ مفهوم د نړیوال بشرپالنې قانون په رڼا کې تعبیر کړي.
- سملاسي دې د ملکي وګړو په نښه کول او وژل بند کړي چې دوي د نړیوالو قوانینو له مخې له هر ډول برید څخه خوندي ګڼل کېږي او همدا شان هغه ټګول اوامر او لارښوونې دې بیرته لغوه کړي چې د ملکي وګړو وژلو ته جواز ورکوي.
- سملاسي دې پر روغتونونو بریدونه بند کړي.
- د فشار په واسطه فعالیدونکو چاودیدونکو توکو استعمال دې سملاسي بند کړي او خپل پلویان دې د هغوي له استعمال څخه منع کړي، او په علني توګه دې د دې ډول نا قانونه وسلو د نه استعمال ژمنه وکړي. په علني ډول دې طالبان د 1998 د طالبانو د حګمکنیو ماینونو په استعمال د بندیز اعلامیه یو ځل بیا اعلان کړي او ټګولو پلویانو ته دې د هغې د تنفیذ هدایت وکړي.
- داسې طرزالعملونه او هدایات دې نافذ او عملي کړي چې پر ملکي وګړو بریدونه منع کوي، او د حکومت ضد عناصرو هغه غړو سره دې احتساب وکړي چې ملکي وګړي وژني یایي ټګپي کوي.
- د یوناما سره دې د ملکي تلفاتو په هکله د خبرو اترو او معلوماتو شریکولو کې برخه واخلي.

د افغانستان حکومت ته

- یوه مسلکي دولتي کمیټه دې جوړه شي چې د ملکي تلفاتو پیښګو راپور ته د ځواب ویلو او د پلټګنو واک ولري.
- د آیساف د ملکي وګړو د تلفاتو د تعقیب ځګانګګې په ډول دې د ملکي وګړو د تلفاتو د تعقیب کمیټګه جوړه کړي څګو وکړای شي چې د افغان امنیتي ځواکونو له خوا د ملکي تلفاتو تعقیبول ااًمن کړي، له تیرو کړنو څخه درس واخلي، او د ملکي وګړو ساتنې، د تاوان جبران، او حساب ورکولو ته وده ورکړي.
- د نړیوالو وسله والو ځواکونو سره دې داسې تدابیر طرح او پلي کړي چې د هغو ملکي وګړو د وژل کیدلو مخنیوي وکړي چې د وژلو زیات خطر بیګ شته.
- د افغانستان امنیتي ځواکونو ته دې (ملي پولیس او اردو) د نړیوال بشردوستانه قانون او بشري حقونو په هکله لازمه روزنه ورکړل شي او دا روزنه دې د افغانستان د ملي ځواکونو د تربیت او روزنې د لازمې برخې په توګه شامله شي.
- د ګګګګ ګګونګې د کنټرول په برخه کې دې افغان امنیتي ځواکونه دې په ځګانګګوې روزنه او وسایلو سنبال کړي د وژونکې قوې د بدیل په شمول د داسې بدیلونو قانوني او معیاري تطبیقول دې د مناسب تګرینګګ له لارې ااًمن کړي.

نړیوالو وسله والو ځواکونو ته

- د نظامي عملیاتو د پلان کولو او تطبیق په جریان کې دې ټګول ممکن احتیاطي تدابیر ونیسي چې د ملکي وګړو د مړګ، ټګپي کیدلو او یا د ملکي شیانو د تخریب امکان کم کړي. سم لاسي او په بشپړه توګه دې نویې لارښوونې تطبیق کړي.
- ااًمنه دې کړي چې د هلیکوپترونو ټګوله عمله د ځواک د استعمال د تکتیکي لارښوونو په برخه کې په سمه توګه تربیه شوې او په ټګولو نړۍ جنګګي مأموریتونو کې دا تکتیکي هدایات د هلیکوپترونو د عملې له خوا عملي کېږي. څګړنګې دې وکړي چې د آپاچي هلیکوپترونو په عملیاتو کې د ملکي وګړو تلفات ولې مخ پر زیاتیدو دي او هغه بدلونونه دې عملي کړي چې د ملکي وګړو ساتنه او خوندي کول لا ښګه کړي.
- د 2010 کال د جنوري په 23 مه نیټګه صادر شوي "د شپې له خوا د تلاشة عملیاتو تکتیکي لارښوونې" ته دې بیا کتنه وکړي څګو ااًمنه کړي چې د دې هدایت د ټګولو ټګکو عملي کول په هر عملیات کې اختیاري نه بلکې لازمي دي. ااًمنه دې کړي

چیګ د شپیګ د عملیاتو په اړه هر نوي هدایت د داسیګ عملیاتو د ملکي تلفاتو د تداوم په سبب لا زیات محدودیتونه وضع کوي او د شپیګ له خوا عملیاتو کیګ دیګ مشري د افغان امنیتي حګواکونو له خوا کیږي او وروستني هدف یي د عملیاتو"افغاني خاوندتوب" دي.

- د دیګ أأأ دیګ ورکوي چیګ تګول حګواکونه د قوتونو د ساتنیګ تکتیك، تخنیك، او معیاري طرزالعملونو کیګ پوره روزل شوي دي. پوستیګ او د چتګك غبرکګون حګواکونه دیګ د وژونکیګ وسیلو پر حګاي په نورو بدیلو وسایلو سمبال کوي. د ملکي خدماتو د ابلاغ یوه نویګ دوره دیګ په حګانکګويګ توکګه د راأیو له لاریګ پیل کوي خګو چیګ أأأمنه کوي چیګ تګول ملکي افغانان د حګانکګوو چك پوستګونو او د قطارونو د طرزالعملونو خګخه با خبره اوسي.

د دولت ضد عناصر اودملکي کسانو ساتنه

عمومي کتنه

د دولت ضد عناصرو له خوا د ملکي تلفاتو په شمیر کیګ بل زیاتوالي د 2011 په لومړيو 6 میاشتو کي خګرګند شو. د 2011 د جنورة د میاشتیګ د لومړۀ نیګتګیګ خګخه د جون د میاشتیګ تر 30 نیګتیګ پوري تګول تګال 2927 ملکي تلفات حکومت ضد عناصرو ته منسوب شوي چیګ په ترتیب سره 1167 ملکي کسان وژل شوي او پاتیګ1760 کسان تګپیان شوي دي. دا د 2010 کال د ورته موديګ په پرتله دولت ضد عناصرو ته د منسوب شويو ملکي کسانو د وژنو او تګپي کیدو 21 سلنه زیاتوالي شګییګ. د 2010 کال د ورته موديګ د 70 سلنیګ ملکي تلفاتو په پرتله دولت ضد عناصرو ته د منسوب شويو ملکي تلفاتو په کچه کیګ 80 سلنه زیاتوالي راغلي دي. د دغه عمده لامل د ځګانمرګګي بریدونو او حګمکنیة جګګړیګ له امله د ملکي تلفاتو په شمیر کیګ د تلفاتو زیاتوالي شګودل شوي او د دیګ ترڅګنګګ په نشګه شوي وژنو دوامدره کمپاین او د تعبیه شويو چاودیدونکو توکو زیاته کاروونه هم شګودل شویګ ده.

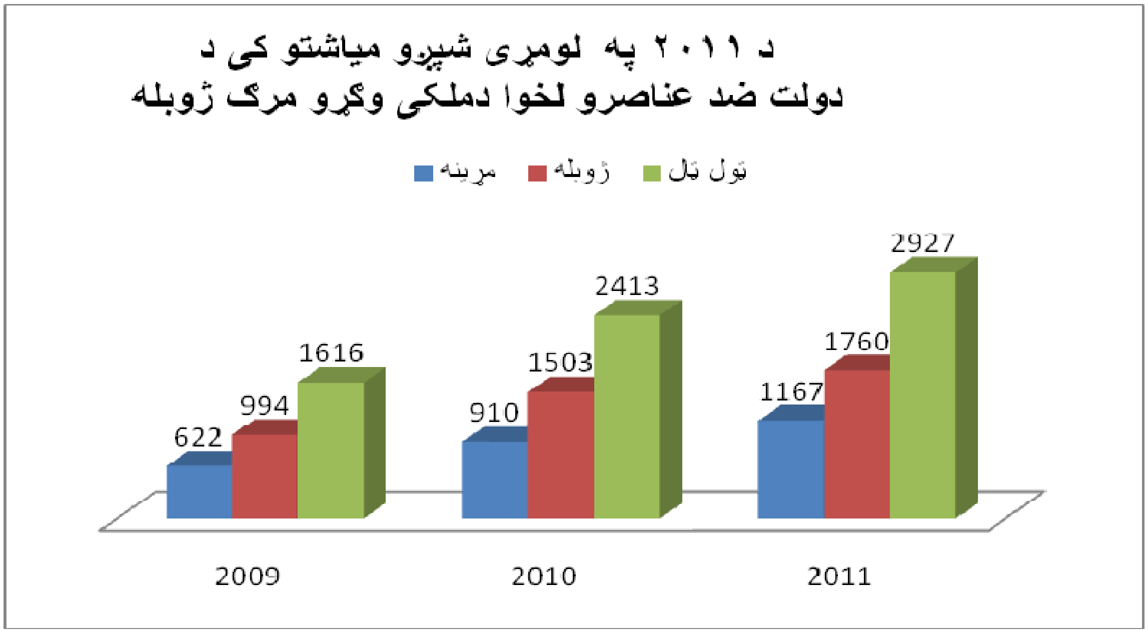

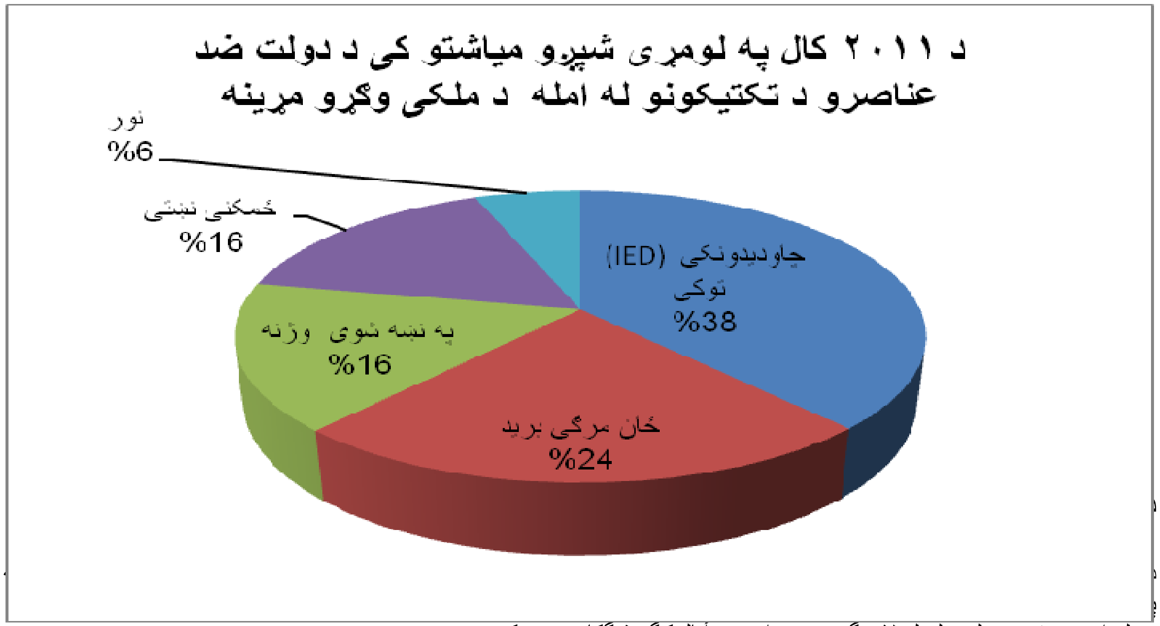

وسلو او د هدف د معلومولو له لارېګ دیوه پرانیستي أیالوګګ شګګاروندیي کوي.

د طالبانو د2011 کال د اپریل د میاشتیګ د 30 نیګټګیګ په یوه بیان کیګ د پسرلنیو عملیاتو یا د بدر د عملیاتو د پیل په اړوه وبیل شوي ، هغوي به د پوحګي ماهیت په موخو خپل بریدونه متمرکز کوي، له احتیاطه به کار اخلي او د ملکي کسانو د ساتنیګ په مسله بیګ ټګینګګار کوي.
د یوه دقیق پوحګي پلان د جوؤولو له لارېګ د پسرلنیو عملیاتو پر مهال د ملکي کسانو د ساتنیګ او خوندیتوب مسلیګ ته دي جدي پام واؤول شي. د تګولو اثبات شویو پوحګي تخنیکونو په کارولو سره، عملیات به د برغلګرو د حګمکنیو او هوایي حګواکونو په وړاندیګ، د خرپ او ترپ په بریدونو ، آله بیز یرغل، شګاري بریدونو، پرمختللي چاودیدونکو توکو بریدونو، موثریګ ألیګ او د جګګړه مارو مجاهدینو له خوا د استشهادي بریدونو کیګ د پرمخ تللو وسلو په کارولو تمرکز وکؤي.[32]

د 2011 کال د مۀ د میاشتیګ د 10 نیګټګیګ په اړه په یوه خپور شوي بیان کیګ د کندهار د برید خګخه 48 ساعته وروسته طالبانو وویل چیګ د هغوي هدفونه تګول پوحګي ماهیت لرونکي هدفونه وو، هغوي وویل، یادونه کیإي چیګ د عملیاتو پر مهال د مجاهدینو له خوا یوازیګ دولتي تاسیسات تر هدف لاندیګ نیول شوي او په دیګ توګګه هیڅګ ملکي ته زیان نه دي اوشګتي.[33]

یوناما یادونه کوي چیګ د طالبانو د اپریل د میاشتیګ د 30 نیګټګیګ د بیان 7 پاراګراف د ملکي کسانو د ساتنیګ مسوولیت د شخؤیګ په شګکیلو خواوو نه بلکه په ملکي وکګوو اچوي. طالبانو ملکي کسانو ته وبیلي چیګ د غونأو د جوؤیدو، کاروانونو او د دشګمنانو د مرکزونو په وړاندیګ د راتګولیدو خګخه د حګانونه لریګ وساتي ،چي په پابله کیي به هغوي د مجاهدینو له خوا د دشګمن په وړاندیګ په عملیاتو کیګ د زیان سره نه مخامخ کیإي.[34] یوناما به دي تګینګګار کوي چیګ د ملکي کسانو ساتنه په شخؤه کي د تګولو شګکیلو خواوو یو معلوم او روشګانه مسوولیت دي. دا د ملکي کسانو مسولیت نه دي چیګ حګانونه د جګګؤي د اغیزو خګخه وژغوري بلکه دا د شخؤیګ د شګکیلو خواوو قانوني مسوولیت دي خګو ألا حاصل کؤي چیګ د پوحګي عملیاتو پرمهال ملکي کسانو ته زیان وا نه وؤي.

یوناما هم د طالبانو د 2010 کال "د ضوابطو په لایحه" کیګ د ملکي کسانو د ساتنیګ په هکله د د طالبانو دخګرګګندونو تائید کوي. د بیلګګیګ په توګګه 57 پاراګراف د حګانمرګګي بریدونو په هکله د ملکي تلفاتو د مخنیوي په خاطر د یویګ اؤتیا یادونه کوي. د بیانیګ

---

[32] د افغانستان اسلامي امارت، د 2011 کال د اپریل د میاشتیګ 30 نیګټګه، د پسرلني عملیاتو د پیل په اړه د اسلامي امارت د رهبرۀ د شورا بیان، 4 پاراګراف.

[33] د افغانستان اسلامي امارت، د کندهار 48 ساعته عملیاتو مکمل راپور، د 2011 کال د مۀ د میاشتیګ 11 نیګټګه. یوناما د کندهار د عملیاتو چیګ رهبري بیګ د طالبانو له خوا کیده د 5 ملکي کسانو د وژنیګ او نورو 26 ملکي کسانو د ټګیي کیدلو یادونه کوي. د نورو سترو عملیاتو په پرتله کوم چیګ د یوناما له خوا مستند شوي، په دیګ پیښګه کیګ د ملکي کسانو د تلفاتو شمیر کم و. په بریدونو کیګ د طالبانو د هدفونو د تګاکل کیدو تحلیل شګییګ چیګ هغوي په عمومي توګګه پوحګي او د قوماندي د کنټرول تاسیسات تر هدف لاندیګ نیولي، که څګه هم چیګ د ترافیك پولیسو د قوماندي مرکز تر برید لاندیګ نیول شوي چیګ یوناما بیګ یو ملکي هدف بولي.

[34] د افغانستان اسلامي امارت، د 2011 کال د اپریل د میاشتیګ 30 نیګټګه، د پسرلني عملیاتو د پیل په اړه د اسلامي امارت د رهبرۀ د شورا بیان، 7 پاراګراف: تګول افغانان باید په پام کیګ ولري چیګ د غونأود جوؤیدو، کاروانونو او د دشګمنانو د مرکزونو په وړاندیګ د راتګولیدو خګخه حګانونه لریګ وساتي خګو د مجاهدینو له خوا د دشګمن په وړاندیګ د بریدونو د ترسره کولو پر مهال د زیان خګخه وژغول شي، یا د مجاهدینو د عملیاتو په تعقیب په معمول أول شګاپي دشمن د هغوي خګخه غچ وا نه اخلي.

دغه برخه نه یوازې د مشروع پوځي هدفونو په نښه کول نه محدودوي او ښکاره د ملکي وګړو هدفي وژنو ته اجازه ورکوي.[35] د همدې اعلامیې 65 پاراګراف د طالبانو مشران او غړي دې ته اړ باسي چې د ملکي کسانو ژوند او مال د ساتنې او خوندیتوب خګخه د ټولې ممکنه اوین ګامونه واخلي او د بې احتیاطة په خاطر د حساب ورکونې د چارو یادونه کوي، خو په دې هکله بیا د کوم میکانیزم یادونه نه ده شوې.

یوناما یادونه کوي چې 65 پاراګراف د بې تشخیصه وسلو کګتګه اخسته منعه کوي،لکه د تعبیه شویو چاودیدونکو توکو چي د فشار په پایله کې چوي، کوم چې د بشرپالنې د نړیوال قانون لاندې د ملکي کسانو د ساتنې او د بحث وړ ضوابطو د لایحې غوښتنې تر پښګو لاندې کوي. دغه أول تعبیه شوي چاودیدونکي توکي په خپل ذات کې د ملکي موټر او پوځګي نقلیه وسیلې ترمنځګ توپیر نه شي کولای، دا أول وسلې لکه ځګمکني ماینونه بې تشخیصه وسلې دي او د هغوی کارول د بشرپالنې نړیوال قانون تر پښګو لاندې کول دي.[36]
په پای کې، که څګه هم چې د ملکي تلفاتو د مخنیوي په اړه د طالبانو په وینا کې فصاحت او بلاغت ښګه شوي، خو یوناما د طالبانو له خوا د بشرپالنې نړیوال قانون سره سم او موافق یا د هدف په نښګه کولو فعالیتونو کې د ملکي تلفاتو د کچې د کمولو په برخه کې کوم د پام وړ ښګه والي نه دي مستند کړي. طالبانو د ملکي کسانو مستقیم هدف کګرځګول او د تعبیه شویو چاودیدونکو توکو لکه د بې تشخیصه او فشار په پایله کې چاودیدونکو توکو کارولو ته دوام ورکړی.

د یادونې وړ ده چې د 2011 کال د مارچ په میاشت کې د افغانستان د علماو شورا یوه فتوا صادره کړه چې د ایساف په هوایي بریدونو او د حکومت ضد عناصرو له خوا په ځګانمرګګو بریدونو کې د ملکي کسانو د وژنې غندنه کوي.[37]

ملکي قراردادیان په نښګه کول

طالبانو هغه ملکي کارکوونکي چې د افغان حکومت او دولت پلوه ځګواکونو لپاره لوجیستیکي او تعمیراتي خدمتونه وړاندې کوي، د مشروع هدفونو په حیث ځګانګګړې[38] کړې دي. د 2011 په لومړیو 6 میاشتو کې، طالبانو او نورو پوځګي ألو په مستقیم أول دغه ملکي کسان تر هدف لاندې نیولي دي. یوناما ټګول ټګال 126 پېښګې ثبت کړې دي چې په نتیجه کې یې د افغان تعمیراتي کارکوونکو او نورو ملکي قراردادیانو 127 تنه مړه او 166 تنه نور ژوبل شوې دي. د طالبانو د 2010 د ضوابطو د لایحې 4مه برخه په ځګانګګړې توګګه طالبانو ته د هغو قراردادیانو د په نښګه کولو لارښګوونه کوي ،کوم چې دښګمن ته خدمتونه وړاندې کوي.[39] په دې اړوند طالبانو د اپریل د میاشتې د 30 نېټګې اعلامیه په روښګانه ټګکو د قراردادیانو په نښګه کولو باندې بیا تاکید کړی دی.[40]

یوناما یادونه کوي چې قراردادیان او نور کار کوونکي ملکي کسان دي او د بشرپالنې د نړیوال قانون لاندې تر هغو چې په شخږو کې په مستقم أول برخه وا نه اخلي، تر هدف لاندې نه شي نیول کیدلای. یوناما د قراردادیانو وژنې په بیلا بیلو لارو لکه د هدفي

[35] د افغانستان اسلامي امارت لایحه (د افغانستان د اسلامي امارت د مجاهدینو لپاره د ضوابطو لایحه)، 2010 د مۍ د میاشتې 30 نېټګه 57 پاراګراف. د ځګانمرګګي برید د ترسره کولو پر مهال باید لاندني څګلور ټګکي په پام کې وساتل شي. لومړی، د ځګانمرګګي برید د ترسره کولو نه وړاندې باید د ځګانمرګګي برید ترسره کوونکي په مناسب أول وروزل شي. دوم، ځګانمرګګي بریدونه باید د لوړې کچې او مهمو هدفونو په وړاندې ترسره شي. د اسلامي امت میړني غړي باید د ټګیټګې او بې ارزښګته هدفونو په وړاندې و نه کارول شي. دریم، د ځګانمرګګي بریدونو د ترسره کولو پر مهال باید د ملکي کسانو د تلفاتو د مخنیوي پخاطر له زیات پام څګخه کار واخیستل شي. څګلورم، د هغو مجاهدینو پرته چاته چې د مشر له خوا خاص پروګګرام سپارل شوي وي او د نوموړي له خوا ورته اجازه شوې وي، ټګول مجاهدین د ځګانمرګګي بریدونو د ترسره کولو لپاره د ولایتي قوماندانانو اجازې او لارښګوونو ته اړ دي
[36] د افغانستان اسلامي امارت، لایحه (د اسلامي امارت د مجاهدینو لپاره د ضوابطو لایحه)، 2010 د مۍ د میاشتې 30 نېټګه، 65 پاراګراف: ولایتي او د ولسوالیو د کچې مشران، سر ګګروپان او نور ټګول مجاهدین د ملکیانو د ژوندانه او ساتنې څګخه د ټولو حاصلولو پخاطر ممکنه اوین ګګامونه پورته کړي. د سرغړونې په حالت کې به د هغوی سره د پېښګې د شدت د جرم او د کچې په نظر کې نیولو سره عمل وشي، او د جرم د اندازې په هکله به مجازات شي
[37] د افغانستان د علماوو ملي شورا، د علماو شورا د 2011 په مارچ کې فتوا صادره کړې. 5 ماده په لاندې أول تصریح کوي. د علماوو شورا د نړیوالو پوځګي ځګواکونو له خوا د وحشیانه هوایي بریدونو او د حکومت ضد عناصرو د ځګانمرګګو بریدونو پواسطه د ملکي کسانو، د ښګځګو، ماشومانو او زړو وګګړو په شمول د بې رحمه او وحشیانه وژنو کلکه غندنه کوي.
[38] د نور وضاحت لپاره لاندني فوټګ نوټګ/ لمن لیك ته مراجعه وکړئ.
[39] د افغانستان اسلامي امارت: لایحه (د افغانستان د اسلامي امارت د مجاهدینو لپاره د ضوابطو لایحه) څګلورمه برخه: د هغو کسانو په اړه څګوك چې دښګمن ته تدارکات او تعمیراتي امکانات برابروي، 25 پراګګراف، کله چې تصدیق شي چې قراردادیان یا انحصاریان ،څګوك چې د کافرانو او مزدرو سازمانونو لپاره مرکزونه جوړوي یا د هغوی لپاره نفتي توکي یا نور سامان الات انتقالوي، نو بیا مجاهدین کولای شي د هغوی سرچینو ته اور واچوي او هغوی ووژني، که چیرې هغوی ونیول شي او قاضي په اثبات ورسوي چې دغه کسان په رښګتیا سره په دغو فعالیتونو کې ښګکیل وي نو هغوی ته باید د مرګګ سزا ورکړل شي- که چیرې په نوموړي ولایت کې قاضي په دنده نه وي ټګاکل شوي نو بیا د قتل په تړاو موضوع او شواهد باید د ولایت والي ته وسپارل شي
[40] د افغانستان اسلامي امارت: د 2011 د اپریل د میاشتې د پسرلنیو عملیاتو د پیل په تړاو د اسلامي امارت د رهبري د شورا بیان، 2 پراګګراف: د عملیاتو په ترڅګ کې، د مجاهدینو لومړي هدف باید د نړیوالو اشغالګګرو ځګواکونو، د هغوی د جاسوسة شبکو د غړو او نورو جاساسونو، د کابل د ګګوأاګګي اداري د لوړ رتبه کارکوونکو، پوځګي او ملکي کارکوونکو، د کابینې د غړو، پارلمان د غړو،د هغو نړیوالو او داخلي شرکتونو مشران څګوك چې دښګمن او قراردادیانو لپاره کارکوي، په نښګه کول وي

وژنو، پیچلو بریدونو، تعبیه شویو چاودیدونکو توکو دکارولو او حګانمرکګي بریدونو په شمول ثبت او مستند کوګي دي. د هیواد په جنوبي او جنوب ختیحګو سیمو کیګ په تعمیراتي کارکوونکو باندیګ بریدونه خپل لوګي کچې ته رسیدلي.

- د مارچ د میاشتیګ په 27 نیګتګه د پکتیکا په ولایت کیګ، د حکومت ضد عناصرو په یوه پیچلي بريد کیګ د سړك جوړونیګ په یویګ کمپنۀ باندیګ د حګايي پر حګايي شویو چاودیدونکو توکو آله یز برید ترسره کړ چیګ په نتیجه کیګ بیګ 24 ملکي کسان ووژل شول او نور 59 تګپیان شول.

- د مۀ د میاشتیګ په 18 په پکتیکا کیګ کله حکومت ضد عناصرو د سړك جوړونیګ په یوه کمپنۀ د موټګربم حګاني مرکګي SVBIED برید ترسره کړ چیګ په نتیجه کیګ بیګ د سړك جوړونیګ د شرکت 36 کسان ووژل شول او نور 13 کسان تګپیان شول. د حقاني شبکیګ د دیګ پیشګیګ مسوولیت منلي.

- د مۀ د میاشتۀ په 11 نیګتګه د کندهار ولایت په پنجوایي ولسوالۀ کیګ، د یوه شخصي ساختماني شرکت په لارۀ موټګر کیګ چیګ د همدیګ شرکت کارکوونکي بیګ لیږدول ، تعبیه شویګ چاودیدونکیګ وسیله وچول شوه چیګ په نتیجه کیګ بیګ 12 کسان ووژل او نور 28 کسان تګپیان شول.

د خوندي حګایونو په نشګه کول او غولوونکي بریدونه

د پوحګي روغتونونو په شمول ، روغتونونه د بشرپالنیګ د نړیوال قانون لاندیګ خوندي حګایونه دي او باید تر برید لاندیګ و نه نیول شي.[41] د 2011 د مۀ په 21 نیګتګه، طالبانو په کابل کیګ د سردار محمد داود خان په روغتون باندیګ د یوه حګانمرکګي برید مسوولیت ادعا وکړه چیګ په نتیجه کیګ بیګ 6 طبي محصلین ووژل شول او نور 23 کسان تګپیان شول. هغه تګول سرتیري چیګ په روغتون کیګ تر درملنیګ لاندیګ وو د جګګوګیګ د أکګر خګخه د باندیګ شمیرل کیږي او باید تر برید لاندیګ و نه نیول شي. ذبیح الله مجاهد وویل چیګ د دوي هدف خارجي روزونکي او هغه افغان أاکتګران وو چیګ د هغوي سره بیګ کار کاوه.[42] د جون د میاشتیګ په 25 نیګتګه د لوګګر ولایت د آزریګ په ولسوالۀ کیګ، یوه حګانمرکګي برید کوونکي هغه موټګر چیګ په چاودیدونکو توکو بار وه د آزریګ مرکزي روغتون ته ور د ننه کړ. د دیګ چاودنیګ په نتیجه کیګ ملکي کسانو ته د شګحګو او ماشومانو په شمول زیات تلفات واوشګل. که څګه هم افغان چارواکو او نورو سرچینو د دیګ پیشګیګ د تلفاتو په اړه ضد او نقیض راپورونه وړاندیګ کوګي دي، په دي پیشګه کیګ حد اقل 23 ملکي وکګوګي مړه او 25 نور تګپیان شوي دي. ددیګ پیشګیګ زیاتره قربانیان طبي کارکوونکي، د طبي پاملرنیګ غوشګتونکي کسان، یا هغه کسان چیګ د خپلو کورنیو د غړو لیدنیګ ته ورغلي وو. طبي روزونکي، أاکتګران او د طب محصلین ملکي کسان شمیرل کیږي او د بشرپالنیګ د نړیوال قانون لاندیګ باید تر برید لاندیګ و نه نیول شي.

طالبانو د اپریل د میاشتیګ په 7 نیګتګه په کندهار کیګ هغه مهال یو امبولانس په حګانمرکګي برید کیګ وکاروه چیګ کله بیګ د پولیسو په روزنیز مرکز برید ترسره کړ[43]. د نړیوال قانون لاندیګ په ناسمه توګګه د خوندیتوب په پلمه د دشګمن غولول، د بیلګګیګ په توګګه د یوه برید د ترسره کولو لپاره د امبولانس کارول خګو دشګمن تګپي یا ووژني، خیانت شمیرل کیږي او د بشرپالنیګ د نړیوال قانون لاندیګ منع دي. دغه برید د سره صلیب د نړیوالیګ کمیتګیګ له خوا غندل شوي.[44] طالبانو په برید کیګ د امبولانس کارول منلي او ژمنه بیګ کړیګ ده چیګ بیا به په راتلونکي کیګ داسیګ عمل نه ترسره کوي. د ایساف مطابق د 2011 په لومړیو 6 میاشتو کیګ د MEDEVAC (طبي مرستو لپاره لیږدوني) چورلکو پر ضد د طالبانو لخوا نږدیګ 15 بریدونه ترسره شوي. دا أول بریدونه د بشرپالنیګ له نړیوال قانون خګخه سرغړونه ده.

په جوماتونو کیګ چیګ خوندي حګایونه ګڼګل کیږي بریدونه ترسره شوي دي. د بیلګګیګ په توګګه د جون د میاشتیګ په 10 نیګتګه یوه بریدکوونکي چیګ حګانمرکګي واسکټګ بیګ اغوستي وه ، غوشګتل يې چیګ په کندز کیګ د جنرال داود د جنازیګ پر مهال جومات ته ننوحګي. بمي برید کوونکي جومات ته د ننوتلو خګخه مخنیوي وشو او د ودانۀ خګخه د باندیګ بیګ حګان پوري چاودیدونکي توکي وچول چي د پیشګیګ په نتیجه کیګ کګنګو پولیسو ته چیګ په جګګوه بیزو فعالیتونو کیګ شګکیل نه وو درنه مرکګ ژوبل واوشګته.

د حګانمرکګو برید کوونکو په توګګه د ماشومانو کګمارل، روزل او کارول

---

[41] د طبي واحدونو او ترانسپورتي وسایطو ته دي درناوي وشي او باید هر وخت د بریدونو خګخه خوندي وساتل . اي پي II 11 ماده (1) فقره، د طبي واحدونو او ترانسپورتونو ساتنه.

[42] دي تګایمز آف انأیا، طالبانو د کابل په روغتون بمي برید وکړ، 6 کسان وژل شوي، 2011، د مۀ د میاشتیګ 22 نیګتګه.

[43] افریقایي نړیوال مطبوعات، افغانستان: د طالبانو د امبولانس په برید د خواشینۀ اظهار ، 2011 اپریل 12.

[44] د سره صلیب نړیواله کمیتګه، افغانستان: د پولیسو په روزنیز انکګو په برید کیګ د امبولانس کارول، 2011، اپریل میاشت 7 نیګتګه.

یوناما په حګانمرکګو بریدونو کیګ د ماشومانو د شګکیلتیا د پیشګو د مخ پر زیاتیدونکي شمیر په اړه ژوره اندیښګنه په اګاګه کوي. د 2011 د مة د میاشتیګ په 10 نیګتګه د طالبانو یوه بیان په جهادي عملیاتو کیګ د تنکیو ماشومانو او ماشومانو د کارولو خګخه انکار وکړ.[45] په داسیګ حال کیګ چیګ یوناما نه شي کولاي د حګان وژنو بمي برید کوونکو ماشومانو کارول د د دولت ضد کومیګ خاصیګ ألیګ سره وتړي، موږ یادونه کوو چیګ د ماشومانو په هکله د طالبانو تعریف د نړیوالو معیارونو سره موافقت نه لري. د ماشومانو د حقونو په اړه د ملکګرو ملتونو کنوانسیون په دیګ استثناء چیګ کوم حګایي قانون په ماشومانو د تطبیق وړ وي د ماشوم تعریف د یوه داسیګ شخص په حیث، چیګ د 18 کلونو خګخه عمر تګیتګ ولري، تعریف کوي.[46] د طالبانو مطابق، هغوي داسیګ هلکان چیګ إیریګ بیګ نه وي رسیدلیګ په پوحګي عملیاتو کیګ نه کاروي.[47] دا ناخګرکګند تعریف شګایي په جګګوه بیزو عملیاتو کیګ د 18 کلونو خګخه د تګیتګو هلکانو کارولو ته اجازه ورکړي.

یوناما په طالبانو غږ کوي چیګ د نړیوالو معیارونو سره سم د یوه ماشوم عمر لکه څنګکه چیګ د ماشومانو د حقونو په اړه د ملکګرو ملتونو په کنوانسیون کیګ بیګ تعریف شوي وپیژني او همدارنګګه ژمنه وکړي چیګ په پوحګي عملیاتو کیګ هیڅګوك چیګ عمرونه بیګ د 18 کلونو خګخه تګیتګ وي و نه کاروي.

- د جون د میاشتیګ په 26 نیګتګه د اروزګګان ولایت د چارچینو په ولسوالة کیګ دولت ضد عناصرو یویګ 8 کلنیګ نجلة ته هدایت وکړ چیګ د چاودیدونکو توکو یوه بسته د پولیسو یوه موټګر ته ورسوي. دولت ضد عناصرو د لیریګ واټګن خګخه د کنټرول شویګ آلیګ له لاریګ چاودنه ترسره کړه او نجلة بیګ ووژله. د پیشګیګ په حګاي کیګ نور تلفات نه وو.

- د مة د میاشتیګ په لومړۍ نیګتګه د پکتیکا په ولایت کیګ یوه 12 کلن حګان وژونکي برید کوونکي، چي په افغانستان کیګ تر دیګ دمه تر ټګولو تنکي راپور شوي ماشوم و ، حګان والوزاوه او دریګ ملکي کسان بیګ ووژل او نور 12 بیګ ټګپیان کړل.

افغان امنیتي حګواکونو هغه ماشومان چیګ کګمان کیده حګان وژونکي برید کوونکي به وي زیات کسان توقیف کړي دي، دا کیداي شي هغه خګه روښګانه کړي چیګ د داسیګ بریدونو د ترسره کولو لپاره زیات ماشومان، استخدام، روزل او کارول کیږي.

- د مة د میاشتیګ په 7 نیګتګه، د ملي امنیت ریاست 5 ماشومان، چیګ عمرونه بیګ د 13 او 14 کلونو ترمنحګ وو توقیف کړي او د ملي امنیت ریاست ته بیګ په خپل اعترافت کیګ وییلي چیګ هغوي د داسیګ بریدونو د ترسره کولو په خاطر د پاکستان په پیشګور کیګ روزنیګ تر لاسه کړیګ دي.

- د مارچ په 30 نیګتګه، د بغلان ولایت چاړواکو یو 17 کلن ماشوم چیګ د حګان وژونکي بمي برید کوونکي په خګیر روزل شوي وه، توقیف کړ، او د اپریل د میاشتیګ په 2 نیګتګه د ملي امنیت ریاست یو 14 کلن ماشوم د حګانمرکګي برید کونکي په تور چیګ په اصل کیګ د بدخشان ولایت اوسیدونکي وه، توقیف کړ.

- د مة د میاشتیګ په 20 نیګتګه، د نورستان ولایت د پارون د ولسوالة د چاتراس د سیمیګ یو دولس کلن ماشوم هغه مهال ووژل شو چیګ د نوموړي د روزنیګ پر مهال د هغه واسکټګ په ناخګاپي توګګه وچول شو.

د دولت ضد عناصرو له خوا کارول شوي تکتیکونه

تعبیه شوي چاودیدونکي توکي او د د فشار په پایله کي چاودیدونکو توکو کي بیګ تشخیصه کارول د بریدونو لومړي میتود د ملکي تلفاتو د یوه مخکشګه لامل په حیث پاتیګ شوي. د حګانمرکګو بریدونو خګخه راولاړیګ شوي وژنیګ زیاتیګ شویګ او دا د تعبیه شویو چاودیدوکو توکو سره یو حګاي د شخړیګ په أکګر کیګ د ملکي تلفاتو تګول تګال 49 ٪ جوړوي. د طالبانو له خوا د ملکي کسانو د هدفي وژنو شمیر کیګ کوم بدلون نه دي راغلي او د 2010 کال ته ورته په خپل حګاي پاتیګ شوي دي. د حکومت ضد عناصرو له خوا په حګمکنیو بریدونو کیګ د هاوان او د غیر مستقیمو وسلو دړزو له امله چیګ موخه بیګ د نړیوالو پوحګي حګواکونو او افغان امنیتي حګواکونو په نښګه کول وو، تلفات رامنحګ ته شوي دي.

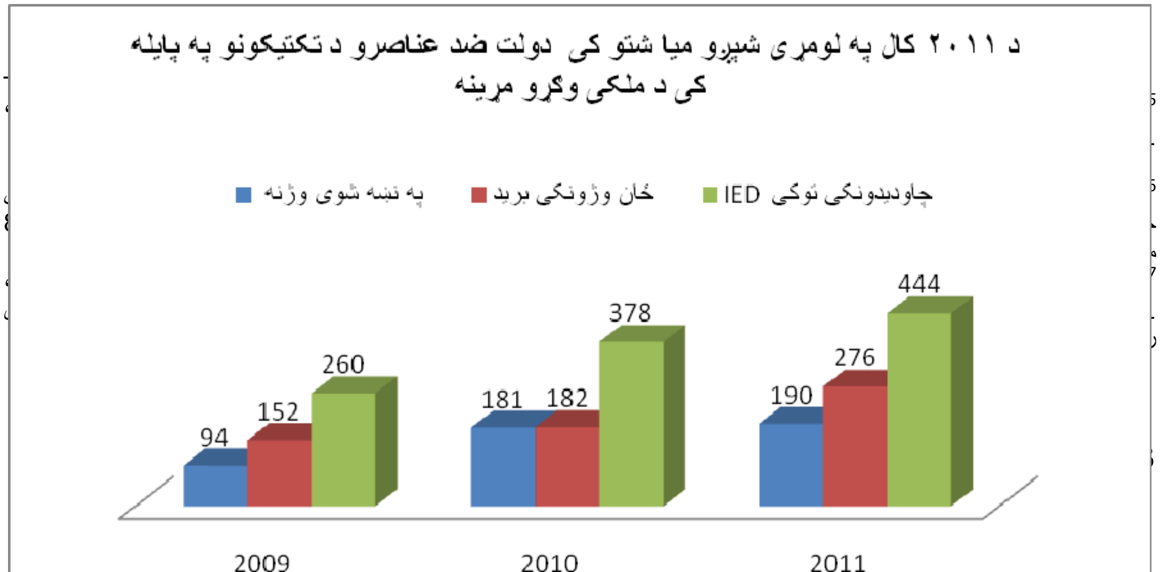

د تعبیه شویو چاودیدونکو وسیلو بریدونه

د تعبیه شویو چاودیدونکو توکو زیاتره برخه د فشار یا تماس سره چاودیدونکي پیشقاب أوله چاودیدونکي توکي دي چیګ په هیواد کیګ ملکي کسان وژني. دغه وسلیګ په خپل ذات کیګ بیګ تشخیصه وسلیګ دي چیګ نه شي کولاي د یوه ملکي او پوحګي هدف ترمنحګ توپیر وکړي ،نو له دي امله د هغوي کارونیګ د بشرپالنیګ د نړیوال قانون لاندیګ ناقانونه عمل دي. د بیلګګیګ په توګګه، یوه کوچني سروس موتګر چیګ یوه کورنۍ بیګ یو زیارت ته انتقالوله د جولاي د میاشتیګ په 11 نیګتګه په کندهار کیګ هغه مهال له منحګه یوړل شوه چیګ کله په (PPIED) یا د فشار سره چاودیدونکي توکي باندیګ وخوت. په پایله کي په موتګر کیګ تګول 16 سپاره کسان د 8 ماشومانو په ګګأون ووژل شو.

یوناما په دیګ نظر ده چیګ د تماس په پایله کي چاودیدونکي تعبیه شوي توکي عملا حګمکني بمونه دي او د پرسونل ضد ماینونو په حیث عمل کوي. په افغانستان کیګ د تګولو کارول شویو تعبیه شویو چاودیدونکو توکو نأدیګ 3/2 برخه د قرباني د تماس په نتیجه کي د فشار سره چاودیدونکو توکو[48] کارول دي. په افغانستان کیګ د فشار سره چاودیدونکي توکي (PPIED) داسي جوړشګت لري چي هغه مهال وچوي کله د 10 خګخه تر 100 کیلو کګرامو وزن برابر خګوك قدم کیأدي، او یا نقلیه واسطه وچلوي انفجار کوي. په افغانستان کیګ زیاتره PPIED نأدیګ 20 کیلو کګرامه چاودیدونکي توکي لري چیګ دا په خپل ذات کیګ د معیاري تګانك ضد ماین د چاودیدونکو توکو تر اندازیګ دوه برابره زیات دي خو بیا هم دوي د پرسونل ضد ماین ماشه لري. دا په دیګ مانا دي چیګ هر PPIED د پرسونل یو ستر حګمکني ماین دي چیګ د یوه تګانك د له منحګه وړلو ظرفیت لري، هغه ملکي کسان چیګ په دغو تعبیه شویو چاودیدونکو توکو پشګه کیأدیګ او په دغو تعبیه شویو چاودیدوکو توکو وخیژي بیا هغوي د دغو توکو په وړاندیګ د بچ کیدو او ژوندي پاتیګ کیدو کوم توان نه لري.

په 1998 کیګ طالبانو د پرسونل ضد حګمکني ماین په کارولو بندیز ولګګاوه او بیانونه بیګ خپاره کړل او د هغوي کارول بیګ یو غیر اسلامي او غیر انساني عمل وګګانګه.[49] د طالبانو د هر غړي له خوا خګخه د تعبیه شویو چاودیدونکو توکو چي د فشار سره چوي، د دي کارول د طالبانو له خوا د حګمکنیو ماینونو په هکله د طالبانو د بندیز خګخه سرغړونه ده.

تعبیه شوي چاودیدونکي توکي د 2011 کال په لومړیو 6 میاشتو کیګ د ملکي کسانو یوازیني ستریګ وژونکیګ وسیلیګ ویګ، تګول تګال 444 ملکي کسان بیګ وژلي او په افغانستان کیګ د تګولو ملکي تلفاتو 30 سلنه او حکومت ضد عناصرو ته د منسوب شویو د

[48] د تعبیه شویو چاودیدونکو توکو په وړاندیګ ، په کابل کي د ایساف دفتر سره د یوناما ملاقات، 2011، 10 جولاي. ایساف په افغانستان د هغو 1000 تعبیه شویو چاودیدونکو توکو له جملیګ خګخه د 400 تعبیه شویو چاودیدونکو توکو د ازموینیګ لوۀ د انکګلستان د هیواد د دفاع په انتفاعي مرکز کیګ پاي ته ورسوله خګو په افغانستان کیګ د دیګ چاودیدو نکي وزن اندازه ولګګوي چیګ د کارول شویو PPIED چیګ نوموړي توکي د تماس په پایله کي چوي. د دغو چاودیدونکو توکو زیاتره اندازه 10 کیلو کګرامه شودل شویګ وه خو حګینیګ نور ازمایل شویګ وسیلیګ بیا 100 کیلو کګرامه وزن چوي وچي په لوړه درجه هم جوړیګ شوي. د ایساف مطابق په افغانستان کي د حګایي پر حګایي شویو چاودیدونکو توکو د بریدونو له مخي تر دي مهاله په سر کي خګاي لري .

[49] د حګمکنیو ماینونو د ستونزیګ په اړه د افغانستان د اسلامي امارت اعلامیه، د 1998 د اکتوبر د میاشتیګ 6 نیګتګه: لومړي، په نړیواله کچه، د افغانستان اسلامي امارت د حګمکنیو ماینونو د کارونیګ، زیرمه کولو، سوداګګرۀ او تولید په هکله د بشپړ بندیز غږ کوي او په د یګ اړه فعالي همکارۀ ته چمتو دي. دوهم، په داخلي کچه، د افغانستان اسلامي امارت د حګمکنیو ماینونود تولید، سوداګګرۀ، ذخیره کولو او کارونیګ په موخه د بشپړ بندیز اعلان کوي، او د افغانستان کړیدلو خلکو او نړیوالیګ تګولنیګ ته ژمنه ورکوي چیګ د افغانستان اسلامي امارت به هیڅګګله هم حګمکني ماینونه و نه کاروي. دریم، د افغانستان اسلامي امارت د تګولو مخالفو ألو خګخه غوشګتنه کوي چیګ دحګمکنو ماینونو د کارونیګ، سوداګګرۀ، ذخیره کولو خګخه أأه وکړي او د افغانستان کړیدلو او زوریدولو خلکو ته نور زیان متوجه نه کړي. خګلورم، هغه خګوك چیګ په افغاسنتان د شخصي، سیاسي او داسیګ نورو توپیرونو په موخه حګمکني ماینونه کاروي د اسلامي قانون مطابق به مجازات کیأي. پنحګم، د افغانستان اسلامي امارت د هغو تګولو هیوادونو خګخه چا چیګ د اتاوا تړون نه دي لاسلیك کړي په تګینګګه غوشګتنه کوي چیګ د حګمکني ماینونو تولید، کارول، سوداګګري او ذخیره کول ژر تر ژره ودروي او د اتاوا د نړیوا ل تړون درناوي وکړي. لاسلیك او مهر: د اسلام خدمتګګار امیر المؤمنین (مجاهد) ملا محمد عمر اخند. د زیاتو معلوماتو لپاره په لاندیګ پته اړیکه تګینګګه کړئ: د حګمکنیو ماینونو او خوشه یي مهماتو نظارت ویب پانګه:
.http://www.the-monitor.org/index.php/publications/display?url=lm/1999/afghanistan

تګولو ملکي کسانو تلفاتو 38 سلنه جوړوي. د تعبيه شويو چاودیدونکو توکو له امله 1254 ملکي کسانو ته تلفات اوشګتي، چي له دي جملي خګخه د مؤيني 444 پيشګي او 810 تګپي کيدنيګ پيشګي شامليګ دي. د 2010 کال د ورته موديګ په پرتله دا د تګولو ملکي وژنو او تګپي کيدنو په شمير کيګ د 21 ٪ زياتوالي شګييګ چيګ د تعبيه شويو چاوديدونکو توکو په نتيجه کيګ رامنحګ ته شويګ دي.

تعبيه شوي چاوديدونکي توکي زياتره په داسيګ حګايونو لکه د ګګنګيګ ګګونګيګ سؤکونو د غاؤو شاوخوا او سوداګريزيو ساحو لکه بازارونو کيګ چيريګ چيګ ممکن د ديګ تعبيه شويو چاوديدونکو توکو د حګاي پر حګاي کولو له امله ملکي کسانو ته احتمالي زيان واوؤي، ايشګودل کيإي. دا نه يوازيګ د ملکي کسانو ژوند متاثره کوي بلکه ملکي معيشت هم متاثره کوي، ملکي کسان تګپيان او وژني، د کورنۀ د عايداتو د پيدا کولو سرچينه له منحګه وؤي، د تعبيه شويو چاوديدونکو توکو د ويريګ او آار له امله د خوحګشګت ازادي متاثره کوي او په پاي کيګ سوداګري، جاياد او سامانونه له منحګه وؤي. په داسيګ معلومو ملکي سيمو کيګ د حکومت ضد عناصرو له خوا د ديګ بيګ تشخيصه وسلو پراخه کارونه د ملکي او پوحګي هدفونو ترمنحګ د توپير په هکله يو أول د ارادي او تعهد نشتوالي شګييګ.

- د جنوري د مياشتيګ په 16 نيګتګه د بغلان په ولايت کيګ د 5 ماشومانو او 6 شګحګو په شمول 12 ملکي کسان هغه مهال ووژل شول چيګ د هغوي موتګر د پلخمري په ولسوالۀ کيګ د فشار په پايله چاوديدونکي حګايي شوي چاوديدونکو توکو وخوت.

- د اپريل د مياشتيګ په 17 نيګتګه د ننګرهار ولايت په جلال اباد شګار کيګ، 11 ملکي کسان هه مهال تګپيان شول چيګ کله د موسيقۀ په يوه دوکان کيګ تعبيه شوي چاوديدونکي توکي وکارول شول.

- د جون د مياشتيګ په 11 نيګتګه د غزني په مرکز کيګ د يوه ماشوم په شمول دوه ملکي کسان ووژل شول او د 4 ماشومانو په شمول نور 7 کسان هغه مهال تګپيان شول چيګ کله د آيس کريمو په يوه کراچۀ کيګ حګاي پر حګاي شوي تعبيه شوي چاوديدونکي توکي وچول شول.

حګانمرګګي او پيچلي بريدونه

د دولت ضد عناصرو د ګګنګيګ ګګونګيګ په ساحو کيګ د حګانمرګګو بريدونو ترسره کولو ته دوام ورکؤي. د 2010 کال د ورته موديګ په پرتله دملکي کسانو په تلفاتو کيګ 52 سلنه زياتوالي راغلي چي د تير کال د همديګ موديګ په پرتله د حګانمرګګي بريدونو په شمير کيګ د پام وؤ زياتوالي راغلي دي. حګانمرګګي بريدونه د تګولو ملکي کسانو د وژنيګ 19 سلنه او د ملکي کسانو د تګپي کيدو 26 سلنه جوړوي. د حګانمرګګي بريدونو په پايله کي تګول 831 ملکي تلفات اوشګتي ، چي له دي جملي د مؤيني 276 او 555 د ژوبلي پيشګي رامنحګ ته شوي . دا د 2010 کال د ورته موديګ په پرتله د حګانمرګګي بريدونو له امله د ملکي کسانو د وژل کيدو او تګپي کيدو 28 سلنه زياتوالي په ألاګګه کوي.

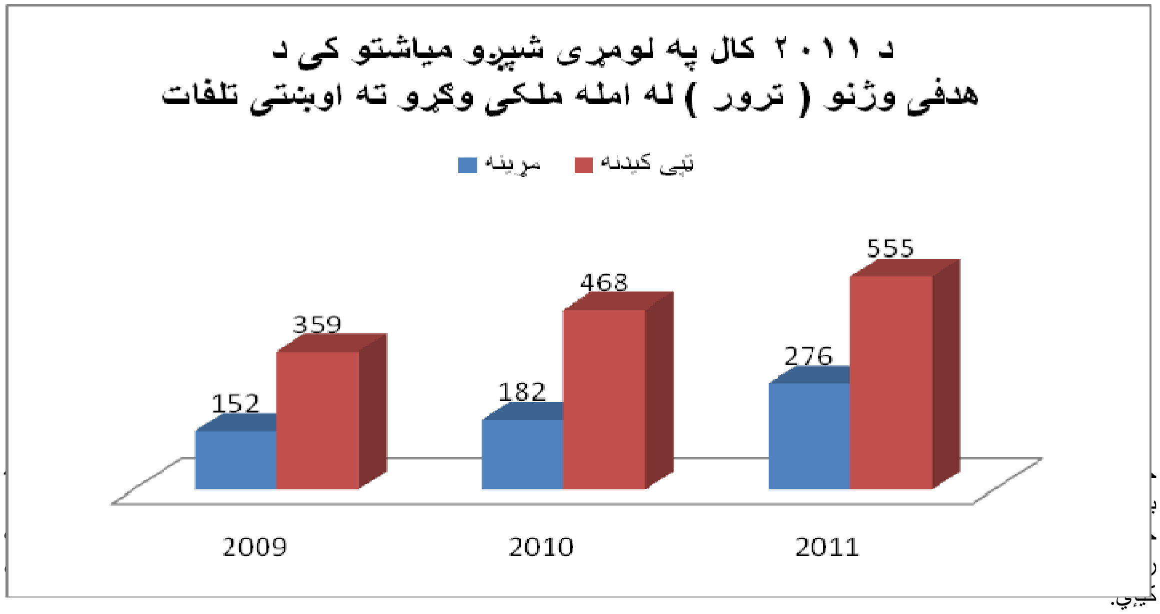

کيږي.

- د جون په 28 د کابل په ښګار کې یوه پیچلې حمله وشوه چې نهه ځګانمرګګي بریدونه د کابل په انټر کانټینینټال هوټل وشول چې 9 تنه ملکي کسان یې ووژل او 19 تنه نور یې ژوبل کړل. طالبانو د دې برید مسولویت منلي دي.

- د مۀ په 21 په کابل کې په یوه روغتون باندې ځګانمرګګي برید شپږ تنه ملکي کسان ووژل او 23 تنه محصلین یې ژوبل کړل. طالبانو د دغه مسوولیت ادعا کړې ده . دغه لومړي مستند برید دي چې طالبانو په روغتون باندې ترسره کړ.

- د فبروري په 21 د کندز ولایت د امام صاحب په ولسوالۀ کې یوه ځګانمرګګي برید کوونکي د د دې ولایت د احصایې په څګانګګه کې په تن خپل واسکټ وچاوه ،چې 33 تنه ملکي کسان یې ووژل او 41 نور یې ژوبل کړل.

- د جنوري په 28 د کابل ښګار په فاینسټ مغاز ي ، د یوې تعبیه شوې چاودیدونکې وسیلې په چاودونه کې 8 تنه ملکي کسان ووژل شول او 15 نور ټګپیان شول چې ښځګګې او ماشومان په کې شامل وو. په وژل شویو کسانو کې د افغانستان د بشري حقونو د خپلواک کمیسیون یوه کمیشنره او د دې کورنۀ شامله وه. دواړو طالبانو او د ګلبدین اسلامي حزب (HIG) د برید مسوولیت ومانه او د برید هدف یې د شخصي نظامي کمپنۀ مشر وشګوده.

- د جنورۀ په 7 د کندهار ولایت د سپین بولدک په ولسوالي کې په یوه عمومي حمام کې ځګانمرګګي برید 15 ملکي کسان ووژل او 20 تنه نور یې ژوبل کړل. طالبانو د برید مسوولیت منلي دي، او د سرحدي پولیسو د قوماندان د مرستیال د وژلو دعوه یې کړې ده. خو د قوماندان مرستیال په حمام کې نه و او د سرحدي پولیسو بل افسر یې وژلي دي.

په نشګه شویګ وژنیګ

په نشګه شویګ وژنیګ او د وژنو هڅګیګ د تیر کال په شان پر حګاي پاتي دي . په دیګ ترځګ کیګ 233 تنه ملکي کسانو تلفات لیدلي چیګ 190 تنه بیګ وژل شوي او 43 تنه نور بیګ ژوبل شوي . دغه شمیره د تیر کال د همدیګ مودیګ سره په مقایسه کیګ 5 سلنه زیاتوالي په ګاګه کوي، چیګ حکومت ضد عناصرو 181 تنه ملکي کسان وژلي وو.

دولت ضد عناصرو په سیستماتیك ګول د ګارونیګ عملیات ترسره کوي دي او هغه ملکي کسان بیګ په نشګه کوي او وژلي دي چیګ فکر بیګ کاوه له حکومت یا نړیوالو نظامي ځواکونو سره بیګ مرستیګ کولیګ. په دیګ نشګه شویو وژنو کیګ پولیس افسران چیګ په وظیفه کیګ نه وو، د سولیګ د شورا غړي، قومي مشران، او هغه کسان چیګ غوښګتل بیګ په افغان تګولنه کیګ بیا ورګګډ شي شامل وو، حکومت ضد عناصرو دغه راز لوړ رتبه سیاسي او پولیس چارواکي، د ولایتي شوراګګانو د غړو په ګګګون، د پولیسو افسران، والیان او نور سیاسي شخصیتونه په نشګه کوي او وژلي دي.

یوناما د هغو پخوانیو جنګګي افرادو زیانمنتوب یادوي چیګ د افغانستان د سولیګ او بیا یو ځاي کیدلو له پروګګرام سره یو ځاي شوي دي. د مثال په ګول، حکومت ضد عناصرو د مة په میاشت کیګ په شمال ختیځګو برخو کیګ اته تنه هغه کسان ووژل، چیګ په ورروستیو کیګ له دولت سره یو ځاي شوي وو.
په نشګه شویګ وژنیګ افغان تګولنه متاثره کوي او د بشري حقونو نقض کګنګل کیاي، چیګ د نشګه شویو کسانو له وژنیګ ځګځه پرته نوریګ اغیزیګ هم لري. دغه وژنیګ د ژوند حق نقض کوي او ملکي کسان له دیګ ځګځه منع کوي چیګ له بنستګیزو بشري حقونو ځګځه برخمن شي، لکه د امنیت حق، د بیان د ازادي حقونه، او د سیاسي برخیګ اخیستنیګ حق ، د کا رکولو او زده کړې حق. له دغو حقونو ځګځه محروموول جدي سیاسي، اقتصادي او اجتماعي پایلیګ لري او د پرمختګګ او حکومتدارة مخنیوي کوي او د انتقال د دوریګ لپاره ستونزیګ پیدا کوي.

- د جون په 8 د اروزګګان ولایت د ترینکوټګ د ولسوالة د ګګرم آب په کلي کیګ دولت ضد عناصرو دوه تنه ملکي کسان ووژل. وژل شوي کسان د ولایتي شورا د یوه غړي خپلوان وو.

- د جون په 3 د بامیانو ولایت د ولایتي شورا مشر له کابل ځګځه بامیان ته په لا رکیګ اختطاف شو او مړي بیګ د جون په 7 پیدا شو. طالبانو د دیګ پیشګیګ مسوولیت منلي دي.

- د مة په 22 د پوراك د نجونو د لیسیګ سرشګوونکي د پل علم په شګار کیګ د لوګګر ولایت مرکز ته نږدیګ د پوراك په کلي کیګ ووژل شو. طالبانو د دغیګ وژنیګ مسوولیت نه دي منلي.

- د مة په 8 د یو پخلا شوي ګګروپ پنځګه تنه، چیګ د ګګروپ قوماندان هم په کیګ شامل و په کندز ولایت کیګ د قوماندان د یوه ساتونکي له خوا ووژل شول چیګ ویل کیاي بیرته له دولت ضد وسلوالو سره یو ځاي شوي دي. دغه کسان تیار وو چیګ د افغان محلي پولیس په لیکو کیګ تنظیم شي.

- د اپریل په 23 د علي زئ قبیلي یو قومي مشر په موسي کلا ولسوالة کیګ هغه وخت ووژل شو چیګ لشګرګګاه ته راغلي و. د راپور له مخیګ قرباني غوښګتل چیګ په ولسوالة کیګ د سولیګ لپاره کار وکړي.

- د اپریل په 16 د کندهار د پولیسو قوماندان د ځګانمرګګي برید کوونکي له خوا چیګ د پولیسو ماموریت ته ننوتي و، ووژل شو.

- د اپریل په 11 حاجي غلام دستګګیر د بارکزیو د قوم مشر او د هلمند د ولایت دناوه بارکزة په ولسوالة کیګ د تګولنیګ (کلي) د شورا غړي په خسرو اباد کیګ د لمانځګه د اداء کولو په مهال ووژل شو.

په جنګګي سیمو کې د انتقال پروسه

د امنیتي مسوولیتونو د مشرتوب لیاږ د نړیوالو نظامي ځواکونو ځګځه او افغاني امنیتي ځواکونو ته په رسمي ګول د 2011 په جولاي کیګ په دریو ولایتونو (بامیان، پنجشیر، کابل (د سروبي د ولسوالة پرته) او ځګلورو ښګارونو (مزار شریف، هرات، مهتر لام او لشګرګګاه) کیګ پیل شو. د هیواد په نورو برخو کیګ نړیوالو امنیتي ځواکونو د نظامي قرارګګاوو او لري پرتو پوستو ځګځه د خپلو قطعاتو ویستل په 2010 کیګ پیل کړل. یوناما د 2011 کاله په لومړۍ نیمایي کیګ د کنړ ولایت د پیچ په ولسوالة کیګ دا مستنده کړله چیګ په 2010 کیګ د نړیوالو ځواکونو د وتلو وروسته د دولت ضد عناصرو په زیاته کچه پر ملکي وکګړو فشار راوړ او د ناوتریخوالي او ګګواښګونو د لاریګ بیګ هغوي اړباسل چیګ د دولت ضد وسلوالو ملاتړ وکړي او د افغانستان دولت پر ضد مقاومت وکړي او یا هم ورسره اړیکیګ و نه لري.

د تګولنیګ غړو یوناما ته ویلي چیګ طالبانو د پیچ په دره کیګ یو په نوم حکومت جوړ کړي او د افغانستان دولت د دغیګ سیمیګ نور واك او کنټرول نه لري. د ولسوالة چاراوکي په دیګ نه توانیږي چیګ خپلیګ دندیګ سرته ورسوي ځګکه چیګ د بریدونو ویره لري او

دا چیګ نور هلته د قانون د حاکمیت اداریګ فعالیګ نه دي. د تګولنیګ مشرانو یوناما ته وویل چیګ افغاني پولیس او نظامي حګواکونه زیاتر ه د ولسوالیو تر مرکزونو محدود دي.

د 2011 د مة او جون په میاشتو کیګ یوناما ته دا راپورونه راورسیدل چیګ طالبانو په آزادانه توکګه داسیګ تلاشي پوستیګ جوؤیګ کؤي دي چیګ په هغو کیګ ملکي کسان د شوکوني لپاره اختطاف کوي او د خلکو ددیګ خګخه مخنیوي کوي چیګ د افغانستان د دولت ملاتؤ وکؤي، او په همدا رنکګه کګنګ شمیر نور د غلاکګانو ، أارونو او حګورونو په اؤه راپورونه شتون لري . د ولسوالة محکمیګ د خګو میاشتو را په دیګ خوا دعوي کګانیګ او قضییګ په اسد اباد کیګ د استیناف محکمیګ ته نه دي راجع کؤي.

دولت پلوه حګواکونه او دملکي وکګؤو ژغورنه

د 2011 د جنورة د لومؤة نیګتګیګ خګخه د جون د میاشتیګ تر 30 نیتګیګ پوریګ 345 ملکي تلفات دولت پلوه حګواکونو ته منسوب شوي، چیګ په هغو کیګ د 207 ملکي کسانو مؤینیګ او د 138 کسانو تګپي کیدنیګ شامل دي.[50] دا شمیره د تګولو ملکي کسانو د مرکګ ژوبلي د 2010 د همدغیګ مودیګ په پرتله ددولت پلوه حګواکونو له خوا 11 سلنه کمشګت جوتوي. د دولت پلوه حګواکونو له خوا د وژنو شمیره 9 سلنه او تګپي کیدنو شمیره 13 سلنه د 2010 د لومؤة نیمایي په پرتله راتګیتګه شویګ ده.

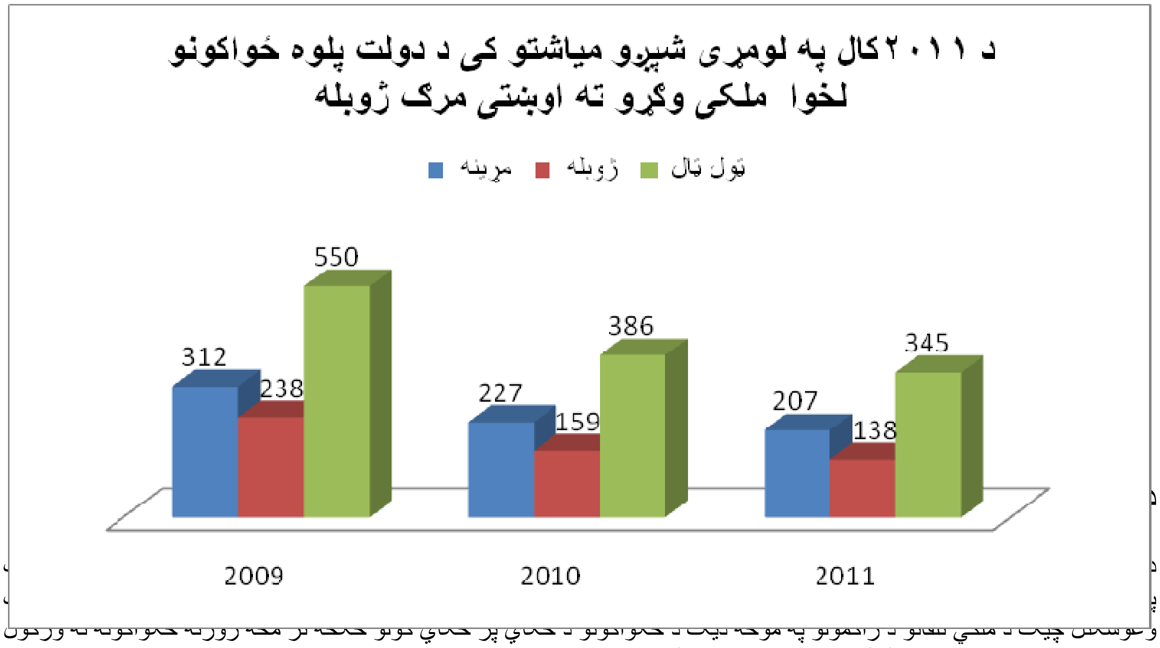

شي. د مة د میاشتیګ په 15 نیګتګه نوموؤي د ایساف تګولو غؤو ته په افغانستان کیګ یو لیك واستولو چیګ په هغه کیګ بیګ د ملکي تلفاتو په اؤه حګانکګؤي لارشګودونه درلودله. دغه سند چیګ "د ملکي تلفاتو په اؤه د ایساف د قوماندان لارشګود" نومیاږي په هغه کیګ جنرال پیتریوس په دیګ اؤتیا بیا تګینکګار کؤي چیګ په افغانستان کیګ باید ملکي تلفات حد اقل ته راتګیتګ شي. په دغه لیك کیګ ددیګ یادونه شویګ ده چیګ ایساف باید تاکتیکي لارشګودونه او نور هغه سندونه چیګ په ملکي تلفاتو پوریګ اؤه لري تعقیب کؤي.

[50] په دیګ کیګ د مؤینو او تګپي کیدنو هغه شمیریګ نه دي شاملیګ چیګ د لاریونونو (د کګنګیګ کګونګیګ) د کنترول پر مهال د افغانستان د ملي پولیسو له خوا اوشګتي دي. هغه برخه چیګ د "شپیګ د مهال د بریدونو" په اؤه ده وکګورئ.

د ایساف قوماندان د حګواکونو درلودونکودولتونو ته لاندني وږاندیزونه وکړل:

- د وضعیګ سره سم تصویرونه یا نقشه چیګ د عسکرو پر ضد دشګمنانه قصد خګرګندوي او عسکر په پوهیدنه کیګ مرسته کوي.
- د دسپلیني مشرتابه پر بنسټګ د تاکتیکي حوصلیګ او صبر روزنه چیګ دوست حګواکونو ته سملاسي ګګواشګ موجود نه وي. په داسیګ حالاتو کیګ زمواږ وسله وال باید دیګ ته صبر وکړي او د دیګ وخت ولري چیګ د اقدام خګخه تر مخه په شګه توګګه پر اوضاع پوه شي.
- د نشګتیګ خګخه د وتلو طرز العملونه، په دیګ پوهاوي سره چیګ کله ممکنه وي چیګ نیول له وژلو خګخه غوره دي.
- له استخدام خګخه تر مخه د لاشګوول شوو وسلو د کارولو د قابلیت د تیارة نیولو روزنه.
- د ګګاو هوايي کنترو ل کوونکو او حګمکنیو حګواکونو قوماندانانو لپاره د الوتکو د مهارتونو، صلاحیتونو په اوږه لارشګود او د نږدیګ خګخه د ممکنه هوايي هر أول ملاتړ لپاره مثبت تشخیص د مراقبت او منحګته راوړلو غوشګتنیګ، د نږدیګ خګخه وسله وال برید او وسله وال استخبارات، د الوتکیګ په وسیله د خګارنیګ او کشف لارشګود.
- په ګګاږه سره د هدف د موندنیګ روزنه او د نږدیګ هوايي ملاتړ(close air support)او د نږدیګ خګخه وسله وال برید (close air attack) او وسله وال خګارنیګ الوتکه (آي ایس ار) چیګ په هغه کیګ خګو موخیزه د هوايي لیږد د پلاتفورمونو کارونه چیګ په هغي کیګ بمبار کوونکیګ الوتکیګ هم شامل دي.

جنرال پیتریوس د جنګګ دحګپنیګ د ارزونیګ په اوږه چیګ په کیګ د ملکي تلفاتو شمیره اروزل کیږي د حګواکونو د حګاي پر حګاي کولو خګخه تر مخه د روزنیګ په اړتیا ټګینګګار درلود چیګ د ایساف سره په دیګ کیګ مرسته وشي چیګ د ملکي تلفاتو تورونه تایید او یا هم رد شي او د دیګ لاریګ د رسنیو راپورونو کیګ شګه والي راشي. یوناما د ایساف د غوشګتنو د تطبیق هر کلي کوي چیګ په دیګ اوږند وقایوي تدابیر ونیول شي او د ملکي کسانو د ژغورنیګ چاره سمه شي. که څګه هم د جنګګ حګپنیګ کره ارزونیګ د اطلاعاتي عملیاتو لپاره اوږنه بلل کیږي، خو د دیګ لپاره چیګ د ملکي تلفاتو پر خپل وخت او کره راپور باوري کړاي شي، خګو مناسب عبرتي درسونه تر لاسه، بدلونونه راشي، او د ملکیانو ژغورنه، تقویه شي.

کله چیګ د تاکتیکي لارشګودونو د رواني کتنیګ د حالت په اوږه و پوشګتل شو ایساف یوناما ته دا توضیحات وږاندیګ کړه: "ایساف پخپلو تګولو پالیسیو (مثال په توګګه تاکتیکي لارشګودونه) او طرز العملونو (معیاري عملیاتي طرز العملونه) بیا کتنه کوي خګو دا باوري کړاي شي چیګ هغه تازه او د اعتبار وړ دي. په دیګ باندیګ د دیګ لپاره کار روان دي چیګ هغه بیا نشر شي که ورته اړتیا ولیدله شي نو دغه کار به په لومړني فرصت کیګ ترسره شي."[51] ایساف د دیګ راپور ورکړي دي چیګ هغه د جولاي په 7 نیګتګه یو بیا کتل شوي تاکتیکي لارشګود نشر کړي دي چیګ هغه لا تر اوسه د یوناما سره نه دي شریك کړاي شوي.

یوناما د تاکتیکي لارشګود د بیا روانیګ او جاري کتنیګ هر کلي کوي او ایساف ته د دیګ وږاندیز لري چیګ په بیوږه سره هغه نوي کړي او په چټګګه سره تګول هغه لارشګودونه پلي کړي چیګ له مخیګ بیګ د ملکیانو ساتنه او ژغورنه شګه او د هر أول ملکي تلفاتو لپاره چیګ د ایساف له خوا رامنحګته شویګ دي شفافیت او حساب ورکوونه شګه والي وموومي.

---

[51] د ایمیل له لاریګ د یوناما سره دایساف مکاتبه، د 2011 کال د جون 11.

د ملكي تلفاتو په اؤه خگيؤنيگ

په 2009 كيگ ايساف يو تفتيشي اركگان د پيشگيگ د ارزونيگ د كگأ تگيم (JIAT)تر نامه لانديگ جوؤ كؤ چيگ هغه دملكي تلفاتو د پيشگو ساحو ته ورحگي. دا د ايساف او د افغانستان د ملي امنيتي حگواكونو كگأه أله ده چيگ په چتگكة سره د غبركگون شگوولو قابليت لري. د افغاسنتان د ملي امنيتي حگواكونو په برخه كيگ د افغانستان د ملي دفاع او د كورنيو چارو د وزارتونو استازي شامل دي. په ديگ توكگه دا يو ستر كگام دي چيگ د ملكي تلفاتو د پيشگو د خگيؤنيگ د شگه والي لپاره ترسره شوي دي، دغه أله لنأ مهاله او حگانكگؤيگ شويگ ده چيگ غؤي ييگ د خپلو دايمي دندو خگخه د ديگ كار لپاره كگمارل كيإي چيگ تفتيش ترسره كؤي. يوناما، ايساف او د افغانستان ملي امنيتي حگواكونو ته د ديگ وؤانديز كوي چيگ هغوي يو دايمي، مسلكي كگروپ جوؤ كؤي چيگ هغه د تگول وخت لپاره د ملكي تلفاتو د خگيؤنيگ دنده سرته ورسوي.

ايساف په 2007 كيگ د ملكي تلفاتو د معلومولو خگانكگه جوؤه كؤيگ ده چيگ د (سي سي تگي سي) په نوم يادي‌إي چيگ تگوليگ هغه پيشگيگ تعقيب كؤي چيگ په كيگ ملكي تلفات ايساف ته منسوب شوي وي. دغه هسته 24 ساعته او په اونة كيگ 7 ورحگيگ فعاله وي او پيشگيگ د يو أيتگابيس له مخيگ تعقيبوي، د پيشگو د ارزونيگ د كگأ تگيم سره په خگيؤنو كيگ مرسته كوي او د ايساف د قومانديگ سره زده شويگ تجربيگ شريكوي. جنرال پيتريوس ته د ملكي تلفاتو په اؤه هره ورحگ معلومات وركول كيإي.

يوناما د ديگ يادونه كوي چيگ نه خو د ارزونيگ كگأ تگيم او نه هم د ايساف پلتگونكي تگيمونو د خگيؤنو پايليگ عامو خلكو ته خگركگنديگ كؤي. په چتگكة سره په عام أول د پلتگنو د پايلو نشر شفافيت، حسا ب وركونيگ او د اغيزمن شوو ملكيانو او تگولنو سره د شگو اؤيكو لپاره زمينه سازي ته وده وركوي.

د حكومت پلوه حگواكونو تكتيكونه

هوايي بريدونو د 2010 كال په پرتله أير ملكيان وژلي دي، چيگ په تير كال كيگ د تلفاتو نزول يا كمشگت پر حگاي مخ پر بره تللي. حگمكني عمليات چيگ په كيگ وسله واليگ نشگتيگ شامليگ دي د ملكيانو د وژنيگ لامل كگرحگي. د حگواك زياته كارونه چيگ دايساف له خوا ترسره كيإي په جنوب كيگ ييگ انديشگنيگ زياتيگ كؤي دي او د هيواد په كچه دغه انديشگنيگ د افغانستان د ملي پوليسو له خوا دي. د شپي مهال د بريدونو په پايله كي د ملكي تلفاتو كچه تگيتگه پاتي شوي ، خو دديگ سره د تاوتريخوالي سره أكيگ مظاهريگ رامنحگ ته كيإي، چيگ دا ملكي زيان زياتوي او په شدت سره د افغانستان دوكگؤو له خوا كركه راپاروي.

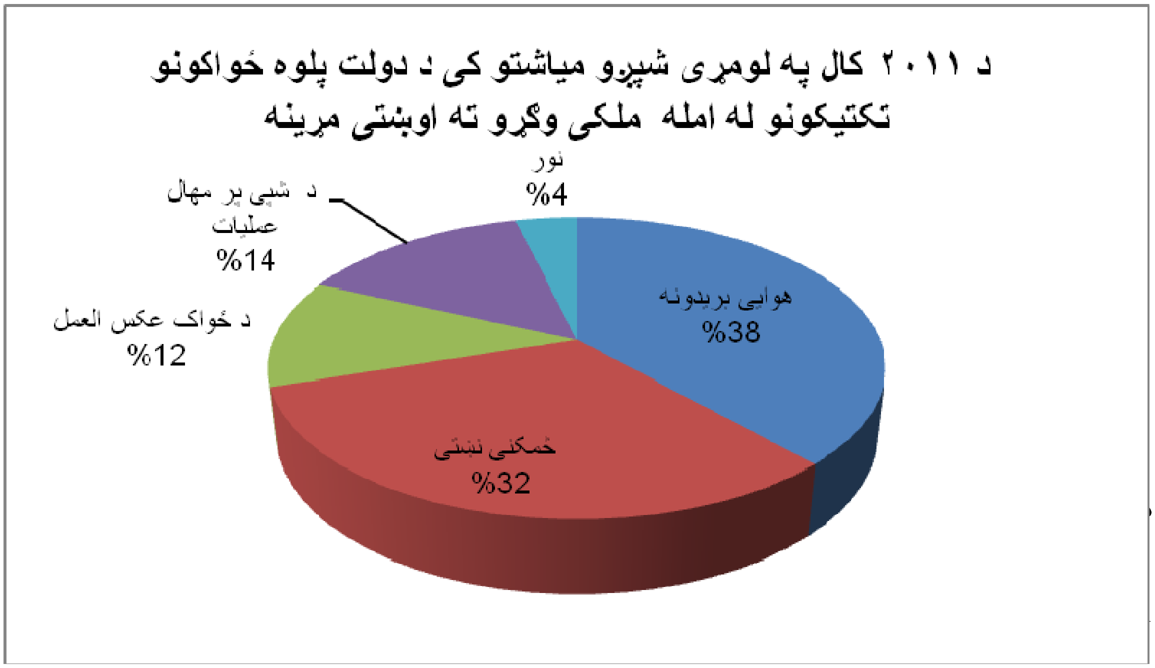

د 2011 په لومړیو شپږو میاشتو کیګ د هوایي بریدونو په پایله کیګ- مړینیګ 14 سلنه زیاتیګ شوي دي، چیګ دا د هغو ملکي مړینو 38 سلنه جوړوي چیګ د دولت پلوه ځواکونو له خوا دي او دا په ټګولیز أول د ملکي تلفاتو اساسي لامل دي چیګ دولت پلوه ځواکونو له خوا ترسره کیږي (د ټګولو ملکي وژنو 5 سلنه د هوایي بریدونو له کبله دي). که څګه هم هغه تلفات چیګ د هوایي بریدونو له کبله وو په زیاته پیمانه د 2009 نه 2010 پوریګ راټګیټګ شول خو دا جریان بیا وروسته معکوس شو. د هوایي بریدونو له کبله 199 ملکي تلفات رامنځګته شوي چیګ په کیګ 79 مړینیګ او 40 د ټګپي کیدني پیښګي شامليګ وي ، چیګ په 2010 کال کیګ هغه 69 د مړینیګ او 49 ټګپي کیدنیګ پیښګي ثبت شوي وي.

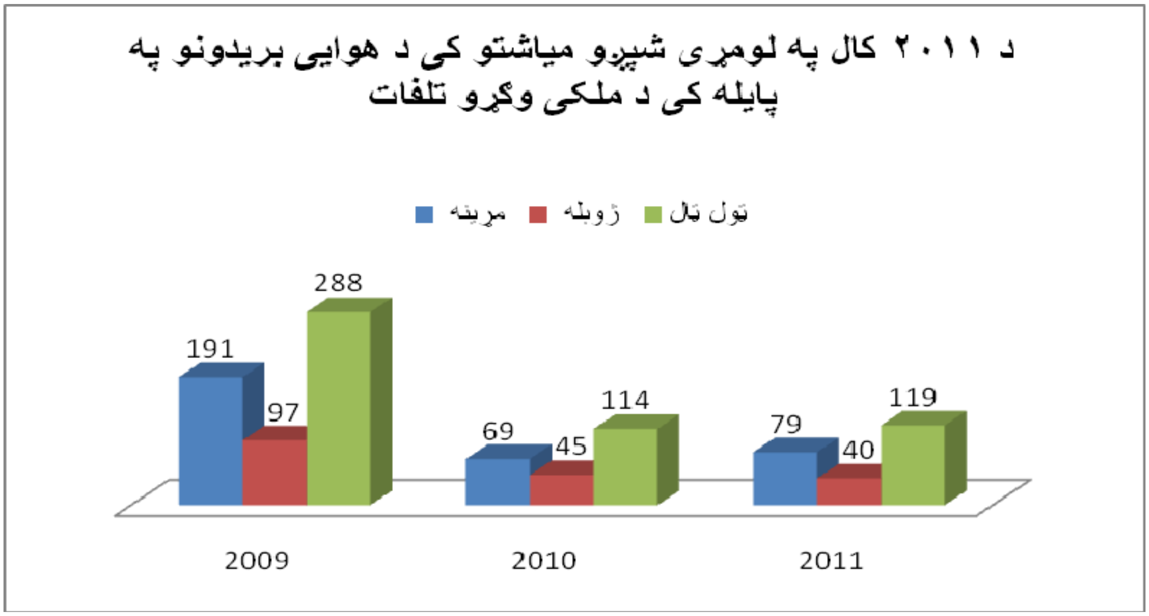

د دوه أوله هوايي بریدونو خګخه په افغانستان کیګ کار اخیستل کیږي، د نږديګ خګخه هوايي ملاتړ (Close air support)او د نږديګ خګخه جنګګي برید(Close combate attack).[52] هغه ملکي تلفات چیګ د نږديګ خګخه د هوايي ملاتړ له لاریګ د نصب شوو وزر لرونکو الوتکو په ذریعه ترسره کیږي په تیرو دریو کلونو کیګ کم شوي دي خو بیا هم نږديګ خګخه د هوايي ملاتړ بریدونه زیات شوي دي. د 2011 کال په لومړیو شپږو میاشتو کیګ ایساف د نږديګ هوايي ملاتړ د لاریګ 2170 وسلیګ استعمال کړي دي چیګ د 2010 کال په پرتله 51 سلنه زیاتوالي په ألاګه کوي چیګ د همدغه کال کیګ د نږديګ هوايي ملاتړ په پایله کیګ په لومړیو شپږو میاشتو کیګ 1440 وسلیګ خوشیګ شویګ وي.[53] د 2011 په لومړیو شپږو میاشتو کیګ د نږديګ هوايي ملاتړ په پایله کیګ د ایساف د نصب شوو وزرو درلودونکو الوتکو د لاریګ 35 تنه ملکي وکګوي وژل شوي او 20 تنه ټګپیان شوي دي. که خګه هم د نږديګ خګخه هوايي ملاتړ شګه شوي دي خو د تیروتنو لوۀ دوام لري چیګ د ملکي افغانانو ژوند اخلي.

- د مۀ په 28 نیګتګه د Harrier AV-8B د هوايي برید له امله د هلمند په ولایت کیګ 12 ملکیان ووژل شول چیګ 6 ییګ کوچنیان وو، او 8 تنه نور ټګپیان شول.
- د اپریل د میاشتیګ په 17 نیګتګه یو (B-1) خګلور ماشومان ووژل او دوه ییګ ټګپیان کړل، په دغو تلفاتو کیګ چیګ د دولت ضد عناصرو باندي د برید له امله رامنحګته شول یو تن په کیګ 19 کلن و. دوه د دولت ضد عناصر ووژل شول. دغو ماشومانو د نږديګ أنأ (حوض) خګخه د خپلو خګارویو لپاره اوبه راوړلیګ.

- د جنورۀ د میاشتیګ په 18 نیګتګه یویګ ایف- 16 الوتکیګ چیګ د "قطعاتو د تماس" په پایله کیګ ییګ هوايي برید وکړ شپږ تنه ملکیان ییګ مړه او یو تن ییګ ټګپي کړ. د مړو خګخه دریګ ییګ ماشومان وو.

هغه ملکي تلفات چیګ د نږديګ خګخه د هوايي برید یا خګرخي الوتکو له لاریګ رامنحګته کیږي په تیرو دریو کلونو کیګ ییګ زیاتوالي موندلي دي. اپاچي چورلکیګ چیګ په هوايي بریدونو کیګ کارو لیګ کیږي زیاتره ملکي تلفات رامنحګته کوي. د 2009 په اوږدو کیګ ټګول 25 تنه د ایساف د چورلکو د هوايي بریدونو له امله وژل شوي (چیګ دا 7 سلنه ملکیان دي چیګ په هوايي برید کیګ وژل شوي دي)؛ په ټګول 2010 کال کیګ د ایساف د چورلکو په وسیله 56 تنه وژل شوي (چیګ دا د ملکي وژنو 33 سلنه ده چیګ د هوايي برید په پایله کیګ وژل شوي دي).[54] د 2011 په لومړیو شپږو میاشتو کیګ لا تر لاه 44 تنه ملکیان د ایساف د چورلکو د لاریګ وژل شوي او 20 تنه نور ټګپیان (چیګ د هوايي بریدونو له امله د ملکي وژنو 56 سلنه جوړوي). لا تر لاه د قربانیانو له ألیګ خګخه 11 تنه ییګ ماشومان وو چیګ په کشګت کیګ په کار بوخت وو. ایساف باید پرته له حګنأه کګام پورته کړي چیګ د نږديګ جګګړیز برید له امله د ملکي تلفاتو کچه راټګیټګه کړي، په تیره بیا دا چیګ دا د تیرو دریو کلونو جریان دي او باید چیګ د ایساف له خوا تشخیص او اصلاح شي.

- د مارچ په 14 نیګتګه د کنړ د ولایت د خګوکۀ په ولسوالۀ کیګ یویګ اپاچي خګرخي الوتکیګ یو Hellfire میزایل او د توپ ګګولۀ په دوو ماشومانو و ورولیګ او هغوي ییګ ووژل. دغو هلکانو خپل ټګي خوؤبول چیګ د اپاچي چورلکه ورباندیګ ددیګ ګګومان وکړ چیګ هغه تعبیه شوي چاودیدونکي وسیله حګاي پر حګاي کوي.

- د مارچ په لومړۀ نیګتګه د کنړ د ولایت د مانګوګګي په ولسوالۀ کیګ یویګ اپاچي چورلکیګ کله چیګ د دولت ضد عناصر په نښګه کړل او ورباندیګ ییګ برید وکړ نو په پایله کیګ ییګ 9 تنه ماشومان ووژل او یو ییګ ټګپي کړ. دغو ماشومان د اور لرګګي راټګولول چیګ ووژل شول.

- د فبرورۀ په 6 نیګتګه د هلمند د مارجیګ په ولسوالۀ کیګ یو تن ماشوم او یو د پاخه عمر سړي هغه وخت ووژل شول کله چیګ د اپاچي چورلکیګ یو هیل فایر Hellfire میزایل خوشیګ کړ او د هغوي کور ییګ تر برید لاندیګ راوست.

یوناما یادونه کوي چیګ تر اوسه دا نه ده معلومه چیګ په ملکي تلفاتو کیګ زیاتوالي چیګ د چورلکیګ د کارونیګ سره رامنحګته شوي دي ، لامل ییګ د خګرخي چورلکو په بریدونو کیګ زیاتوالي دي او یا دا چیګ ستونزه په تاکتیکونو، تخنیکونو او طرز العملونو کیګ دي . ایساف هغه شمیریګ چیګ د نږديګ جنګګي کګوزارونو له کبله رامنحګ ته شوي دي په عام أول ندي خپري شوي خو بل لوري ته د نږديګ هوايي ملاتړ له امله په عام أو ل نشر شوي دي . دا ممکنه ده چیګ د چورلکیګ په ماموریتونو کیګ زیاتوالي راغلي دي چیګ

---

[52] یوناما د نږديګ خګخه د هوايي ملاتړ او د نږديګ خګخه د جنګګي برید تعریفونه کاروي چیګ د ایساف د ملکي تلفاتو د تعقیب د هستیګ له خوا برابر شوي دي چیګ په هغو کیګ سي اي ایس، هغه ماموریت دي چیګ د نصب شویګ وزر لرونکیګ الوتکیګ او سي- سي –اي ، هغه ماموریت دي چیګ د خګرخنده وزر درلودونکیګ الوتکیګ له خوا ترسره کیږي.

[53] د امریکا د متحده ایالاتو د مرکزي هوايي چاریګ، خبري پانګه، د مشترکو هوايي حګواکونو د برخیګ د قوماندان د 2008- 2011 کال د هوايي حګواك احصاییي، جولاي 4، 2011.

[54] د ایساف د ملکي تلفاتو د معلومولو دفتر او د یوناما د بشري حقونو د خګانکګیګ ترمنحګ د 2011 د جولاي په 9 نیګتګه د بریشګنا د لاریګ مفاهمه د ایساف د وینا له مخیګ په 2009 کیګ د نږديګ کګوزاریز برید له امله 25 تنه ملکیان وژل شوي او 56 په 2010 کال او 14 نوریيګ د 2011 په لومړۀ نیمایي کیګ وژل شوي دي. یوناما دا یادداشګت کړیګ ده چیګ د ایساف او یوناما د ارقامو ترمنحګ د 2011 لپاره توپیر شته او دا توپیر د تعریف له مخیګ دي، او دا حګکه چیګ یوناما یو شمیر داسیګ پیشګیګ ثبت کړي چیګ هغه ملکي تلفات وو خو هغه د پیشګو د ارزونیګ د کګأ ټګیم له خوا په ملکي تلفاتو کیګ نه دي راغلي. یوناما ټګولټګال 171 ملکي تلفات په 2010 کیګ د هوايي بریدونو له کبله مستند کړي دي او په 2009 کیګ ییګ 359 تنه.

دا د ملکي تلفاتو د زیاتوالي لامل دي، په داسې حال کې چې د نږدې خګخه د هوايي ملاتړ په ماموریتونو کې 51 سلنه زیات بمونه د 2010 کال د همدغې مودې په پرتله غورځول شوي دي خو بیا هم ملکي تلفات یې کم کړي دي. په دې توګه په زیاتو بمونو کې حتمي نه ده چې زیاتو ملکي وګړو ته مرګ ژوبله واوړي . په منطقي لحاظ چورلکه باید لږ ملکي تلفات ولري ځکه چې د هغوي وسلې د نصب شوو وزرونو درلودونکو الوتکو په پرتله کوچنۍ دي. چورلکه همدارنګه د دې امکانات لري چې د هدف د پاسه د طیارې په پرتله توقف وکړي، چې په دې چې د هدف د مثبت تشخیص زیات امکانات ولري.

د دې سربېره په ځینو حالاتو کې یوناما دا مستند کړې ده چې د احتیاطي تدابیرو د نشتوالي له کبله ملکي تلفات رامنځته شوي دي. په یوه پېښه کې یوې اپاچي چورلکې دوه تنه ماشومان د ځوکۍ په ولسوالي کې ووژل. دغو ماشومانو د شپې پر مهال خپلو پټیو ته اوبه ورکولې چې د افغانستان د ګرمۍ د موسم په ګرمو ورځو کې د اوبه خور اوبه بخار نه شي چې دا په افغانستان کې یوه عامه تجربه ده. د اپاچي چورلکې عملې، شګکاره ده دا ګومان کړي دي چې دغه ماشومان تعبیه شوې چاودیدونکې وسیلې ځګاي پر ځاي کوي. اغیزمن احتیاطي تدابیرو کې د چاپیریال واضح پوهاوي ته اړتیا ده چې په دې باید برید ترسره شي. د سیمې د فرهنګ سره بلدتیا او د حالت درک کولاي شو چې د هلکانو د مړینې ځګخه مخنیوي وکړي.

یوناما ایساف ته ددې وړاندیز کوي چې سملاسي د دې ځګیړنه وکړي چې ولې ملکي کسان په زیاته کچه د اپاچي د زیاتې کارونې سره وژل کیږي. دا لازمي ده چې د ځګرخیو عمله د تاکتیکي لارښوونو سره سمه وروزل شي او دا چې دغه پیلوټګان باید هغه عملي کړي. او که چیرې داسې دلایل وي چې هغه د اپاچي ځګانګړتیاوې چې زیاتې ملکي وژنې رامنځته کوي نو بیا دا مهمه او ضروري ده چې ایساف یې مخنیوي وکړي.

د شپیګ پرمهال بریدونه

په داسیګ حال کیګ چیګ د شپیګ د مهال بریدونو په شمیر کیګ د 2011 په لومړیو شپږو میاشتو کیګ زیاتوالي راغلي دي خو د دیګ سره هم د ملکي تلفاتو شمیره د شپیګ د مهال د بریدونو په پایله کیګ 15 سلنه راټیټګه شویګ ده.[55] که څګه هم د شپیګ د چاپو له امله د ملکي تلفاتو په شمیره کیګ کمښګت راغلي دي خو بیا هم هغه د کرکیګ وږ تاکتیکونو په توکګه د خلکو په پام کیګ دي. یوناما د 2011 کال په لومړیو شپږو میاشتو کیګ د 30 تنو وژنیګ او د 14 تنو ټګپي کیدنیګ ثبت کړي دي چیګ د شپیګ مهال د کورنود تلاشیو او عملیاتو پر مهال رامنځګته شوي دي. د "شپیګ د مهال د بریدونو تاکتیکي لارښګودونو" د پرلپسیګ او بشپړ تطبیق او طرز العملونو او په دیګ برخه کیګ د شفافیت او څګیړنو د نشتوالي په اړوند اندیښګنیګ لا هم پر ځګاي پاتیګ دي.

د "دشپیګ د مهال د بریدونو د 2010 کال جنوري 23 نیټګي د تاکتیکي لارښګوونو" هغه برخه چیګ د عامه خبرتیا لپاره وړاندیګ شویګ ده دا اعلانوي چیګ "په هر ځګاي کیګ چیګ ممکنه وي افغانان باید په مشرتابه کیګ وي .... د افغانستان ملي امنیتي ځګواکونه باید لومړني ځګواکونه وي چیګ په هره محوطه او کور کیګ د داخلیدو پر مهال ولیدل شي او غږونه بیګ لومړني غږونه وي چیګ واوریدل شي" او "تګولیګ تلاشة باید د ملتیا کوونکو افغان ملي امنیتي ځګواکونو له خوا رهبري او بشپړیګ شي."[56]

یوناما د دیګ څګخه اندیښګنه لري چیګ ایساف په بشپړه توکګه او هر وخت کیګ د شپیګ د مهال د بریدونو تاکتیکي لارښګودونه نه دي پلي کړي. د عواقبو او پایلو مدیریت (د اغیزمن شوو تګولنو سره مفاهمه) همدارنګګه باید شګه والي وومومي او یوناما افغاني عناصرو او یا هم ایساف ته د دیګ وړاندیز کوي چیګ ژر تر ژره محلي تګولنیګ په بشپړه توکګه د شپیګ د چاپو او بریدونو څګخه د شواهدو او مدارکو د جوتولو په شمول خبریګ کړي.

- د فبروري په 18- 19 نیټګګه یو نهه کلن ماشوم او د هغه دوه خویندیګ (12 او 18 کلنیګ) په شدت سره د هغه کګور - د شپیګ د مهال د برید له امله ټګپیانیګ شولیګ چیګ د بغلان ولایت د بغلان جدید په ولسوالي کیګ ترسره شو.

- د فبرورة په 26 نیټګګه د زابل په ولایت کیګ د شپیګ د مهال د برید له امله د ترنك و جلدك په ولسوالة کیګ دریګ ملکیان ووژل شول.

- د فبرورة په 15 نیټګګه د هلمند ولایت د ناواي بارکزئ بازارك په ولسوالي کیګ څګلور ملکیان د شپیګ د چاپي پر مهال و وژل شول.
- د فبرورة په 5 نیټګګه د هلمند په ولایت کیګ د شپیګ د برید پر مهال دوه ملکیان د موسي قلعه په ولسوالة کیګ ووژل شول.

د شپیګ د مهال د چاپو پایلي بیا د تاو تریخوالي څګخه ډکیګ مظاهریګ وي. د مة په 18 نیټګګه د تخار ولایت د تخار په شګار کیګ د افغانستان ملي پولیس د یویګ داسیګ مظاهریګ سره مخ شول چیګ په کیګ 1000 تنو ملکیانو اعتراض کوونکو ګګډون درلود چیګ د شپیګ د مهال د هغه برید غندنه بیګ کوله چیګ د امریکا د متحده ایالاتو د ځګانګګړو ځګواکونو له خوا ترسره شول او په پایله کیګ بیګ دوه وسله والیګ شګحګیګ چیګ شاید د ازبکسان د اسلامي حرکت غړیګ ویګ، ووژل شویګ. دغه لاریون همدارنګګه د هغو داخل شوو کسانو له خوا په غصه او قهر کیګ راوستل شو ل چیګ داسیګ کګونګګسیګ بیګ خپرولیګ چیګ د امریکایي ځګواکونو د وژلو تر مخه پر دغو شګحګو بیګ جنسي تیري کړي. کله چیګ لاریون کوونکو د ولسوال پر دفتر برید وکړ نو ملي پولیسو د خبرداره ډزیګ وکړیګ. کله چیګ د خبرداري د ډزو وروسته لاریون تیت نه شو نو ملي پولیسو په لاریون کوونکو ډزیګ وکړیګ چیګ لږ تر لږه 14 تنه بیګ ووژل او 79 نور ملکیان بیګ ټګپیان کړل. د دیګ وروسته لاریون کوونکو ناټیګ واقع شوي د الماني ځګواکونو په قرارګګاه برید وکړ او تر هغه تیت او خاموشه نه شو ل تر څګو چیګ ملي اردو را رسیدله.

د افغانستان ملي پولیس د لاریون کوونکو د ګګنګیګ ګګونګیګ د کنترول لپاره نه دي روزل شوي او اړوند تجهیزات نه لري. پرته له دغه اُو ل روزنیګ او غیر مرګګونیګ لارو څګخه افغان ملي پولیس زیاتره وخت اخطاریه ډزو وروسته په لاریون کوونکو باندیګ مرمیو ډزیګ کوي. په دریګ پیښګو کیګ چیګ د 2011 په لومړیو شپږو میاشتو کیګ وشویګ لږ تر لږه 25 تنه ملکیان ووژل شول او نور 159 تنه هغه مهال ټګپیان شول چیګ افغان ملي پولیسو د لاریون کوونکو د کنټرول عملیات ترسره کول.

یوناما د لاریون کوونکو د کنټګرول پرمهال د ګګنګ شمیر ملکي تلفاتو له امله اندیښګنه لري. که څګه هم دا د جګګړیګ سره نیغ په نیغه تړل شوي هغه تګولتګال ملکي تلفات نه دي چیګ په دیګ راپور کیګ راغلي دي، هغه اړتیا چیګ په بیړني ډول شته هغه د افغانستان د دولت لپاره او په تیره بیا د ملي پولیسو لپاره ده چیګ په سمه او مناسبه توکګه دغه مسله حل کړي چیګ د هغه ملکي مرګګ ژوبلي کچه را ټیټګه کړي چیګ په نامناسب ډول او په زیاتوالي سره د قوت د کارونیګ له امله رامنځګته کیږي.

دا لازمي ده چیګ افغان ملي پولیس باید د بلوا او لاریون، ګګنګیګ ګګونګیګ د کنټګرول د تجهیزاتو سره سمبال کړاي شي او داسیګ روزنه تر لاسه کړي چیګ په مناسب ډول په قانوني لحاظ د مرګګوني او غیر مرګګوني روشونو او طریقو څګخه کار واخیستل شي.

---

[55] د شپیګ د تلاشیو د بریدونو په اړه کره معلومات او ارقام د دیګ له امله ستونزمن دي چیګ دغه ډول عملیات زیات او په پراخه پیمانه د ایساف، د افغان ملي اردو، د ملي او نړیوالو ځګانګګړو ځګواکونو او د افغانستان د سرحدي پولیسو له خوا هم په مستقل ډول او هم په ګګډه ترسره کیږي. د لا زیاتو معلومات لپاره 25 لمن لیك وګګورئ.

[56] د ایساف خبري پاڼګه، د نړیوالو مرستندویه ځګواك قرارګګاه "ایساف په افغانستان کیګ د شپیګ د مهال د بریدونو په اړه لارښګود خپروي" د مارچ 4، 2010

حګمکنة جکګوه او وسله والیګ نشګتیګ

ملکي وکګوي د دولت پلوه حګواکونو د حګمکنیو جکګوو او نشګتو په پایله کیګ وژل کیاي.[57] یوناما د 66 تنو ملکي وکګوو مؤینیګ په وسله والو نشګتو کیګ د غیر مستقیمو أزو په پایله کیګ لکه د هاوانونو د أزو په پایله کیګ چیګ د حګمکنیو حګواکونو د ملاتړ په موخه په تیره بیا په جنوب او جنوب ختیحګ کیګ ترسره کیاي ثبت کوي دي. حګمکنة وسله واله جکګوه کیګ ملکیان وژل کیاي ، تګپیان کیاي، او د کورونو په شمول شتمنة تخریب کیاي چي په دیګ توکګه د ملکي وکګوو د بیحګایه کیدنیګ لامل ګرحګي.

- د فبرورة د میاشتیګ په 20 یوه مور او پلار د خګلورو ماشومانو سره ووژل شو او دوه نور ماشومان بیګ هغه مهال تګپیان شول کله بیګ چیګ کور د 120 ملي متري هاوان د ګولة تر برید لاندیګ راغي. نؤیوالو نظامي حګواکونو په یویګ ألیګ باندیګ چیګ د دولت ضد عناصرو سره بیګ تؤاو درلود أزیګ کولیګ چیګ داسیګ ګومان کیدلو چیګ دغه ألة چاودیدونکیګ وسیلي حګایي په حګایي کوي او په دیګ توکګه دغه کور تر برید لاندیګ راغي. د دغیګ کورنة پلار یو امنیتي محافظ و چیګ په سیمه کیګ بیګ د نؤیوالو امنیتي حګواکونو په قرار ګګاه کیګ کار کولو.

- د مارچ د میاشتیګ په 28 نیګتګه یو پلار د خپلیګ لور سره هغه مهال ووژل شول او مور او یو حګوان تګپیشول ،کله چیګ د ایساف له خوا فیر شویګ د هاوان مرمة د هغوي کور د هلمند په ولایت کیګ د دولت ضد عناصرو سره نشګتیګ پر مهال تر برید لاندیګ راوست.

- د مة د میاشتیګ په 27 نیګتګه د هلمند په ولایت کیګ یو بزګګر کله چیګ د خپلیګ حګمکیګ د اوبه کولو وروسته کورته پر لار و د ایساف کګزمیګ هغه د دولت ضد وسلوال په ګومان په أزو وویشت. بزګګر په هغه سیمه کیګ چیګ د دولت ضد عناصرو له خوا کارول کیدله په خپله اواړه بیل درلود.

په کاروانونو او پوستو کیګ د قویګ زیاته کارونه

وروسته له یو لسیزي دولت پلوه حګواکونه لا هم افغان ملکي وکګوي په پوستو کیګ او د کتارونو د تیریدو پر مهال وژني او تګپي کوي بیګ، که څګه هم به دغو شمیرو کیګ کمښګت راغلي دي. د 2011 کال په لومړیو شپږو میاشتو کیګ تګولټګال 30 ملکیان وژل شوي او 14 نور بیګ د قوي د زیاتیګ کارونیګ پر مهال تګپیان شوي دي، چیګ زیاتره بیګ په جنوب کیګ دي. د 2010 کال په همدغه موده کیګ یوناما د 36 ملکیانو مؤینیګ او د 36 تنو تګپي کیدنیګ د قویګ د زیاتیګ کارونیګ د پیښګو له امله ثبت کوي دي چیګ دا 17 سلنه کمښګت د ملکي وکګوو په مؤینه کیګ د 2010 د همدغیګ مودیګ په پرتله جوتوي.

یوناما ایساف ته د دیګ وړاندیز کوي چیګ د مرکګوني وسلو خګخه دیګ د متبادل په توکګه کا رنه اخلي. د حګواك د زیاتیګ کارونیګ لپاره د ایساف د معیاري عملیاتي 373 ګکګګه طرز العمل له مخیګ د ایساف لپاره د نقلیه وسیلو د کنترول د نقطو تجهیزات او د کمربند په برخو کیګ د دریدلو نشګیګ، اخطاریه نشګیګ، د سرعت موانع، د تګایرونوپریګ کوونکي، شعله ورکوونکي، ترافیکي مخروطونه او ارن[58] شامل دي.

ایساف باید د دیګ لپاره ګګامونه پورته کوي څګو دا باور ي کوي چیګ تګولیګ کنترولي نقطیګ د غیر مرکګونیګ متبادلو وسیلو د لاریګ مجهزیګ شوي دي او دا چیګ حګواکونه باید داسیګ و روزل شي چیګ په قانوني توکګه هغه وکاروي.

یوناما همدارنګګه ایساف ته ددیګ وړاندیز کوي چیګ د عوامو د پوهاو ي لپاره یو حګل بیا د را دیو د لاریګ داعلانونو پروکګرام په لاره واچوي چیګ په حګانګګوي أول دا باوري کوي چیګ تګول ملکي افغانان د کنترولي پوستیګ او د کتار د طرز العمل سره اشنا او بلد دي.

- د اپریل په 17 نیګتګه دوه سپرلة چیګ په یوه ملکي نقلیه وسیله کیګ بیګ سفر کوه د کندها ر ولایت د میوند په ولسوالة کیګ د نؤیوالو حګواکونو له خوا د کوچنیو وسلو په أزو هغه مهال تګپیان شول کله چیګ د هغوي موتګر د دریدلو د علامیګ سره تم نه شو.

- د اپریل د میاشتیګ په 29 نیګتګه د کندهار ولایت د میوند په ولسوالي کیګ نؤیوالو امنیتي حګواکونو په أزو سره یو نارینه چیګ پر موتګر سایکل د کتار خوا ته نږدیګ شو تګپي کؤ.

- د مارچ د میاشتیګ په 7 نیګتګه د زابل ولایت د قلات په ولسوالة کیګ نؤیوالو نظامي حګواکونو یو تن ملکي موتګر چلونکي هغه مهال په أزو سره ووژلو کله چیګ هغه نظامي لارشګوونیګ مراعات نه کؤاي شویګ.

---

57 یوناما د "حګمکنة جکګؤیګ" او "وسله والو نشګتو" کتګګوري ملکي وژنیګ او تلفات چیګ د نیغ په نیغه او یا هم د وسلو د غیر مستقیمو أزو له امله چیګ د حګمکنیو حګواکونو له خوا ترسره کیاي ملکي مرکګ ژوبله کګنګي چیرته چیګ عاملین د تشخیص وړ نه وي. متقابلیګ أزیګ په غیر منسوبه کتګګګورة کیګ راحګي.

58 60LTC Gilbert Overmaat "اقدمات تر خبرو غوره دي: د حګواك زیاته کارونه او ISAF COIN "CIVCAS, عامه احساس، جلد 1، شماره 1، فبروري 2010" په دغه ویب پانګه کیګ د لاس رسي وړ دي: http://www.isaf.nato.int/COIN-publication/feb10.pdf.

- د 2011 د مة د میاشتیګ په 29 نیګتګه د هلمند د ولایت د لشکګرکګاه په شګا رکیګ د افغان ملي اردو په یو موتګر چلونکي أزیګ وکۆیګ چیګ د دیګ وروسته چلونکي د موتګر کنترول د لاسه ورکۆ او په چتګکة سره د کارته لاکګن د امنیتي پوستیګ خګخه تیر شو، أریور ومۆ او یو تن بل تګپي شو.

- د مارچ په 14 نیګتګه د اروزکګان ولایت د ترینکوتګ په ولسوالة کیګ د افغانستان ملي پولیسو هغه مهال یو ملکي نارینه په أزو تګپي کۆ کله چیګ د ملي پولیسو د دریدلو (سیکګنالونه) اشاري مراعات نه کۆل. همدغه شان ورته پیشګه د هلمند ولایت د لشکرکګاه په شګار کیګ د 2011 د جون په 14- 15 وشوله کله چیګ افغان ملي پولیسو یو بل ملکي أرایور په أزو سره ووژلو.

- د مة د میاشتیګ په 2 نیګتګه د غزني ولایت د غزني په شګار کیګ نۆیوالو نظامي حګواکونو هغه مهال یو موتګر چلونکي په أزو سره تګپي کۆ کله چیګ هغه د یو نظامي کتار لاشګوونیګ تعقیب نه کۆاي شویګ.

لومؤة ضميمه

د مة مياشت د افغانانو لپاره مرکګونيګ مياشت

کابل- د 2011 د مة 11- د 2011 د مة مياشت د افغان ملکي وکګوو لپاره لا تر لاه د 2007 راهيسګ مرکګونيګ مياشت وه، د افغانستان لپاره د ملګرو ملتونو مرستندويه پلاوي دا خبره نن خګرکګنده کوه. يوناما د جګګوګ اؤوند 368 ملکي وژنيګ او 593 تګپي کيدنيګ د مة په مياشت کيګ ثبت کؤي دي.

د يوناما د بشري حقونو د خګانګګة مشريګ جيورجيت ګګيګنون وويل: "د 2007 کال را په ديګ خوا د مة په مياشت کيګ (ساږ کال) له هغه وخته چيګ يوناما د ملکي تلفاتو مستند کول پيل کؤي دي زيات ملکي وکګوي وژل شوي دي."

"موږ په ديګ اؤه زياته انديشګنه لرو چيګ ملکي مصيبتونه او ناخواليګ به د اووي د موسم د نشګتو له امله لا هم نور زياتوالي ومومي ، چيګ دا په تاريخي لحاظ د ملکي تلفاتو زياتوالي رامنحګته کوي. د جګګوګ خواويګ بايد خپليګ هليګ حګليګ د ديګ لپاره زياتيګ کؤي چيګ اوس مهال ملکيان وژغوري."

د دولت ضد عناصر د 301 ملکي وژنو (چيګ 82 سلنه د ټګولو هغو وژنو ده چيګ د مةپه مياشت کيګ رامنحګ ته شوي دي) مسوولت لري.

پنحګه خګلويشګت ملکي وژنيګ (د 2011 د مة په مياشت کيګ د ملکي وژنو 12 سلنه) دولت پلوه حګواکونو ته منسوب شويګ .

دوه ويشت وژنيګ او يا هم د ملکي وژنو شپږ سلنه چيګ د 2011 کال په مة کيګ رامنحګ ته شويګ دي د جګګوګ هيڅګ لوري ته منسوب نه ده حګکه چيګ زياتره دغه وژنيګ د أزو د تبادله په پايله کيګ رامنحګته شويګ دي.

حګايي پر حګايي شوي چاوديدونکي توکي د أيرو ملکي افغانانو د وژنيګ او تګپي کيدنيګ ته دوام ورکوي او د مة په مياشت کيګ بيګ د 119 تنو ژوند واخيست او 274 تنه بييګ تګپيان کؤل (40 سلنه ملکي وژنيګ چيګ د دولت ضد عناصرو پوريګ تؤليګ دي).دغو چاوديدونکو وسيلو د مة په مياشت کيګ د ملکي تلفاتو 41 سلنه تشکيل کؤي وه. د تعبيه شوو چاوديدونکو توکو زياته شميره په افغانستان کيګ د پيشقاب أوله فشاري وسيلي دي چيګ د خپل جوؤشګت له مخيګ بيګ توپيره دي. هغه زياتره وختونه د سؤك تر غاؤي او يا هم په مصروفو تجارتي سيمو کيګ ايشګودل کيږي چيګ د ملکي تلفاتو لامل ګرحګي. د دولت ضد عناصرو له خوا په زياته کچه ددغو وسلو کارو ل د بشر دوستانه نؤيوال قانون خګخه سرغؤونه ده.

د مة په مياشت کيګ د دولت پلوه حګواکونو له خوا په حګمکنيو جګګوو کيګ 6 سلنه ملکي وژنيګ رامنحګ ته شويګ دي.

ملکي تلفات چيګ د حګمکنيو جګګوو په پايله کيګ رامنحګته شوي دي د طالبانو د پسرلنيو بريدونو د پيل راهيسګ زيات شوي دي. هوايي بريدونه د دري سلنه ملکي دوکګوو د مؤيني لامل شوي .

يوناما خپل د کال د نيمايي راپور چمتو کوي ،چيګ د ملکيانو د ژغورنيګ په اؤه دي ، او د جولاي په لومؤيو کيګ نشر ته سپارل کيږي ،چيګ په دغه سند کيګ د ملکي تلفاتو د شميريګ او مسووليتونو تفصيلات د 2011 کال د لومؤيو شپږو مياشتو لپاره مستند شوي دي، وؤانديګ کيږي. که خګه هم د ساږ کال د مة مياشت د 2007 کال راهيسګ تر ټګولو مرکګونيګ مياشت وه، يوناما دغه موقته بيانيه په دي اساس نشروي چيګ په کيګ همدا اوس د ملکيانو د ژغورنيګ لپاره غږ پورته کوي.

د ملکي تلفاتو په اؤه د يوناما د يويګ اؤخيزيګ بيانييګ په اؤه د اسلامي امارت وينا

يکشنه، 12 جون 2011،

د ملګرو ملتونو سياسي خګانګګه يوناما پخپل راپور کيګ وييلي دي چيګ هغه ملکي تلفات چيګ د 2011 د مة په مياشت کيګ رامنحګته شوي دي په تيرو خګلورو کلونو کيګ د پرتليګ وؤ نه دي. دغه راپور وايي چيګ په دغيګ مياشتيګ کيګ 368 تنه ملکيان وژل شوي او 593 تنه نور تګپيان شوي دي، او د وژل شوو 82 سلنه (301) هغه تلفات دي چيګ د مجاهدينو ته منسوب شوي او يوازيګ 12 سلنه (45 تنه) بيګ اشغالګرانو او د دوي د لاس پوخګي رژيم عملياتو ته منسوب دي، په داسيګ حال کيګ چيګ يوازيګ 3 سلنه د دغو تلفاتو هغه تلفات دي چيګ تش په نوم د سوله ساتو حګواکونو هوايي بريدونو کيګ رامنحګ ته شوي دي. په پاي کيګ يوناما په مجاهدينو او د دوي پر مخالفو اؤخونو غږ کؤي دي چيګ د ملکي تلفاتو د مخنيوي لپاره لازمه توجه واؤوي.

دا د افسوس حګاي دي چيګ په تکراري أول د بيګ پري توب د ادعاوو سره سره ملګري ملتونه يوه اؤخيزه پاليسي پلي کوي، او نه يوازيګ دا د ملکي تلفاتو په برخه کيګ بلکيګ په افغانستان کيګ د روانيګ جګګوګ د سياسي، فرهنګي، اقتصادي، اخلاقي او نظامي اؤخو په اؤوند هم هغوي په تيرو لسو کلونو کيګ د استعمارګرانو اؤخ نيولي دي او د بده مرغه دغه کار ته ادامه ورکوي او دغه اعلاميه چيګ د ملکي تلفاتو په اؤه ده، د ديګ خګرګنده بيلګګه ده. داسيګ جوتيږي چيګ د امريکايي جنرالانو او قوماندانو په خګير د

یوناما چارواکي د دې توا ن او صلاحیت نه لري چې د افغانستا ن اوسني حالت تحلیل کړای شي، او په تیره بیا د وسله والې جګګړې ارزونه، او لکه د رهبري کوونکي امریکایي جنرال، جنرال پیټریوس په خګیر چې هغه د غازي اباد د خونړۍ پېښې په اړه، په کومه کې چې 70 تنه ملکیان چې زیاتره یې ماشومان وو، ووژل شول پخپل غلط قضاوت کې وویل: "افغانانو په قصدي ډول خپل ماشومان ووژل او وسوځول څو دا جوته کړي چې د امریکایي بمبارۍ له امله د ملکي تلفاتو شمیره زیاته وښکاري."

د یوناما چارواکو دلته یو ځل بیا هغه ژنده بمباري هیره کړه چې اشغالګرانو د نورستان ولایت د دواب په ولسوالي کې ترسره کړه چې د هغې له امله 300 تنه ملکیان اغیزمن شول چې زیاتره یې ملکیان په تیره بیا ښځې او ماشومان وو، لکه چې عیني کتونکو او د ولایت استازو د دې پخلې کړې دي. د دواب د پېښې سربېره د هغو ملکي افغانانو شمیره چې په مه کې اشغالګرو له خوا د هیواد په هر کونج کې شهیدان او ټپي شوي دي د هغه څخه څو برابره زیات دي چې د یوناما له خوا یې یادونه شوې ده. موږ غواړو چې په لاندنیو کرښو کې یو مثالي تصویر وړاندې کړو چې هغه به د یوناما او د کابل د ادارې د بې بنیاده، فرضي او وییل شوو شمیرو سره یو شان نه وي بلکې هغه به په مدارکو او د ځانګړي ځای د تفصیلاتو، نیټې، وخت او نورو اړوندو معلوماتو پر بنسټ وي.

د مه د میاشتې په لومړۍ نیټه د لوګر د ولایت د برکي برك د ولسوالۍ د فاندي په سیمه کې دوه ماشومان د امریکایي پوځیانو په ازو کې شهیدان شول او درې ښځې ټپیانې شوې. د مه په دوهمه نیټه د بادغیس د ولایت د سنګ آتش د ولسوالۍ د عمرزو په کلي کې په یوه نظامي چاپه کې یو د کلي مشر شهید او دوه نور توقیف شول. د مه په 6 نیټه د هرات ولایت د رباط سنګي د ولسوالۍ یو مشهور مذهبي شخصیت (سید حاجي ګل جان آغا) چې په زرګونو پیروان او پلویان یې درلودل د خپل عبادت ځای (صومعې) څخه وویستل شو او وروسته شهید کړای شو. د مه د میاشتې په 14 نیټه د ننګرهار ولایت د حصارك ولسوالۍ د لجګر کلي یو لس کلن ماشوم (بلال د اول ګل زوی) چې بیده و په ازو ووژل شو. د مه په 16 نیټه د شپې پرمهال اشغالګرو د کنړ ولایت د غازي اباد په ولسوالۍ کې یو ماشوم ووژلو او نور درې تنه یې ټپیان کړل. بیا هم د مه په 16 نیټه د غزني ولایت د اندړو د ولسوالۍ د عبد الرحیم په کلي کې پر ملکیانو باندې د بمونو ګوزار وشو چې په پایله کې یې درې تنه شهیدان او 5 نور ټپیان شول. د مه په 18 نیټه د ارزوګان ولایت د ترینکوټ د لنګر د سیمې د سیدان په کلي کې اشغالګرو 5 تنه ملکیان ووژل په داسې حال کې چې نور 14 تنه یې له ځان سره یوړل او توقیف یې کړل. د مه د 18 نیټې د شپې پر مهال اشغالګرو د تخار ولایت کې د تالقانو د ښګار څخه درې کلومتره د آهن درې په سیمه کې پنځه تنه د ښځګو په شمول ووژل. د دې پیښې په غبرګون کې محلي وګړو د احتجاج په ډول لاریون وکړ چې د عوامو دغه مارش کې د دموکراسۍ د پوځ له خوا 135 تنه ملکي کسانو ته مرګ ژوبله واوښته . د مه په 19 نیټه د هلمند ولایت د سنګین د ولسوالۍ د سروان قلعه د میرو په کلي کې د اشغالګرو ځواکونو په لاس دري ملکي کسان ووژل شول. د مه د میاشتې په 20 نیټه د هلمند ولایت د سنګین ولسوالۍ د لوړه په سیمه کې د واده پر موټرو ازې وکړې چې په پایله کې یو تن مذهبي عالم او شیخ الحدیث مولوي نور اغا شهید او نور 6 تنه ملکیان ټپیان شول. د مه د میاشتې په 20 نیټه د باغیس ولایت د دره بوم د ولسوالۍ د دلق سرخ په سیمه کې اشغالګرو درې ملکیان ووژل او درې نور یې توقیف کړل. په همدغه نیټه په یوه چاپه کې چې د هلمند ولایت د دیشو ولسوالۍ خوا ته نږدې سیمه کې وشوه اشغالګرو عسکرو حاجي دین محمد آقا توقیف په داسې حال کې چې د هغه کوچنۍ لور یې په ازو ووژله. د مه د میاشتې په 25 نیټه د نورستان ولایت د دواب په ولسوالي کې د هوايي بمبارۍ په پایله کې اشغالګرو 300 تنه ټپیان او و وژل چې دغه پیښه د افغانستان په کابل کې د نورستان د خلکو د استازو له خوا تصدیق شوه. د مه په 29 نیټه د هلمند ولایت د نوزاد ولسوالۍ د سلام بازار په سیمه کې دوه کورونه د هوايي برید له لارې د بمونو تر ګوزا لاندې راغلل چې په کې 14 تنه ماشومان او ښځې ووژل شوې او نور ټپیان شول. د مه په 31 نیټه د میدان وردګو ولایت د اوناخي د سیمې چې د سید آباد په ولسوالۍ کې ده د بادام په کلي کې د امریکایي ځواکونو د یو برید په پایله کې یوه ښځه ووژل شوه او یو نارینه ټپي شو او نور 20 ملکي افغانان توقیف کړای شول. په دغه چا په کې سربیره په دغو تلفاتو د خلکو شتمنۍ ته تاوان ورسید او د عیني شاهدانو د وینا له مخې اوه موټرې، درې کورونه او د دغه ځای یوه مدرسه په مکمل ډول وسوځول شول. د دغو پورتنیو مستندو معلوماتو سره سره بیا هم یوناما یوازې 12 سلنه تلفات اشغالګرو او د دوي د لاس پوځګي رژیم عملیاتو ته منسوب کړي دي او یوازې 3 سلنه تلفات یې تش په نوم سوله ساتو ځواکونو ته منسوب کړي دي.

د افغانستان اسلامي امارت په وار وار ملګرو ملتونو، د بشري حقونو مدافع سازمانونو او مخالف لوري ته وړاندیز کړي دي چې چې د ملکي تلفاتو په اړوند د څېړنو او زموږ سره یو ځای د هغوي د مخنیو ي لپاره پریکنده ګامونه پورته کړي او عاملین یې تشخیص کړي ،او د دې پر ځای چې په دې اړوند یوازې خبرې وکړي عملي تدابیر ونیسي څو د ملکي تلفاتو کره شمیرې پیدا کړي چې دا به د هغوي په مخنیوي کې مرسته وکړي. له بده مرغه د اسلامي امارت د مکرر دریځ او وړاندیزونو باوجود هیڅ سازمان او یا هم د هغه ځانګړو هیڅ غبرګون نه دي ښودلی. د دې څخه دا جوتیږي چې دلته یو څه پټ شته ، او دغه راپور او نو ر چې د ملکي تلفاتو په اړه نشر شوي دي د امریکا د متحده ایالاتو د سفارت او د هغوي د استخباراتي کړیو له خوا تمویل شوي دي چې دا یوازې یوه تبلیغاتي او غیر اخلاقي پروژه ده چې له مخې یې افغانان او نړیواله ټولنه تیر باسي. خو هغوي باید په دې پوه وي چې افغان وګړي د اشغالګرو د ناوړه موخو څخه خبر دي، په تیره بیا د هغو بې بنسټه تورونو څخه چې د ملکي تلفاتو په برخه کې په مجاهدینو لګول کیږي، ځکه چې خلك په ځانګړي ډول د "سوله ساتو" وسله والو ځواکونو د ډول ډول جنایتونو او کړنو قربانیان دي او خلك کولای شي چې هر څه پخپلو سترګو مشاهده کړي او دا نا ممکنه ده چې هغوي تیر باسل شي.

په پای کې دا ضروري ده چې یادونه وکړو چې موږ د هغو ملکي تلفاتو شمیرې او اړوند تفصیلات تشخیص او وړاندې کړي دي چې د اشغالګرو له خوا د مه په میاشت کې ترسره شوي دي، دا ارقام مستند کړای شوي دي او په کره توګه وخت، او ځای په ألګه کوي، نو اوس دې یوناما دا لورینه وکړي ، ثابته دې کړي او نشر ته دې وسپاري، چې څه، چیرته او څنګه د 80

سلنیګ خګخه زیات ملکي تلفات اوشګتي دي، دا ددیګ لپاره چیګ دا خګرکګنده شي چیګ ایا دوي رشګتیا وایي او که هم دخپلو تمویل کوونکو په کګتګه پروپاکګنأ کوي.

د افغانستان اسلامي امارت

د ملکي تلفاتو په اړه د یوناما د **2011** کال د جون د **11** نیټې د اعلامیې په غبرګون کې د اسلامي امارت د **2011** د جون د **12** نیټې د اعلامیې په اړه د یوناما غبرګون

یوناما د ملکي تلفاتو 15 قضیې چې د اسلامي امارت د جون د 12 نیټې په بیانیه کې ورته اشاره شوې وه تر بیا غور لاندې ونیولې او په دې اړوند لاندني ځواب وړاندې کوي:

1) "د مة په لومړۍ نیټه د لوګر د ولایت د برکي برك د ولسوالۍ د فاندي په سیمه کې د امریکا د متحده ایالاتو د نظامیانو د ځزو په پایله کې دوه ماشومان شهیدان شوي او درې ښځې ټپي شوې دي."
الف. یوناما دغه پیښه وڅېړله چې د یوناما په اونیزه کې یې راپور خپور شوی.
ب. ساحوي تحقیق کې دا په ډاګه شوه چې درې ځوانې یوه 8 کلنه،دوهمه 13 کلنه او دریمه 16 کلنه او دوه ملکیان (مور او د ځوانو ورور) د هاوان د لارې ټپیان شول.
ج. د ملکي تلفاتو عاملین څرګند نه دي.

2) "د مة په دویمه نیټه د بادغیس ولایت د سنګ آتش د عمرزو په کلي کې د یوې نظامي چاپې په پایله کې یو د کلي مشر شهید او دوه نور توقیف کړای شول."
الف. د دغې پیښې په اړه بلې کومې منبع راپور نه دی ورکړی.
ب. ساحوي دفتر ونه کړای شو چې د پیښې واقعیت د محل د لیرې والي او هلته د محدودې رسیدنې او د ټیلیفون د پوښښ د نشتوالي له امله څېړنه وکړي .

3) "د مة په 6 نیټه د هرات ولایت د رباط سنګي د ولسوالۍ په یوه ساحه کې یو مشهور مذهبي شخص (سید حاجي ګل جان آغا) چې په زرګونو مریدان او پیروان لري د خپل صومعه څخه اخیستل شوای او وروسته شهید کړای شوی دی."
الف. د دغې پیښې په اړه په هغه ورځ راپور نه دی ورکړل شوی او شکایې چې په بله ورځ یې راپور ورکړل شوی وي.
ب. محلي دولتي چارواکو راپور ورکړی دی چې دغه شخص د دولت پلوه ځواکونو له خوا وژل شوی دی، خو دا یې ویلي دي چې دغه شخص د طالبانو سره اړیکې درلودلې. د وژل شوي شخص ملکي حیثیت څرګند نه دی.

4) "د مة په 14 نیټه د شپې پر مهال د ننګرهار ولایت د حصارك د ولسوالۍ د لا جګګر په کلي کې یو 10 کلن ماشوم (بلال د اول ګل زوی) چې بیده و په ځزو وژل شوی."
الف. دغه راپور تصدیق شوی او د یو ناما په اونیزه کې خپور شوی دی.
ب. ساحوي څېړنو کې جوته شوې چې د نړیوالو ځواکونو د شپې د چاپې پرمهال یو 15 کلن ماشوم ووژل شو.

5) "د مة په 16 نیټه د شپې پر مهال اشغالګرو د کنړ ولایت د غازي اباد په ولسوالۍ کې یو ماشوم ووژلو او نور درې تنه یې ټپیان کړل."
الف. د دغه راپور تایید شوی دی او د یوناما په اونیزه کې خپور شوی دی.
ب. ساحوي څېړنو دا څرګنده کړه چې د نړیوالو نظامي ځواکونو له خوا یو راکټ ګوزار شوی دی چې یو ماشوم (نجلة) یې وژلې او نور درې ماشومان (نجونې) یې ژوبل کړي دي.

6) "یو ځل بیا د مة په 16 نیټه د غزني د ولایت د عبد الرحیم په کلي کې په ملکیانو باندې بمونه ګوزار شوي دي چې د درې تنو د شهادت او د 5 د ټپي کیدو لامل شوي دي."
الف. د دغه راپو ر تایید شوی دی او د یوناما په اونیزه کې خپور شوی دی.
ب. د ساحوي څېړنو په پایله کې جوته شوه چې یو نارینه وژل شوی او بل نارینه ټپي شوی دی، دوه ماشومان د نړیوالو نظامي ځواکونو او د دولت ضد عناصرو د متقابلو ځزو په نتیجه کې ټپیان شوي دي. د دې مرګ ژوبلې عاملین څرګند نه دي.

7) "د مة د میاشتې په 18 نیټه د ارزوګان ولایت د ترینکوټ د لنګر د سیمې د سیدان په کلي کې د شپې د چاپې په پایله کې اشغالګرو 5 تنه ملکیان ووژل او 14 تنه نور یې له ځان سره یوړل او توقیف دي."
الف. د دغې پیښې په ا ړه هیڅ منبع راپور نه درلود.
ب. ساحوي دفتر یوه څېړنه پیل کړه چې روانه ده او تر دې مهاله یې د ملکي تلفاتو د راپور تایید نه دی کړی.

8) "د مة د میاشتې په 18 شپه اشغالګرو د تخار ولایت د تالقان څخه درې کلومتره لیرې د آهن درې په سیمه کې 5 وګړي د ښځو په شمول ووژل. د دغې پیښې په غبرګون کې محلي وګړو احتجاجي لاریون وکړ چې دعوامو دغه مارش کې د دموکراسۍ پوځ 135 تنه ملکیان مړه او ټپیان کړل."
الف. دغه پیښه د یوناما په اونیزه کې راپور شوې ده.
ب. ساحوي څېړنو د څلورو وژنو چې دوه نارینه او دوه یې ښځې وې او د شپې د مهال د چاپې په نتیجه کې ووژل شول، تایید کړې دي او د مظاهرو پر مهال 14 تنه وژل شوي او 79 تنه نورټپیان شوي دي.

9) "د مۀ د میاشتې په 19 نیټه د هلمند ولایت د سنګین ولسوالۍ د سروان قلعه د سیمې د میرو په کلي کې د اشغالګرو له خوا دری ملکیان وژل شوي دي."
الف. د دغې پېښې په اړوه هیڅ منبع راپور نه دي ورکړی.
ب. ساحوي دفتر یوه خپلواکه پیل کړې ده چې لا روانه ده چې تر دې مهاله یې د ملکي تلفاتو راپور نه دی تایید کړی.

10) "اشغالګرو د هلمند ولایت د سنګین ولسوالۍ په لوړه سیمه کې د مۀ د میاشتې په 20 نیټه د شپې پر مهال د واده پر موټرو برید وکړ چې دا د مشهور مذهبي عالم او شیخ الحدیث مولوي نور آغا د شهادت لامل شو او نور 6 ملکیان ټپیان شول."
الف. دغه راپور د هیڅ منبع له خوا نه دی ورکړل شوی.
ب. ساحوي دفتر یوه خپلواکه پیل کړې ده چې هغه روانه ده او لا تر اوسه یې ملکي تلفات نه دي تایید کړي.

11) "د مۀ د میاشتې په 20 نیټه د بادغیس ولایت د دره بوم په ولسوالۍ کې اشغالګرو په یوه چاپه کې دری ملکیان ووژل او دری نور یې توقیف کړل."
الف. دغه راپور د هیڅ بلې منبع له خوا نه دی ورکول شوی.
ب. ساحوي دفتر و نه کړای شو چې د سیمې د لیرې والي او د ټیلفون د اسانتیاوو د محدودیت له کبله دغه پیښه و څېړي او تصدیق یې کړي.

12) "په همدغه نیټه د هلمند ولایت د دیشو د ولسوالۍ د مرکز په کګاونډ سیمه کې د اشغالګرو عسکرو حاجي دین محمد اقا توقیف کړ په داسې حال کې چې په ازو کې یې د هغه کوچنۍ لور ووژله."
الف. دغه راپور د هیڅ منبع له خوا نه دی ورکړل شوی.
ب. ساحوي دفتر څېړنه پیل کړې ده چې روانه ده خو لا تر اوسه یې د ملکي تلفاتو راپور نه دی تصدیق کړی.

13) "د مۀ په 25 نیټه د نورستان ولایت د دواب په ولسوالۍ کې د هوايي بمبارۍ له کبله د اشغالګرو له خوا 300 تنه ملکیان ټپیان او ووژل شول چې د دغې پیښې تصدیق په کابل کې د نورستان د خلکو استازو له خوا شوی دی."
الف. د دغې پیښې راپور ورکړل شوی او یوه برخه یې تایید شوې ده.
ب. د تلفاتو ارقام ایر سره مختلف دي او ساحوي دفتر پلټنو ته ادامه ورکوي دا مهال یوناما دا اعلانوي چې غالبا ملکي تلفات رامنځته شوي دي او د ملکیانو هغه شمیره چې د ولایتي چارواکو له خوا برابره شوې ده زیاتره ممکن رقم دي (18 تنه ملکیان وژل شوي چې په کې ښځې، ماشومان شامل دي او نوره 30 تنه ټپیان دي). دا امکان لري چې د ملکي تلفاتو شمیره پورته وي خو یوناما لا تر اوسه هغه نه ده کره کړې.

14) "د مۀ په 29 نیټه د هلمند ولایت د نوزاد په ولسوالۍ کې د سلام بازار په سیمه کې دوه کورونه د بمونو تر برید لاندې راغلل چې د 14 ماشومانو او نجونو د مړینې او د نورو د ټپي کیدو لامل شول."
الف. دغه راپور ورکړل شوي او تصدیق شوي دي.
ب. ساحوي پلټنو کې وموندل شوه چې 12 تنه ووژل شول (چې په کې 6 ماشومان او دوه ښځې شاملې وې) او لږ تر لږه 8 نور کسان ټپیان شول (چې هغو کې دوه ماشومان او یوه میرمن وه).

15) "د مۀ د میاشتې په 31 نیټه د میدان وردګو ولایت د سید آباد ولسوالۍ د اوناخۀ د سیمې د بادام په کلي کې د امریکایي پوځیانو د یوې چاپې په پایله کې یوه میرمن ووژل شوه او یو نارینه ټپي شو، نور 20 تنه ملکي کسان توقیف کړای شول."
الف. د دغې پیښې راپور ورکړل شوي او تایید شوي دي.
ب. ساحوي څېړنو کې دا جوته شوه چې یوه میرمن وژل شوې او یو نارینه ترجمان ټپي شوي دي.

دا راپور د یوناما له خوا د **2011** کال د جون په **19** نیټه ترتیب شو